

<p>و جنگلی صفت آن و کنایہ باشد از باز و جاودا که ضابطہ عسکر است کہ با آتش بمعنی سردار کہ در اینجا ہم با آتش را بمعنی سردار گیریم کہ گذشتہ چاوش در ترکی زبان بقول صاحب لغت ترکی باشد و سردار جنگلی کنایہ از کتیر بمعنی ضابطہ عسکر آمدہ و (سار جنت میجر) ہم باز۔ اندرین صورت این مرکب را ہم در انگلیسی نام افسر لشکر است کہ در جہ مقس گیریم (ار و و) (ا) دار و غنہ جنگلات خاص دار و۔ فارسبان از سرد و لغت و وہ حاکم جو انتظام درختان جنگل کیلئے مقرر ترکی زبان لغتی مرکب کردہ اند کہ مقس ہوجیسا کہ حیدرآباد میں ناظم جنگلات۔ باشد (ار و و) سار جنت بقول آصف مذکر (۲) و کھو بان کے پہلے معنی۔ مذکر زبان انگریزی میں رنگروٹون</p>	<p>باز۔ اندرین صورت این مرکب را ہم در انگلیسی نام افسر لشکر است کہ در جہ مقس گیریم (ار و و) (ا) دار و غنہ جنگلات خاص دار و۔ فارسبان از سرد و لغت و وہ حاکم جو انتظام درختان جنگل کیلئے مقرر ترکی زبان لغتی مرکب کردہ اند کہ مقس ہوجیسا کہ حیدرآباد میں ناظم جنگلات۔ باشد (ار و و) سار جنت بقول آصف مذکر (۲) و کھو بان کے پہلے معنی۔ مذکر زبان انگریزی میں رنگروٹون</p>
<p>باز۔ اندرین صورت این مرکب را ہم در انگلیسی نام افسر لشکر است کہ در جہ مقس گیریم (ار و و) (ا) دار و غنہ جنگلات خاص دار و۔ فارسبان از سرد و لغت و وہ حاکم جو انتظام درختان جنگل کیلئے مقرر ترکی زبان لغتی مرکب کردہ اند کہ مقس ہوجیسا کہ حیدرآباد میں ناظم جنگلات۔ باشد (ار و و) سار جنت بقول آصف مذکر (۲) و کھو بان کے پہلے معنی۔ مذکر زبان انگریزی میں رنگروٹون</p>	<p>باز۔ اندرین صورت این مرکب را ہم در انگلیسی نام افسر لشکر است کہ در جہ مقس گیریم (ار و و) (ا) دار و غنہ جنگلات خاص دار و۔ فارسبان از سرد و لغت و وہ حاکم جو انتظام درختان جنگل کیلئے مقرر ترکی زبان لغتی مرکب کردہ اند کہ مقس ہوجیسا کہ حیدرآباد میں ناظم جنگلات۔ باشد (ار و و) سار جنت بقول آصف مذکر (۲) و کھو بان کے پہلے معنی۔ مذکر زبان انگریزی میں رنگروٹون</p>
<p>باز۔ اندرین صورت این مرکب را ہم در انگلیسی نام افسر لشکر است کہ در جہ مقس گیریم (ار و و) (ا) دار و غنہ جنگلات خاص دار و۔ فارسبان از سرد و لغت و وہ حاکم جو انتظام درختان جنگل کیلئے مقرر ترکی زبان لغتی مرکب کردہ اند کہ مقس ہوجیسا کہ حیدرآباد میں ناظم جنگلات۔ باشد (ار و و) سار جنت بقول آصف مذکر (۲) و کھو بان کے پہلے معنی۔ مذکر زبان انگریزی میں رنگروٹون</p>	<p>باز۔ اندرین صورت این مرکب را ہم در انگلیسی نام افسر لشکر است کہ در جہ مقس گیریم (ار و و) (ا) دار و غنہ جنگلات خاص دار و۔ فارسبان از سرد و لغت و وہ حاکم جو انتظام درختان جنگل کیلئے مقرر ترکی زبان لغتی مرکب کردہ اند کہ مقس ہوجیسا کہ حیدرآباد میں ناظم جنگلات۔ باشد (ار و و) سار جنت بقول آصف مذکر (۲) و کھو بان کے پہلے معنی۔ مذکر زبان انگریزی میں رنگروٹون</p>

باششر لقبول ضمیمہ برہان لغت فارسی است قلعہ الیت مستحکم لطف شمال حلب و ما بین آن و حلب و وروزہ راہ است و آن از مکانہای مشہورہ و آن را (تل باششر) نیز گویند (انتہی) و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ وجہ تسمیہ این جہج معلوم نشد و ظاہر لغت زبان ترکی می نماید کہ (باششرقی) لقبول صاحب کثر مصدر ترکی است بمعنی تقسیم و تکمیل و تفسیر بیض است کہ محققین ترکی زبان ذکر این نکر و اندو (تل باششر) ہم شروک (ارو) باششر ایک مستحکم قلعہ کا نام ہے جو حلب کے شمال میں واقع ہے اور حلب سے دو دن کی مسافت پر مذکر۔

باشش لقبول ضمیمہ برہان و اندر روزہ ہفت پیش نیت کہ مسکن را سبکتی نوشت خواہش ترجمہ سکنی باشد کہ مراد از ساکن و طرز بیان محققین لغط می اندازد و تحقیق بود این است صاحب مؤید ہم کہ بر شین اول ما حاصل بالمصدر (باشیدن) است ذکر این کرده و لقبول ہفت بمعنی سکینی کہ می آید کہ بمعنی سکونت باشد (ارو) مؤلف عرض کند کہ غلطی کتابت حسب سکونت - مؤنث -

باششم لقبول صاحب ضمیمہ برہان چرکی بسبب کار کردن در دست و اعضا ہم رسد و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و لقبول صاحب کثر لغات ترکی بمعنی (علیحدہ) مؤلف عرض کند کہ صاحب ضمیمہ برہان بدون سند استماع چگونہ این را لغت فارسی قرار داد و شاق سند باشیم (ارو) وہ میل جو کام کرنے سے ہاتھ پاؤں اور اعضا میں پیدا ہو۔ مذکر۔

باشنگ بقول شمس باکاف فارسی خیار و خوشه انگور که برای تخم گاهدارندش دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که همین لغت به همین معنی زبانت نون بعد شین معجم می آید. تسامح و سهیل انگاری صاحب شمس است که صراحت حلیه نکرد یا کاتب چابک دست نون را در کتابت حذف کرد (ارو) و بگوید باشنگ -

باشکوک اصطلاح - بقول اندر بجواله فرنگک فرنگ بضم کاف فارسی و کاف عربی موقوف لغت فارسی است یعنی هنرمند و دانا و تیز دست - مؤلف عرض کند که لغت مرکب است از هر دو لغات ترکی یعنی باش یعنی سردار و گوگ بقول کتیر یعنی دل موی این مرکب حاکم دل یعنی بر دل حکومت دارند - محققین لغات ترکی ازین مرکب است و اگر سداستعمال این معنی هنرمند پیش شود تو انیم عرض کرد که مفرس و کنایه باشد (ارو) هنرمند - بقول آصفیه - فارسی - باهنر - صاحب سلیقه - باکمال صنعت و حرمت

باشگون اصطلاح - صاحبان سرور و با بقول صاحب لغت یعنی بازگونگی به زای ورشیدی ذکر این کرده اند و با حقیقت فارسی مؤلف عرض کند که از قبیل چگونه و این بر (بازگون) بیان کرده ایم جزین نیست چگونه و باشگونگی جزین نیست که این مبدل است که زای موز به شین بای مصدری بر آخر باشگونه زیاده و لغات معجمه بدل شود چنانکه زلوک و شلوک - فارسی های هوز را به کاف فارسی بدل کرده (ارو) و بگوید بازگون - اند (ارو) و اثر و نونی نوشت - جیسے

باشگونگی بقول مؤید متجانس بازگونگی و اثر و نونی بخت ۱۱ یعنی بد قسمتی -

<p>باشگونہ اصطلاح صاحبان سروری و گردون بی وفا (ارو) دیکھو بازگونہ۔</p> <p>ورشیدی و جہانگیری و برہان و ناصری و جہاںگیر</p> <p>و گر این کردہ اند مولف عرض کند کہ خزینہ</p> <p>نست کہ مبدل بازگونہ باشد کہ زانی ہوز آخہ کردہ باشد بشمشیر تہدید کردن (آقا</p> <p>بشین معجزہ بدل شود چنانکہ زلوک و شلوک و ما رہی شاپور سے) خدنگش رونہ کر دم</p> <p>اشارہ این بر بازگونہ کردہ ایم (نظامی سے) پس چہ بد کردم نپیدا نمہ پاکہ باشمشیر م</p> <p>کہ باشگونہ بود پیرنہ با بجا بست بود بازگشتن آن چشم شکار انداز می پرسد (ارو)</p> <p>بنہ (عبدالواسع حبیلی سے) گشت است تلوار سے سوال کرنا یعنی تلوار مار کر</p> <p>باشگونہ ہمہ رسمہای خلق ہازین عالم نہرہ اقبال جرم کرانا خوف دلا کر پوچھنا۔</p>	<p>باشگونہ اصطلاح صاحبان سروری و گردون بی وفا (ارو) دیکھو بازگونہ۔</p> <p>ورشیدی و جہانگیری و برہان و ناصری و جہاںگیر</p> <p>و گر این کردہ اند مولف عرض کند کہ خزینہ</p> <p>نست کہ مبدل بازگونہ باشد کہ زانی ہوز آخہ کردہ باشد بشمشیر تہدید کردن (آقا</p> <p>بشین معجزہ بدل شود چنانکہ زلوک و شلوک و ما رہی شاپور سے) خدنگش رونہ کر دم</p> <p>اشارہ این بر بازگونہ کردہ ایم (نظامی سے) پس چہ بد کردم نپیدا نمہ پاکہ باشمشیر م</p> <p>کہ باشگونہ بود پیرنہ با بجا بست بود بازگشتن آن چشم شکار انداز می پرسد (ارو)</p> <p>بنہ (عبدالواسع حبیلی سے) گشت است تلوار سے سوال کرنا یعنی تلوار مار کر</p> <p>باشگونہ ہمہ رسمہای خلق ہازین عالم نہرہ اقبال جرم کرانا خوف دلا کر پوچھنا۔</p>
<p>باشنامہ اصطلاح بقول ضمیرہ برہان (۱) لقب نیک و بد نہادون (۲) تفاخر کرد</p> <p>(۳) منت نہادون بقول صاحب مؤید و شمس بہان با جنامہ کہ آن الباز نامہ نیز گویا</p> <p>صاحب اند بچو کہ فرنگ فرنگ گوید کہ خانمان کثیر و وافر و نسبت معنی دوم فرما</p> <p>کہ مجر و مہا بات باشد و نسبت معنی سوم گوید کہ لطف و مہربانی مولف عرض کند</p> <p>کہ خزینہ نیست کہ این مبدل با نامہ باشد کہ برای مہملہ گذشت کہ رامی مہملہ بشین</p> <p>معجزہ بدل شود چنانکہ انگارون و انگاشتن و جادارو کہ این را مبدل با نامہ گیریم</p> <p>کہ بہ زانی ہوز مذکور شد چنانکہ زلوک و شلوک و حقیقت ماخذ بر بار نامہ عرض</p> <p>کردہ ایم (ارو) دیکھو بار نامہ کے چوتھے اور دوسرے اور پانچویں معنی</p>	<p>باشنامہ اصطلاح بقول ضمیرہ برہان (۱) لقب نیک و بد نہادون (۲) تفاخر کرد</p> <p>(۳) منت نہادون بقول صاحب مؤید و شمس بہان با جنامہ کہ آن الباز نامہ نیز گویا</p> <p>صاحب اند بچو کہ فرنگ فرنگ گوید کہ خانمان کثیر و وافر و نسبت معنی دوم فرما</p> <p>کہ مجر و مہا بات باشد و نسبت معنی سوم گوید کہ لطف و مہربانی مولف عرض کند</p> <p>کہ خزینہ نیست کہ این مبدل با نامہ باشد کہ برای مہملہ گذشت کہ رامی مہملہ بشین</p> <p>معجزہ بدل شود چنانکہ انگارون و انگاشتن و جادارو کہ این را مبدل با نامہ گیریم</p> <p>کہ بہ زانی ہوز مذکور شد چنانکہ زلوک و شلوک و حقیقت ماخذ بر بار نامہ عرض</p> <p>کردہ ایم (ارو) دیکھو بار نامہ کے چوتھے اور دوسرے اور پانچویں معنی</p>

باشنگ بقول سروری و برهان و ناصری و جامع بر وزن ناسنج (۱) خوشه انگور
 خرد خشک که بر تاک باشد و (۲) بمعنی خیاری که برای تخم گذارند - خان آرزو و
 سراج بر پاشنگ به بای فارسی، بحواله سامانی گوید که این مرکب است از پنبه
 پائیده و شنک که نوعی از خیار است که بجهت تخم نگا دارند و معنی ترکیبی آن خیار
 محفوظ و آنچه در فرسنگهای دیگر معنی مطلق مثل کدو و خیار که برای تخم نگا دارند
 آورده خطاست - صحیح اول است و شاید بطریق مجاز بدین معنی آمده باشد یعنی
 و خان آرزو بر سامانی اعتراض کند که عجب از سامانی حیرا که هر گاه شنک بمعنی
 خیاری باشد که برای تخم نگا دارند - لفظ پنبه پائیده متکین و زائد محض خواهد بود
 و فرماید که صحیح همانست که معنی مطلق ثمری است که برای تخم نگا دارند و پنبه
 پاشنگ و پاشنگه بمعنی خوشه انگوری نیز است که بر تاک خشک شود (کافی البرهان)
 و گوید که حق تحقیق آنست که پاشنگه در اصل پاشنده بدل بود و وال به کاف
 فارسی بدل شده چنانکه در استخوان رند و استخوان رنگ و چون ثمری که برای
 تخم نگا دارند خوب آن همان باشد که از هم نپاشند بدین نام موسوم شده و
 پاشنگ بخذف یا مخفف آن است و پاشنگ بدل آن چنانکه پاشنده و پاشنده
 (دخ) مؤلف عرض کند که خان آرزو حق تحقیق او انکرده به تحقیق ما پاشنده
 اصل است بمعنی ریزنده و مخصوص برای خوشه خرد انگور خشک که بر تاک می گذارند
 از برای تخم و بعد از آنکه خشک تر گردد و دانه دانه می ریزد و آن را برای تخم ریزی

جمع کنند و معنی دو معنی اطلاق این برای خیار یا کدو (کہ برای تخم نگا ہارند) بر سبیل
مجاز پس پاشندہ را بحدف ہای ہوز پاشند کہ وند و وال مہملہ بکاف فارسی بدل شد
چنانکہ خان آرزو گفتہ۔ و (باشنگ بہ بای عربی) مبدل (باشنگ بہ بای فارسی)
باشد چنانکہ اسپ و آسب و تپ و تب (اردو) (۱) خشک انگور کا چھوٹا
خوشہ۔ مذکر۔ جسکو باغراض تخم ریزی بیل پر محفوظ کرتے ہیں (۲) وہ لکڑی یا کھیرا
یا کدو جو تخم ریزی کی غرض سے بیل پر رکھ چھوڑتے ہیں۔ اور خشک کر دیتے ہیں۔

پاشنگان | بقول انند بھوالہ فرنگ و کدومی آید الف آخر را حذف کر وہ با
بکہ ثالث لغت فارسی است بمعنی خربزہ لفظ گان مرکب کر دند کہ بمعنی لائق آمدہ
زار و دیگر کسی از محققین فارسی زبان و بای فارسی بدل شد بہ بای عربی چنانکہ
ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ خلاف اسپ و آسب پس معنی لفظی این لائق
قیاس نیست اگر سداستعمال بدست آید خربزہ و کنایہ باشد از خربزہ زار۔
تو انیم عرض کرو کہ مرکب است از پاشنا (اردو) خربزہ کا کھیت۔ مذکر۔
کہ بابای فارسی بمعنی خیار و خربزہ و مند و صیغہ شالیزار۔ وہاں کے کھیت لے لئے۔

پاشنہ | بقول انند بھوالہ فرنگ و فرنگ لغت فارسی است بر وزن و معنی پاشندہ
و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و بخیاں مؤلف مبدل پاشنہ باشد کہ
بای فارسی عبری بدل شد چنانکہ تپ و تب (اردو) ایڑی۔ بقول آصفیہ ہند
۔ اسم مؤنث۔ پاشنہ۔ پاؤں کا اخیر حصہ بخلاف پنجہ (جسکو عربی میں عقب کہتے ہیں)۔

باشو بقول جہانگیری و بہان و جامع باشین منقوطہ مضموم و واو محمول چلیاسہ رکونند۔ صاحب رشیدی گوید کہ ظاہر (کر باشو) است نہ باشو۔ خان آرزو گوید کہ مخفف کر باشو کہ بجایش می آید مؤلف عرض کند کہ تخفیف مجرد نسبت بکہ تبدیل ہم کہ لغت صحیح کر پاسو بہ سین مہملہ است پس ہای فارسی عبری بدل شدہ است چنانکہ اسپ و اسب و سین مہملہ بشین معجمہ چنانکہ کستی و کشتی صاحب شمس زمین لغت راہ ہای فارسی آورودہ (ار و و) چھپکلی بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مؤنث چلیاسہ۔ وہ جانور جو اکثر دیواروں پر رہتا اور کھتیاں کھاتا ہے۔ وکن میں اسکو سپک کہتے ہیں۔

باشومہ بقول سروری و بہان بضم شین معجمہ و فتح میم سرپوش زمان باشد چون چاکر وغیرہ و فرماید کہ باشامہ نیز گویند صاحب رشیدی باشام و باشامہ و باشومہ ہر سہ را مراد یکدیگر گوید مؤلف عرض کند کہ مابحث کامل این بر باشامہ کردہ اہم خبر نیست کہ این تبدیل آنت کہ الف چہارم بدل شد بہ واو چنانکہ ذکرش ہمدراخا کردہ اہم۔ (ار و و) پرودہ۔ نگر۔ نقاب۔ مؤنث۔ دیکھو باشام و باشامہ۔

باشمہ بفتح شین معجمہ بقول سروری و جامع و بہار مرغی باشد کہ شکار کند و عربی باشمہ گویند۔ صاحب رشیدی گوید کہ باشمہ معرب اینست و بقول بہان و ناصر می از جنس زرد چشم و کوچک از باز باشد مؤلف عرض کند کہ ما این را مفرس خیال کنیم کہ فاریسی لغت ترکی باشامہ کہ بمعنی سید و مولا است بہ تبدیل الف آخر ہای ہوز چنانکہ یاسا و یاسہ (جانوری را نام کروند کہ گویا مولای طیور است یا ہای ہوز زیادہ کروند

بر لغت ترکی باش کہ بمعنی سردار آمدہ اندرین صورت معنی لفظی این منسوب بہ سردار یعنی منسوب بہ باز کہ سردار طیور باشد و جاوارو کہ اصل این بازہ بود یعنی منسوب بہ باز۔ بازہ ہونہ بدل شدہ بہ شین معجمہ چنانکہ زلوک و شلوک معنی مہاو کہ این ہم قسمی است از بازہ و این را بازک ہم گویند (ابن مین ۵) ہر کجا میزان عدل شاملت شامین نمودہ از سر کجنگ عاخر ظلم باشہ باز کردہ (ماژد رانی ۵) مجنباں لاشہ در زمی کہ دستانی کندہ رستم کو پتران باشہ در روزی کہ طوفانی کندہ صرہا (انوری ۵) تو آن جہان امانی کہ در حمایت تو ہا تدر و باشہ و ر و ماہ مادہ شیر است ہا (ارو ۱) باشہ و کچو بازک۔

باشہ فلک اصطلاحاً بقول بحر و شیدق جہاگیر کا نام جسکی شکل پر پھیلاے ہوئے اوپر کی طرف و زمینہ کتاب (۱) کنایہ از آفتاب و (۲) اترنے والے گدہ سے مشابہ ہے یہ ستارہ کنایہ از نسر طائر و (۳) نسر واقع صاحب منطقہ البروج سے جانب شمال ہے۔ برہان نسبت معنی دوم و سوم صراحت کند (ناسخ ۵) اوج طائر سے بیچہ ہوتی عرش کہ دو صورت است از جلدہ صور چہل و ہشت پیمانی کہان ہا نسر طائر خطہ اس ماہ کو لیکر گانہ فلک مولف عرض کند کہ خبرین نیت گیا ہا (۳) نسر واقع بقول آصفیہ عربی کہ مرکب انصافی است و بہر معنی کنایہ باشہ اسم مذکر۔ اترنے والا۔ گدہ چونکہ اس ستارہ کی (ارو ۱) و کچو آفتاب کے دوسرے صورت دو اور ستاروں کے مل جانے معنی (۲) نسر طائر بقول آصفیہ عربی اسم سے جو اسکے دونوں پہلوؤں میں ہیں ایسی مذکر۔ اترتا ہوا گدہ۔ ایک ستاروں کے گچھے ہو گئی ہے جیسے گدہ کندہ ہے جوٹے ہوئے

اوپر سے نیچے کی طرف آرہا ہے لہذا یہ نام رکھا گیا ہے تیارہ قطب جنوبی کی طرف ہے

باشی اور ستہ و بہار گویند کہ (۱) بمعنی سردار است لیکن ترکی است چنانکہ توپچی باشی و مین باشی و امثال آن و فرمایند کہ (۲) در خراسان قرم ساق را باشی گویند و از کلام شفیع اثر استناد کنند صاحب بولچال بر معنی اول قانع و فرمایند کہ مرادف (باشا) باشد و صاحب رہنما ہم بچوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر معنی اول کرده مؤلف عرض کند کہ محققین ترکی زبان لغت باش را بمعنی سر آوردہ اند و باشی را ترک کرده اند عجیبی نیست کہ فارسیان زیادت یا نسبت در آخرا میں را بمعنی سردار استعمال کرده باشند اندرین صورت مفہم باش و نسبت بمعنی دوم عرض می شود کہ از سرد و سند پیش کرده بہار و وارستہ کہ نسبت بمعنی دوم محاورہ خراسان گویند ادعای شان ثابت نیست و ما در کلام شفیع اثر ہم باشی را بمعنی اول می دانیم و از دیگر محققین فارسی زبان احدی ذکر معنی دوم نکرد (نعمت خان عالی ۱۷) در جرگہ لولیان سرفراز پور ہر یک بخطاب قحبہ باشی ہا (شفیع اثر و ہجو حاتم و حامی گوید ۱۷) حذر از تیغ این دلاک باشی کہ سر باز نیست اینجا بہ تراسی ہا (اردو) (۱) سردار۔ مذکر (۲) قرم ساق۔ بقول آصفیہ۔ ترکی۔ اسم مذکر۔ وہ شخص جو اپنی بیوی کو دوسرے کے حوالے کرے۔

دالف) **باشیدن** بقول بجر (۱) ماندن ساکن گردانیدن۔ کامل التصریف و معنی

(۲) گذاشتن (۳) سکونت کردن (۴) این باشد۔ صاحب موار و دیگر معنی اول

مرادف بودن و (۵) توقف و صبر کردن	می کند که بقاعده مقتضین فارسی این را
(۶) عمل کردن گوید و صاحب نوادر	مصدر جعلی خیال کنیم که از لغت سنسکرت
بر بودن قانع (ناطق ۵) ناطق آن	بآس بر سبیل تبدیل ساخته شد که سبیل
طفل کنون عرض تو کے گوش کند پاش	مہلہ بشین معجمہ بدل گردیدہ چنانکہ کستی
تا خط سیہ فام مبالد گوشش پچ صاحبان	وکشتی و معنی اول حقیقی است و معنی
نوادر و موارد	دوم متعدی آن بشرط وجود سند و
(ب) پاشیدہ	را بمعنی ثابت و پایدار
آوردہ اند کہ بطاہر اسم مفعول ہمین می باشد	معنی سوم مجاز معنی اول و معنی چهارم
و از سند مولوی معنوی مصدر	که متعدی معنی سوم است مجاز معنی دوم
(ج) پاشیدہ گرفتن	پیدا می شود اول توان گرفت - حاصل بالمصدر آن
(د) چون نباشم در وصالش اسے	باشش بجای خودش گذشت - مخفی مباد
ز بی تابان بہان ہر در بہشت و حور	کہ (ج) بمعنی سلامت بودن و قائم ماندن
دولت تا ابد پاشیدہ گیر کہ مؤلف من	است و بس (ار و و) (الف) (ا)
کند کہ لغت باش کہ معنی قدیم گذشت ہم	رہنا - (۲) رکھ چھوڑنا - رکھنا (۳)
ہمین مصدر است و بآس بہ سبیل مہلہ	سکونت کرنا (۴) ٹھیرانا - اتارنا جیسے
بزبان سنسکرت بمعنی خانہ ہم آمدہ پس ہم	ہم نے انکو اپنے مکان میں اتارا ہے یا
معروف درین مصدر لغتائے آن	ٹھیرا ہے یا (۵) توقف کرنا - صبر کرنا -

(۶) عمل کرنا (ب) پاندار - بقول اصفیه	رہنا - بقول اصفیہ - سلامت رہنا - برقرار
فارسی مضبوط - دیر پا - محکم (ج) قائم	رہنا - بنا رہنا -

پاشیدن بقول اندکوالہ فرہنگ فرنگ بہ بای عربی و فارسی ہر دو کسرتات ورفاری زبان چوب پارہا و خاشاک و شاخ ہای بریدہ و رخت را گویند دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ پاش بقول برہان بہ بای فارسی بمعنی پریشان و افشان می آید فارسیان یا ولون نسبت بران زیادہ کردند و معنی لفظی آن منسوب بہ پریشان و کنایہ کردند از چوب پارہ ہا وغیرہ - بای فارسی بدل شد بہ موحدہ چنانکہ تپ و تب (ارو) لگژی کے ٹکرے - رینے - خاشاک - پھرا - مذکر - درخت کی کالی ہوئی شاخیں - مونث -

باطس بقول برہان کہ بر طاق حطی و سکون سین بی نقطہ لغت یونانی است بمعنی موی کہ آن را توت سہ گل خوانند و عبری ثمرۃ العلیق و درخت آن راستہ گل نام است اگر برگ و بار آن - باہم پوچشانند خصابی باشد بہت موی ریش و گیسو و امثال آن - صاحب محیط ذکر این کردہ گوید کہ این را باطر گویند و قسمی است از علیق و بر علیق فرما کہ یونانی باطس و بلاطینی روس و بفارسی و ردو بہ شیرازی توت سہ گل و بہ ترکی بکوز نیکان و بہندی اچھو گویند و رخت صحرائی و کومی است مزاج آن مرکب القوی لیکن سردی و خشکی بران غالب سیاہ کنندہ سردی و خصاب نیکو خصا و برگ این محلل اورام و منجر و بیات و مانع از ویاد اکلہ و منافع بسیار دارد (الخ) (ارو) اچھو صاحب محیط

نے اس کا ذکر کیا ہے اور علقیق پر بھی اس کا اشارہ ہے اس کے پتے سے خضاب کرتے ہیں
 صاحب جامع الادویہ نے اس کا کوئی ذکر نہیں فرمایا۔ تحقیق مزید نہ ہو سکی۔

باطسہ | قبول | اندسجوالہ فرنگ فرنگ بکسر طامی حلی و فتح سین مہلہ مرادف | باطیسہ
 بمعنی (۱) میدان و (۲) کشت۔ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده
 عرض کند کہ ظاہر لغت فارسی یافتہ نمی شود و محققین ترکی و عربی ہم ازین معنی ساکت
 عجیب نیست کہ لغت دیگر زبان باشد غیر از عربی و ترکی و فارسی حیف است کہ بے
 تحقیقش نبرویم (اردو) (۱) میدان۔ مذکر (۲) کھیتی۔ مؤنث۔

باطل | قبول | بہارنا چیز و ناحق و محو و ناپدید۔ فرماید کہ بالفاظ شدن و کردن
 استعمال مؤلف عرض کند کہ لغت عرب است اسم فاعل از مصدر بطل و لطلان
 فارسیان این را ترکیب خود با مصداق فارسی استعمال کنند یعنی رو کرده شدہ
 و غلط قرار یافتہ و تخصیص باہر دو مصداق بیان کرده بہار نیست چنانکہ از لطحات
 ظاہر شود (اردو) باطل۔ قبول آصفیہ۔ عربی۔ جھوٹا۔ کھوٹا۔ بی اصل غلط لغوی۔ نونج۔

باطل آمدن استعمال۔ صاحب آصفی	باطل ہونا۔ غلط قرار پانا۔
ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف	باطل افتادن استعمال بمعنی غلط
عرض کند کہ معنی باطل شدن و غلط قرار یافتن	قرار یافتن و روشن شدن (ظہوری ۵)
است (انوری ۵) مراتب شہادت بر جگر بداع بر آمیخت گرم خون گردیدہ	نفس
دل آمد ہمد و عوامی عقلم باطل آمد (اردو)	در آہ نیامخت باطل افتاد است ہکتا۔

<p>صبر که تصحیح داده بودش عقل و بکج مدینه (۵) باطل السحر بان نرگس جادو چه کند عشق باطل افتاده است (۶) (ارود) و کجی و خرم صبر بود بر کرا و چه کند (مختصم کاشی)</p>	<p>باطل آمدن - (۷) باطل السحر مگر روز با نم گرد و کج که</p>
<p>باطل السحر اصطلاح - بقول بهار و نگهدار و از ان چشم فنون ساز مراد -</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>بهر عزائم و افنون که ابطال سحر بدان کنند - (ارود) سبطل السحر سحر اور جادو صاحب تحقیق الاصطلاحات فرماید که فاریا کو باطل کرنے والا -</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>این را در مقام سبطل السحر استعمال کنند - باطل بودن استعمال - صاحب معنی</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>مؤلف عرض کند که از سر و لغت عربی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>زبان بت ترکیب عربی معنی گرفته اند که بقا عرض کند که یعنی غلط بودن و رد کرده</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>عربی صحیح نباشد یعنی باطل در عربی لازم شدن است (محمود شونستری ۵)</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>است نه متعذری و متعذری این الباطال بود در ذات حق اندیشه باطل به محال</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>باشد پس فارسیان از مصدر لازم معنی محض دان تحصیل حاصل (۶) (ارود)</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>متعذری پیدا کرده اند و جزین نباشد که باطل هونا -</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>این را مفسر گوئیم (محمد جان بیگ «الف» باطل خوار اصطلاح الف هونا</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>بن رستم بیگ و اعستانی (۵) چین ابرو (ب) باطل خوردن بهار چیزی که ناحق</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>خط از ادیست مجنون ترا که نازیجا باطل را فرو برد - صاحب اند نقل نگارش -</p>	<p>باطل آمدن -</p>
<p>السحر است افنون ترا که (میرزا مغز فرات صاحب آصفی بوشیقه الف) مصدر (ب)</p>	<p>باطل آمدن -</p>

<p>قائم کرده از معنی ساکت - مؤلف عرض کند که معنی حقیقی باطل کردن است یعنی</p> <p>کنند که مقصودش خیرین نباشد که باطل و حقا</p> <p>را خورون یعنی محو کردن - مخفی مساو کلافت</p> <p>اسم فاعل ترکیبی است (انوری ۵) (ارو ۹) باطل کرنا -</p> <p>رایت آیتت حق گستر با قلمت معجزه باطلست آنچه مدعی گوید بقول حنا</p>	<p>قائم کرده از معنی ساکت - مؤلف عرض کند که معنی حقیقی باطل کردن است یعنی</p> <p>کنند که مقصودش خیرین نباشد که باطل و حقا</p> <p>را خورون یعنی محو کردن - مخفی مساو کلافت</p> <p>اسم فاعل ترکیبی است (انوری ۵) (ارو ۹) باطل کرنا -</p> <p>رایت آیتت حق گستر با قلمت معجزه باطلست آنچه مدعی گوید بقول حنا</p>
<p>باطل خوار پ (ارو ۹) (الف) باطل کو</p> <p>مٹانے والا محو کرنے والا (ب) باطل کو</p> <p>مٹانا - محو کرنا -</p>	<p>باطل خوار پ (ارو ۹) (الف) باطل کو</p> <p>مٹانے والا محو کرنے والا (ب) باطل کو</p> <p>مٹانا - محو کرنا -</p>
<p>باطل و استعمل استعمال - صاحب</p> <p>آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p> <p>گوید که معنی حقیقی باطل خیال کردن است</p> <p>(عرفی شیرازی ۵) گفتگوهای دل شوخ</p> <p>ام باطل بدان که بهره از بوشیاری هست</p> <p>مخدوب مراد (ارو ۹) باطل جانتا</p> <p>- باطل خیال کرنا -</p>	<p>باطل و استعمل استعمال - صاحب</p> <p>آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p> <p>گوید که معنی حقیقی باطل خیال کردن است</p> <p>(عرفی شیرازی ۵) گفتگوهای دل شوخ</p> <p>ام باطل بدان که بهره از بوشیاری هست</p> <p>مخدوب مراد (ارو ۹) باطل جانتا</p> <p>- باطل خیال کرنا -</p>
<p>باطل ساختن استعمال - صاحب</p> <p>آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>	<p>باطل ساختن استعمال - صاحب</p> <p>آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>

کند صاحب اند نقل نگارش (نظامی س) بجز اعظم پ (ارو و) باطل مونا۔
 زحق دشمنی چند باطل ستیز پ در بین چون کند **باطل شمردن** استعمال صاحب آصفی
 حق ز باطل گریز پ صاحب آصفی بوشقیه و کرا این کرده از معنی ساکت مؤلف
 همین سند نظامی ذکر (ب) کرده از معنی گوید که مراد ف باطل دانستن است که
 ساکت مؤلف عرض کند که مقصودش گذشت اشهاب سمرقندی س (آن قوم
 جزین نباشد که معنی ستیزیدن بر باطل است که ایشان ره ابرار سپردند و احوال جهان
 و نجیال ما (باطل ستیزیدن) بدین معنی **باطل** و باز سچ شمردند پ (ارو و) دکیو
 محاوره فست و (الف) اسم فاعل ترکیبی باطل دانستن۔
 است (ارو و) (الف) ناحق پر لڑنے **باطل شناختن** استعمال صاحب
 والا (ب) ناحق پر لڑنا۔
باطل شدن استعمال صاحب آصفی گوید که مراد ف باطل دانستن است که
 ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف گذشت (مجاجی س) عشق را باطل شنا
 عرض کند که لازم باطل کردن است یعنی زاهد ناحق شناس پ دانش اندوزی که
 روشن (واله پروی س) از دل بشناسد حق از باطل نماند پ (ارو و)
 ماسیهان مهر سفیدان بروند پ سحر باطل دکیو باطل دانستن۔
 شود و آنجای که اعجاز آمد پ (النوری س) **باطل کردن** استعمال صاحب آصفی
 باطل شده قضای قهرت پ حاصل نشود ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند

<p>که مراد ف باطل ساختن است که گذشت همان است که بر (باطل ستیر) مذکور شد (حافظ شیرازی) طوطی را بهوامی شکر که مصرع دوش (ع) بین چون کند باطل دل خوش بود و ناگهش سیل فنا نقش امل از حق گریز و سبحان الله چه خوش شد استعمال باطل کرد و (انوری) همه تویع با است که مدعی است است و گواه چست را کرد باطل و لبش از مشک چون طغرا ازین مصرع استعمال (گریز کردن باطل) بر آورد و (ولده) تابش رامی سایه پیداست خدایش بیامرز وجه داد تحقیق یزدان پدنت آفتاب باطل کرد و داد (ارو) باطل کار گریز کرنا (ارو) باطل کرنا باطل گفتن استعمال - صاحب آصفی</p>	<p>باطل گردیدن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف گوید آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف که معنی غلط و ناحق گفتن (سعدی شیرازی) غرض کند که مراد ف باطل شدن است (بلبی مرد آنکس است از روی تحقیق یعنی حقیقی (آشنای تربتی) پاکان و چون خشم آیدش باطل نگوید (ارو) سبب فساد هرگز نشوند با آب و هین غلط کهنا - خلاف حق کهنا - غلط سلط که پدینا روزه نگردد باطل (ارو) باطل باطله بقول خان آرزو در چراغ - باطل باطل گریختن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و سندی که گوازم نظر افتاده یارم و تمغایزند ناظر شه از کلام نظامی گنجوی پیش کرده است باطله بسیار و بسیار و صاحب اند هم نقل این</p>
---	---

بر داشته مؤلف عرض کند که فارسیان آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف	های نسبت در آخر لفظ باطل زیاده کرده عرض کند که معنی غلط و ناچیز و بی کار یافتن
اشاره کرده اند بسوی فرد باطل که بجایش است (جمال اصفهانی ۵) ای فلک	می آید (ارو) فرد باطل بقول آصفیه افتاده عشق ترا بر داشته بهر تو تدبیر ما
عربی - تکلی او ربیکار فرد جو کار آمدن رقیب صبر باطل یافته به (ارو) باطل پانا	باطل یافتن استعمال - صاحب غلط پانا - بے کار پانا -

باطن بقول بهار (۱) درون چیزی و (۲) نقرین و دعای بد و فریاد که بدین معنی است بباطن گذاشتن و باطن زدن و خوردن مؤلف عرض کند که لغت عربی است بقول نخب درون چیزی و چیزی پنهان و شناسنده درون چیزها و نامی از نامهای حق تعالی - فارسیان استعمال این بترکیب فارسی بهر دو معنی بالا کنند چنانکه در مطقات می آید و معنی دوم مفترس باشد که تصرف فارسیان در معنی راه یافته - سده هر یک معنی در مطقات می آید (ارو) (۱) باطن بقول آصفیه عربی اسم مذکر - اندرونی حصه - قلب (۲) نقرین - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث و دعای بد - کوسنا - سراب -

باطن برهم خوردن اصطلاحی برهم خوردن باطن است و (برهم خوردن)	بقول بهار و سحر و اندیشه و رش در آمدن بجای خود می آید پس معنی این پریشان شدن
دل مؤلف عرض کند که قلب اصنافت دل باشد (مرزا بیدل ۵) بان	

<p>آسوده از یک حرف برهم می خورد و کاشنچه است که گذشت (سج کاشی) غفلت آخواهد نفس بر لب رساند بیدل است که شهبابین روزم نشاند باطن شب ننده (اروو) دل برهم هونا دل گبر ناظم واری خورده ایم (طهوری) رنج پریشان هونا - آسودگی کشید ولم با وای ارباطن فنا خورد</p>	<p>آسوده از یک حرف برهم می خورد و کاشنچه است که گذشت (سج کاشی) غفلت آخواهد نفس بر لب رساند بیدل است که شهبابین روزم نشاند باطن شب ننده (اروو) دل برهم هونا دل گبر ناظم واری خورده ایم (طهوری) رنج پریشان هونا - آسودگی کشید ولم با وای ارباطن فنا خورد</p>
<p>باطن من اصطلاح - بقول صاحب (اروو) دعای بد کامور و هونا کوسه جان اند بخواه فرنگ و رنگ بگره موحده یعنی (الف) باطن زون (مصدر اصطلاحی) باریک بین مؤلف عرض کند که حیف (ب) باطن پنیارون (الف) بقول</p>	<p>باطن من اصطلاح - بقول صاحب (اروو) دعای بد کامور و هونا کوسه جان اند بخواه فرنگ و رنگ بگره موحده یعنی (الف) باطن زون (مصدر اصطلاحی) باریک بین مؤلف عرض کند که حیف (ب) باطن پنیارون (الف) بقول</p>
<p>است که سداستعمال پیش نشد و معاصرین بهار مثل (باطن خوردن) که گذشت و عجم هم بدین معنی بر زبان ندارند و دیگر محققین بقول بحر اثر کردن دعای قلبی کسی و خان آرزو فارسی زبان هم ذکر این نکرده اند خیال در چراغ (ب) را به همین معنی ذکر کرده گوید که نامقابل ظاهرین است که خیال سطحی ندارد برین قیاس است (باطن خوردن) که متا بلکه بغور رنگ و معنی بیان کرده محققین با با شدن است بدعای مذکور خان آرزو خلاف قیاس نیست مشتاق سداستعمال و بهار و بحر هر سه برای معنی بیان کرده اند باشیم (اروو) و کیهو باریک بین - از کلام محسن تاثیر استناد کرده اند (س)</p>	<p>است که سداستعمال پیش نشد و معاصرین بهار مثل (باطن خوردن) که گذشت و عجم هم بدین معنی بر زبان ندارند و دیگر محققین بقول بحر اثر کردن دعای قلبی کسی و خان آرزو فارسی زبان هم ذکر این نکرده اند خیال در چراغ (ب) را به همین معنی ذکر کرده گوید که نامقابل ظاهرین است که خیال سطحی ندارد برین قیاس است (باطن خوردن) که متا بلکه بغور رنگ و معنی بیان کرده محققین با با شدن است بدعای مذکور خان آرزو خلاف قیاس نیست مشتاق سداستعمال و بهار و بحر هر سه برای معنی بیان کرده اند باشیم (اروو) و کیهو باریک بین - از کلام محسن تاثیر استناد کرده اند (س)</p>
<p>باطن خوردن اصطلاحی بجز ساقی نه سیه ستیت از میکرده باشد شاید وارسته و بهار و بحر بدعای دیگر قرار آید که تر باطن عینا زوده باشد با مؤلف مؤلف عرض کند که متعلق به معنی دوم باطن عرض کند که شاعر درین شعر (باطن زوده)</p>	<p>باطن خوردن اصطلاحی بجز ساقی نه سیه ستیت از میکرده باشد شاید وارسته و بهار و بحر بدعای دیگر قرار آید که تر باطن عینا زوده باشد با مؤلف مؤلف عرض کند که متعلق به معنی دوم باطن عرض کند که شاعر درین شعر (باطن زوده)</p>

را که اسم مفعول همین مصدر است یعنی بدو عا کا اثر کردن بدو دعای قلبی است و این متعدی
 قلبی استعمال کرده و اضافت این بدو عا بسو (باطن خوردن) باشد که یعنی مورد بدو عا
 میاست ولیکن درین مصراع غنک اضافت قلبی شدن گذشت و آنچه بهار (الف) را
 است و صناف الیه بعد لفظ باطن واقع شده مثل (باطن خوردن) و اندک نتیجه کم غوری اوست
 و این قسم استعمال در محاوره فارسی بسیار که در لازم و متعدی فرقی نکرد (ملا فونی بزودی سه)
 است مقصود شعر این است که امی سانی سیزنی گری با سنگ دیگر نوانا نرند باطن سرزه گوئی
 مستی توار میکرده نیت بلکه اثر بدو دعای قلبی ترا پاشا عر گوید که اگر تو با سنگ دیگر نوا
 میاست پس درین مصدر اصطلاحی (مینا) زنی هرزه گوئی ترا بدو دعای قلبی و بد
 راجادون عام را خاص کردن است و آن یا بدو دعای قلبی هرزه گوئی متورسد و اثر
 اصلا درست نیت خان آرزو بر معنی شعر و کند (صائب سه) تو فکر خوش کن ای
 ترکیب (باطن مینارده) غورنگر دو سکندر شیخ کار من سهل است پو مر شراب و
 خورد ما گوئیم که مینار ازین مصدر اصطلاحی ترا باطن شراب زده پامحنی مباد که لفظ باطن
 بر داریم تا مدپوشی بعضی محققین از میان چیز در همه این اشعار یعنی دو هم اوست -
 پس مجر و مصدر (الف) باقی می ماند با جمله (ار و و) دل سے بدو عا دینا کوسنا -
 (باطن زون) یعنی بدو عا بقلب کردن یا ولی بدو عا کا اثر کرنا -

باعث کبر عین مملو و شای شلثه ساکن بقول بهار بر انگیزنده و معنی وسیله و
 علت و سبب مجاز است و بالفاظ اینچنین مستعمل - بواعث جمع این مؤلف عرض

کنند که لغت عربیست صاحب منتخب ذکر جمع این کرده و فارسیان بمعنی غلت و سلب
 و وسیده استعمال این کنند و بامصدا در خود مرکب سازند چنانکه در ملحقات می آید
 (علی خراسانی ۷) کس نیست باعث من خواهم که بی تکلف بود در خدمت تو یابم
 از خدمت تو باعث بود (ار و و) باعث بقول اصفیه بحر بی اسم مذکر بی سبب
 وجه غلت و وسیده بقول اصفیه اسم مذکر از اید واسطه پشت پناه

<p>باعث ایچکن استعمال صاحب لغت در از شد با (ار و و) باعث هونا سبب</p>	<p>باعث ایچکن استعمال صاحب لغت در از شد با (ار و و) باعث هونا سبب</p>
<p>باعث ایچکن استعمال صاحب لغت در از شد با (ار و و) باعث هونا سبب</p>	<p>ذکر این کرد و از معنی ساکت مؤلف عرض کنند که یعنی سبب و غلت پیدا کردن و گردانیدن است (کلیمه مدنی ۷) نخت ز اغوش من ایچکنه با چو پوسند باعث ویرانیم با (ار و و) سبب پیدا کرنا سبب گرداننا</p>
<p>باعث ایچکن استعمال صاحب لغت در از شد با (ار و و) باعث هونا سبب</p>	<p>از معنی ساکت مؤلف عرض کنند که مراد باعث شدن است (صائب ۷) هاش در با خط رفت شد پا و رکاب هاش آوارگی گردید گدازت را با (وله ۷)</p>
<p>باعث ایچکن استعمال صاحب لغت در از شد با (ار و و) باعث هونا سبب</p>	<p>باعث شدن استعمال صاحب لغت بی باغی باعث بیاری من گفته است اسفندی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف بیشتر شکیبای تو و بیای تو از پر سیدم بود</p>
<p>باعث ایچکن استعمال صاحب لغت در از شد با (ار و و) باعث هونا سبب</p>	<p>عرض کنند که معنی سبب قرار یافتن است از ار و و با رکیبوا باعث شدن</p>
<p>باعث ایچکن استعمال صاحب لغت در از شد با (ار و و) باعث هونا سبب</p>	<p>(سلیم طهرانی ۷) خلتش بتاز و ناست باعث زایل و شمار اصطلاح بقول ناز و نیاز شد با کوتاه کرد و زلف و شکا بجز و شمس دانند و مؤید (۱) حق تعالی و</p>

<p>(۲) آفتاب - صاحب هفت گوید که معنی این معنی ذکر این کرده از معنی ساکت - دوم بر سبیل مجاز است مؤلف عرض کند مؤلف عرض کند که معنی و سبیل و وزیر که مرکب انسانی است یعنی سبب و علت است یا فتن است و سندان از علی خراسانی - و سحر یعنی اول باعتبار آفرینش باشد که آفرینش بر لفظ باعث گذشت (ارو) و سید پانا لیل و نهار او تعالی شانه است و معنی دوم باعث است مواضع است مواضع است مواضع است مواضع است</p>	<p>کتابی که آفتاب سبب است برای آن که مهمل و فتح نون بقول مؤید و اند و شمس چون طلوع شود روزگانه و چون غروب شود یعنی چون عنان گردانی در هوا چون باد روان شب واقع شود از روز (۱) خداوند شود و مؤلف عرض کند که سندان که ذکر تعالی شانه مذکور (۲) آفتاب - و کثیر آفتاب صاحب اند کرده است تکامل نوری بر بارگاه کے دوسرے معنی - باعث یافتن استعمال - صاحب کرده ایم (ارو) تیر گھوڑا ہو یا بیچے مثل مو کے تیر گھوڑا</p>
--	--

باخجور القون بیان با عین بی لفظه و با اور سید و رازی بی لفظه بالف کشیده نام پدر
 بلعم است که او ز اهدی بود سحاب الدعوات - در زمان موسی و عاقبت ایمان
 بر با و او را بلعام نیز می گفته اند صاحب هفت گوید که بلعم عین است - صاحب
 غیث ذکر بلعم با عور کرده گوید که یکی از علمای بنی اسرائیل که مستجاب الدعوات بود و با
 منفر خود بر موسی علیه السلام دعای بگرد موسی سبب آن چهل سال در بیابان
 سرگردان ماند آخر دعای یوشع علیه السلام ایمان او سلوب گردید (الخ) پس سخن

نہاں شد کہ فارسیان در آخر با عور الف تسمیہ برای تعظیم زیادہ کرودہ با عور انخواندند۔
چنانکہ نصیرا و ظہیرا و مسائبہ و با عور لغت عبرانی است (ارو) بلعم ایک عالم
کا نام ہے جو موسیٰ علیہ السلام کے زمانہ میں گزرا ہے۔ اس کے باپ کا نام عبرانی
زبان میں با عور تھا۔ فارسی میں زیادت الف تسمیہ با عور ا شہور ہے۔

باغ بقول برہان و جامع (۱) بحروف است کہ عبری حدیقہ گویند و (۲) کنایہ
از دنیا و روزگار ہم۔ خان آرزو در سراج تذکرہ معنی اول گوید کہ غالباً فارسی است و فرماید کہ
در بعضی از کتب لغت ویدہ اہم کہ عربی است و لہذا عبد اللہ ہاتفی در شعر خود جمع آ
باغات آوردہ ولیکن این قسم تصرفات فارسیان بسیار است چنانکہ پرگتات جمع
پرگتہ۔ صاحب ناصری بر معنی اول قانع بہار گوید کہ از مولوی حبیب اللہ۔ صاحب
ترجمہ قاموس شنیدہ شد کہ لغت عربی است و بیغان جمع آن چون تاج و بیجان و
در عرف ہندی باگ بکاف فارسی است و این توافق لسانین باشد با بجلہ آراستہ
و تقریب۔ و گتات از صفات و عروس از تشبیہات اوست (ظہیر فارسیابی سے) بحر
باغ مگر جلوہ می کند امروزہ کہ باو غالبہ سالیست و ابرو لو بارہ صاحب سواد البلیل
کہ پانڈ معریات است ذکر کردہ گوید کہ بیغان و باغات جمع این در عربی است مؤنث
مرض کند کہ باگ را بدین معنی در لغات سنسکرت نیافتیم با بجلہ باغ بمعنی حدیقہ اہم
با مد فارسی زبان است دیگر پہنچ و معنی دوم را اگر سندا استعمال بدست آید تو انہم عرض
رود کہ استعارہ باشد نہ کنایہ (ارو) (۱) باغ و کچھو آرم (۲) دنیا۔ مؤنث۔

(۱۲۱)

باغ آفرینش

اصطلاح مرکب اضافی

(۱) جمع باغ و (۲) نام محله است در

کنایه از دنیا باشد که آفرینش را باغی گفته اند

صفایان که ساکنانش اکثر رند و اوباش

و عجبی نیست که بعضی محققین معنی دوم باغ

اند (میرنجات ۵) در چمن تنبک تعلیم

را از همین اصطلاح قائل کرده باشند و لیکن

کلمت غنچه گل بوزند باغاتی و غنچه نواز

تسلیح او نشان است که مخبر و باغ بدین معنی

بلیل بوز بهار بزرگ معنی دوم نسبت معنی اول

چگونه باشد (انوری ۵) در باغ آفرینش

گوید که جمع تراشیده فارسی زبانان است

از حرص خدمت تو بچون بنفشه سرگزینی

(ملا عبد اللہ ہاتفی ۱۵) که ناگاہ از طرف

سبادلی خم بوز (ارزو) دنیا نوشت

باغات شهر بوز برآمد یکی گرد آشوب دهر

باغ آہو اصطلاح

خان آرزو در

(محمد طاهر نصیر آبادی در احوال میرزا

چراغ گوید که از کتب تواریخ بہ ثبوت رسیده

محمد شفیع مازندرانی نوشته) او در او

کہ بدین نام باغی است در بہرات صاحبان

حال مشرف باغات سرکار خاصہ بودہ

بجز بہار ہم ذکر این کرده اند مؤلف غرض

مؤلف عرض کند کہ حقیقت معنی اول

کند کہ مرکب اضافی است و وجہ تسمیہ آن

بر لفظ باغ مذکور شد و نسبت وجہ تسمیہ

جزین نباشد کہ آہوان بسیار درین باغ

باغات بمعنی دوم عرض می شود کہ مسکن

باشند (ارزو) باغ آہو مذکر ایک

و او با نشان را بدین وجہ باغات نام کرده

باغ کا نام ہے جو بہرات میں واقع ہے

باشند کہ باغ در عربی زبان بمعنی میخان

باغات

خان آرزو در چراغ گوید کہ

و برانگیختگی آمدہ و لیکن جمع این بقاعدہ

عربی تصرف فارسیان است (اردو) چمن راتانیمت دروماغت پوزشادی
 (۱) باغات۔ باغ کی جمع۔ مذکر۔ (۲) باغات غنچہ راول باغ باغ است پوزہار از
 مذکر۔ صفاہان میں ایک محلہ کا نام ہے۔ اکبرنامہ ہم سندی پیش کردہ (۳) ہوس
 جہان اکثر رند اور او باش رہتے ہیں۔ از ریاحین معتدوماغ پوزبوی چمن آرزو
باغ ارم استعمال بقول ضمیرہ برہان باغ باغ انہوری (۴) باغ باغ ازخرمی
 وشمس و ہفت باغی است کہ شداو بن عادل گل در گلستان بقصدہ گربدانلاق آن
 ساختہ بود صاحب مؤید گوید کہ بہشت دنیا گوشہ دستارست پوز صاحب بحر بکرین
 باغ شداو مؤلف عرض کند کہ بحث باغ (ب) باغ باغ شدن ارم معنی شاد
 بر لفظ ارم گذشت و در اینجا مرکب اضافی شدن آوردہ مؤلف عرض کند کہ تکرار
 است (انوری ۵) آنجا کہ در آید بہ نوا لفظ باغ اکثر شگفتگی خاطر را پیدا کردہ اند
 بلبل نرمت پوز چغذریارت نکند باغ و بس (اردو) الف) باغ باغ تھا
 ارم را پوز (اردو) دکنیوارم کے پہلے خوش جیسے میرادل باغ باغ ہے یہاں
 (الف) باغ باغ اصطلاح بقول خان باغ بن جوہا۔ بقول انصیہ۔ نہایت خوش
 آرزو در چراغ یعنی لیا شگفتہ و خوش پوز شگفتہ خاطر معنی
 فرماید کہ اگرچہ سابق میں استم کہ این فارسی باغ ارم پوز اصطلاح بقول بہا یعنی باغ
 ہندوستان است لیکن الحال پوز شیدا پوز پوزی و شادا مؤید نگاہ زردہ باغ شداو
 کہ فارسی صحیح است (خیالی خجندی ۵) عرض کند کہ بقول برہان نگاہ بان چون باغ

<p>مرکب شود معنی نگهبان آید چنانکه در زبان پس این مرکب بمعنی حقیقی است و حقیقت بان را بجایش ذکر کنیم (نهوری ۵) را و اگذار و فارسیان چون بنیند که مالک بسیر باغ سخن ان باغبان نهوری را پاکه جلوه باغ باغبانی را نسبت کارش ملاست می کنند های قدر ناز و نغمی آید (صائب ۵) گویند با با بر چه خواهی بگو گوش باغبان گریست نه مال قدر تا با بهمان بود در سر که ناز سر و این مقوله خبر می دهد ازین که درختان با قدر است باغبان ترا در اردو باغبان بار و راست و همین مثل را بجائی دیگر هم بقول اصغیر - فارسی - نذر - مالی - باغ که نازند که مثل این باشد به خود غرضی (اردو) باغبان را وقت میوه مثل مدینه دکنین گفته پن که به شاخ چیکه تو مالی بیدار گوش کر می باشد تخریب و اشتباه اس کا مطلب یہ ہے کہ جب میوہ کا موسم فارسی ذکر این کرده و از معنی و محل اشتباه بین میوه تا تو مالی است قدر که می بیند سو آن ساکت و نصف عمر کند که میوه صریح که اگر کوئی درخت کاٹ لیجائے تو مالی کو خبر گویند باغبان وقت میوه کر باشد یعنی وقت میوه که شروع کنه موسم و درخت بچهر چون موسم میوه رسد باغبان سر زش و بیدار رہتا ہے یعنی پیک وقت تمام کے کرنے مگویشتر ملاست مانگ را بدنگیر و دیگر کی آواز سے وہ درخت کے پاس پہنچ جائے از سکو تگید و برخاسته آن در موسم بی بظاہر اسکی بہ بیداری حفاظت کی فرماتا باری خیس نازک مزاج و برداشت سخن معلوم ہوتی ہے لیکن فی الحقیقت اس کا</p>	<p>مرکب شود معنی نگهبان آید چنانکه در زبان پس این مرکب بمعنی حقیقی است و حقیقت بان را بجایش ذکر کنیم (نهوری ۵) را و اگذار و فارسیان چون بنیند که مالک بسیر باغ سخن ان باغبان نهوری را پاکه جلوه باغ باغبانی را نسبت کارش ملاست می کنند های قدر ناز و نغمی آید (صائب ۵) گویند با با بر چه خواهی بگو گوش باغبان گریست نه مال قدر تا با بهمان بود در سر که ناز سر و این مقوله خبر می دهد ازین که درختان با قدر است باغبان ترا در اردو باغبان بار و راست و همین مثل را بجائی دیگر هم بقول اصغیر - فارسی - نذر - مالی - باغ که نازند که مثل این باشد به خود غرضی (اردو) باغبان را وقت میوه مثل مدینه دکنین گفته پن که به شاخ چیکه تو مالی بیدار گوش کر می باشد تخریب و اشتباه اس کا مطلب یہ ہے کہ جب میوہ کا موسم فارسی ذکر این کرده و از معنی و محل اشتباه بین میوه تا تو مالی است قدر که می بیند سو آن ساکت و نصف عمر کند که میوه صریح که اگر کوئی درخت کاٹ لیجائے تو مالی کو خبر گویند باغبان وقت میوه کر باشد یعنی وقت میوه که شروع کنه موسم و درخت بچهر چون موسم میوه رسد باغبان سر زش و بیدار رہتا ہے یعنی پیک وقت تمام کے کرنے مگویشتر ملاست مانگ را بدنگیر و دیگر کی آواز سے وہ درخت کے پاس پہنچ جائے از سکو تگید و برخاسته آن در موسم بی بظاہر اسکی بہ بیداری حفاظت کی فرماتا باری خیس نازک مزاج و برداشت سخن معلوم ہوتی ہے لیکن فی الحقیقت اس کا</p>
---	---

<p>مقصود یہ ہوتا ہے کہ ٹسکا ہوا پھل رات ہی</p>	<p>مذکر (۲) باغ بدن کھہ سکتے ہیں۔ مذکر۔</p>
<p>رات میں نوش جان کرے۔ یہ کہاوت</p>	<p>باغ بدیع اصطلاح بقول برہان و</p>
<p>بالمعنی قریب قریب اسی فارسی مثل کے ہے</p>	<p>بجھ و رشیدی و جامع و (جہانگیری و ضخیمہ</p>
<p>جس سے مالیون کی خود غرضی سیوہ کے موسم</p>	<p>کتاب) کنایہ از بہشت باشد۔ صاحب شمس</p>
<p>میں ظاہر ہوتی ہے۔</p>	<p>گوید کہ کنایہ از بہشت و بہشت ہتھم و تہول</p>
<p>استعمال۔ ہر دو مز کتب</p>	<p>مؤید حنت الماوی کہ بہشت ہتھم باشد و صا</p>
<p>اضافی است یعنی</p>	<p>اند گوید کہ (۱) آسمان و (۲) بہشت غیر</p>
<p>بخت و بدن کہ مثل باغ است ما ذکر</p>	<p>سہرشت و جنت الماوی و بقول ہفت جنت</p>
<p>این با ظہار تشبیہات باغ کردہ ایم کہ فایر</p>	<p>الماوی مؤلف عرض کند کہ مرگ تصنیفی</p>
<p>بخت و بدن را ہم سیاغ تشبیہ دادہ اند</p>	<p>است و بدیع صفت باغ و ما باعتبار تحقیق</p>
<p>(ظہوری ۱۵) سیاغ بخت بر سر خرمی را</p>	<p>اول الذکر خصوصاً صاحب جامع کہ از اہل</p>
<p>سایہ افکندم پگذشت آہنا ظہوری کن</p>	<p>زبان است مطلق بہشت و انیم و تخصیص</p>
<p>بہارستان خزان روید پ (ولہ ۱۵) بر بہشت ہتھم را و جہی درین اصطلاح نمی بینیم</p>	<p>بر بہشت ہتھم را و جہی درین اصطلاح نمی بینیم</p>
<p>خس و خاری سر کونی اگر افتد گذر پتا گل</p>	<p>و نسبت معنی اول بیان کردہ صاحب آند</p>
<p>چنینم باغ بخت و امان دادہ ایم (ولہ ۱۵) طالب سزا استعمال باشیم (ارو ۱) (۱)</p>	<p>طالب سزا استعمال باشیم (ارو ۱) (۱)</p>
<p>عشوہ ساتی شیر ایم فکند پ باغ بدن را گ</p>	<p>آسمان۔ و کچھ آسمان (۲) بہشت پو کچھ</p>
<p>و پی تاک باو پ (ارو ۱) (۱) باغ بخت اوریس خانہ۔</p>	<p>اوریس خانہ۔</p>

(۱) (۲)

باغ طبل

اصطلاح - بقول بہار و بحر برہان و مؤید و بحر و مفت کبیر غنیمت معجمہ

وانند باغیت در صفا ہان مؤلف کنایہ از باغی باشد پر از گلہای شکفتہ۔

عرض کند کہ اگر سداستمال پیش شود تو ہم صاحب اند صراحت کند کہ بضم بای فارسی

عرض کرد کہ مرکب اضافی است و وجہ تسمیہ و سکون رای مہملہ باشد مؤلف عرض کند

جزین نباشد کہ طبلان درین باغ کثرت کہ مرکب توصیفی است و معنی لفظی این باغی

باشد و گل ہم (ارو) صفا ہان مین کہ مملو از سارگان است و تشبیہ گلہای

ایک باغ ہے جس کا نام باغ طبل ہے۔ بگر باغ۔ کنایہ از باغی کہ در ان گلہای بسیار

باغ بہشت در اصطلاح۔ بقول باشد و گیر پیچ جیف است کہ سداستمال

صاحب شمس (۱) بہشت (۲) قالب ان پیش شد (ارو) وہ باغ اور چمن جو

مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین پھولوں سے بہرا ہوا ہو۔ مذکر۔

فارسی زبان ذکر این نکرد (باغ بہشت در باغ پیرے اصطلاح۔ بہار و بحر

بجای خودش می آید بہمین دو معنی و بخت آن این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند

ہمد را بجا کنیم۔ در اینجا ہمین قدر کافی است کہ اسم فاعل ترکیبی است یعنی باغبان کہ پیرے

کہ صاحب شمس غور نکرد و بہشت را بہشت باغ از قرائن اوست (والہ ہروی ۵)

نقل کرد اعتبار را شاید (ارو) و چمن حسن تو ہر روز ہی چون ندید باغ

باغ بہشت در۔ پیرای نگہ برد و در حقان نیاز بہ معنی مباد کہ

باغ پستارہ اصطلاح۔ بقول ضمیر ضرورت ندارد کہ تحتانی آضہ را داخل اصطلاح

کنیم که زانداست با (ارود) و کیهو باغبان گنجین پس باغخ خوشه انگور نیم رسیده
 باغخ بقول سروری مراد باغخ که بزین را گفته اند که پر از بار باشد و اما مشاهد کرده
 چهارم می آید هر دو بفتح غین مجربه - انگور نیم که دانه های خوشه انگور در نیم رسیدگی بیشتر
 رسیده - صاحب رشیدی گوید که در جهانگی بود و روز کم می ریزد و چون رسیده
 بضم غین و جیم فارسی است صاحب بر او پنجه شود و القدر کثرت باقی نماند از پنجا
 ذکر (باغخ بزین چهارم و جیم عربی در آخر خوشه انگور نیم رسیده را فارسیان باغخ
 به همین معنی کرده و صاحب نامری باغخ را نام کردند و مجازاً برای انگور نیم رسیده
 بر وزن نارنج آورده - خان آرزو در این باب مستعمل شد - رای مهمله کثرت استعمال
 فرماید که باغخ را بعضی بضم غین و جیم عربی نوشته حذف شده باغخ باقی ماند و باغخ بدون
 اند و باغخ بدون نون اگرچه مخفف می تواند شد نون مخفف آنست چنانکه ایشان و ایشان
 ولیکن بی سند است پس تصحیف خواهد بود این و آبی - بنیدانیم که خان آرزو برای تصحیف
 (البح) مؤلف عرض کند که اصل این باغخ نون چه قسم سندی طلبد و چرا باغخ را تصحیف
 بود - بار معنی تحقیقی است که بر باشد و غنج گوید و آنچه باغخ جیم فارسی می آید مبدل
 بفتح بقول برهان معنی آغشته چنانکه بسیار غنج باغخ است چنانکه کاج و کاج سیف است
 بمعنی دروناک یعنی آغشته پیاری (البح) که خان آرزو معاصرمانند نامی پرسیدیم از
 و تحقیق ما با لضم باشد زیرا که مبدل گشت که چه قسم تحقیق را بکار می برد (ارود) او
 که معنی گنجایش می آید و همین است اسم مصدک انگور - مذکر نیم پنجه انگور -

باغ جهان اصطلاح یکبرغین معجزه و عرض کند که خلاف قیاس نسبت اصحاب این کسبیم عربی مرکب اضافی است که باغ به (باغچه بان) باشد های تپوز حذف و پای معنی اولش و جهان یعنی بهشت پس ترجمه لفظی موصوفه به و او بدل شد چنانکه آب و آو این باغ بهشت است مخفی مباد که معنی حقیقی معنی لفظی این نگهبان باغچه باشد صاحب کتیر جهان در عربی زبان بقول منتخب معنی بهمان که محقق ترکی زبانست ذکر باغچه بان باغچه بان که جمع جنت باشد ولیکن استعمال این در به همین معنی کرده و جادارد که باغچه را بمعنی انگور فارسی مخصوص است برای بهشت زلفوری نارسیده گیریم و نگهبانش همان باغبان **گل بهشت گل باغ جهان** گلگونی باشد (ارود) و گیو باغبان - مذکر - باش و گلستان شناس (ارود) باش **باغچه** بقول هفت بفتح جیم فارسی باغ خور در گویند و بقول عیاش باغ کوچک **باغچه** جیم فارسی همان باغچه که جیم عربی و فرماید که کسانی که لغتی گویند خطاست **باغچه** جیم فارسی همان باغچه که جیم عربی و فرماید که کسانی که لغتی گویند خطاست **باغچه** جیم فارسی همان باغچه که جیم عربی و فرماید که کسانی که لغتی گویند خطاست **باغچه** جیم فارسی همان باغچه که جیم عربی و فرماید که کسانی که لغتی گویند خطاست

<p>و صاحب تحقیق القوانین ذکر این فرماید کہ چہ در آخر اسم واقع شدہ مفید معنی تصغیر باشد پیش نشد (ارو) باغچہ سلیمانی - مذکر۔ چنانکہ سبوحہ و کوچہ و قالیچہ و کلیچہ (الخ) پس فارسیوں نے اس طلسمی اور خیالی باغ کو از معاصرین عجم آنا کہ ہمین لغت را زیادت کہا ہے جو ساحرین اور شعبدہ باز و کھلاکتی سخانی بعد ضنین مجرمہ باغچہ گویند فرید علیہ عجیب باغ خلد اصطلاح - مرکب اضافی است</p>	<p>باشد (ارو) باغچہ بقول آصفیہ فارسی اسم مذکر (عوام) باغچہ چھوٹا باغ - چین۔ کہ خلد لغت عرب است بالعجم یعنی ہنگامی اصطلاح - حساب و مخصوص برای بہشت (کذا فی المنتخب)۔ (۱) باغچہ سلیمان (۲) باغچہ سلیمانی</p>
<p>گوید کہ باغ طلسم باشد کہ شعبدہ و سحر منظر باغ خلد پوزخار کوی عشق بہ ستر قادیان شخیل گردانند و صاحبان بحر و غیاث پوز (ارو) دیکھو باغ جنان۔</p>	<p>انند ذکر (۱) کرد (ظہوری ۵) بالین قبول نیست زگھاس نوشتہ اند و دیگر کسی از مخترعین (۲) نوشتہ اند و دیگر کسی از مخترعین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف گوید کہ (ب) باغ دلگشا فارسیان دل را (۱) مرکب اضافی است و (۲) مرکب بہ باغ تشبیہ وادہ اند و باغ دل۔ دل تو صیفی و معنی لفظی این باغی کوچک منسوب باشد (ظہوری ۵) تشار البیر باغ دل بہ سلیمان علیہ السلام و این اسم فرضی است گاہی توان بردن پوز کہ جای سبزہ از الماس و نسبت با سلیمان منظر طلسم کہ جن ہا تابع حسرت بیشتر روید پوز و (ب) بقول بہار</p>
<p>استعمال - (الف) استعمال - (الف) استعمال - (الف)</p>	<p>استعمال - (الف) استعمال - (الف) استعمال - (الف)</p>

بانیت و رتقت (محسن تاثیر ۵) در بزم کا نام ہے جو تفت میں واقع ہے۔ مذکر (۲)

شراب قدس ساقی پو کیفیت باغ عبد باقی باغ و لکشا۔ اس باغ کو کھ سکتے ہیں جبکی سے

پاکلزار و گر کہ رشک مینوست پو قنادی شہر و لکو فرحت حاصل ہو۔ صاحب اصفیہ نے

مالک اوست پو شیرین نسبی خوش انتظامی پو و لکشا پو فرمایا ہے۔ کہلا ہوا۔ وسیع فراخ۔

منصرت وہ آن نصیر نامی پو ہر کس بیلہ پو لکشا کشفہ کرنے والا۔ فرحت افزا جیسے و لکشا باغ

نیت پو دل بٹہ باغ و لکشا نیت پو لکشا باغ و نیا استعمال۔ مرکب اضافی است

عرض کنند کہ (۲) مرکب توصیفی یعنی مطلق باغ فارسیان و نیار پو باغ تشبیہ واوہ اندو باغ

کہ و لکشا باشد (ظہوری ۵) ز وصف خلد و نیا و نیا باشد (انوری ۵) صبا بٹہ پو

ظہوری مکن بزنا تم پو کہ نیت خبر سر کو باغ و نیا را پو نمونہ گشت زمین مرغزار عقبی

و لکشا کسی پو (ار و و) (الف) باغ دل را پو (ار و و) باغ و نیا کھ سکتے ہیں مذکر

کھ سکتے ہیں یعنی دل کی تشبیہ باغ کے ساتھ یعنی و نیا کی تشبیہ باغ کے ساتھ۔ بلحاظ

مذکر (ب) (۱) باغ و لکشا ایک خاص باغ نیزنگی و نیا وغیر ذالک۔

باغ قبول اند سجاوہ فرنگ فرنگ کبر ثالث و سکون رای مہلہ (۱) لغت فارسی است

بمعنی آماس و ورم کہ در بدن باشد و (۲) خنازیر و ہم او بر خنازیر گوید کہ ریشماک

در گردن و گلوی مردم بر آید صاحب فصول الاعراض بر خنازیر گوید کہ جمع این خنازیر

و در اصطلاح اطباء عبارت از اورام صغار است کہ در اکثر امراض و در مکان خود پختن

باشد و حرکت نکند و گاہ باشد کہ بدستور سلعہ در ابتدا کتون متحرک باشد و اکثر حدوث

انہا در لحوہ رخوہ خاصہ و عشق باشد و بشریہ متعدد و بوند کہ بجلی آنرا یک کیس بود و باشد کہ ہر
 واحد را کیس علیحدہ باشد و خاصہ انتہاست کہ ہمزگ بدن و خورد باشد و خنزر شد ^{الغظ}
 بسیار کم ہم می رسد و علت مؤلفہ این علت رطوبت غلیظہ باشد کہ از تو اثر تخم و شور و ^{مضم}
 در بدن جمع آمدہ با عصا، رخوہ ریزد و وجہ تسمیہ این علت کثرت وقوع آن بخنزر باشد ^{کلیت}
 آن بدان یا متعدد و العد و بودن وی بدستور کثیر الولد بودن حیوان مذکور یا نسبت عشق ^{جذبات}
 بگردن خنزر و در عدم تامل آن بنیہ و سیرہ است (۱۱) و دیگر کسی از تحقیقین فارسی ذکر
 این نکر و مؤلف عرض کند کہ باغ بقول کثر بکثر غنن معجز لغت ترکی است بمعنی صدر و حشا
 و احشاپس اگر فارسیان قدیم این را مفرس کرده برای ورم و آماس بدن و خنازیر
 استعمال کرده باشند اسم جاہد باشد و از لغت باغره کہ می آید من وجہ تصدیق این
 می شود (ارو) (۱) و کچھو آماس (۲) کتھہ مالای بقول اصفیہ ہندی۔ اسم
 مذکور خنازیر گل شوا گھر گھر اگلے کے ایک مرض کا نام جس میں گلٹیان ہو جاتی ہیں۔

<p>باغ رخ استعمال مرکب اضافی است (ارو) باغ رخ کہہ سکتے ہیں۔ یعنی رخ فارسیان رخ محبوب را باغ تشبیہ و ادراک تشبیہ باغ کے ساتھ۔ مذکور۔ (نہجوری ۵) بہار بستر بالین بخت باغ رخسار استعمال (۱) مرکب اضافی ہے کہ از فسانہ باغ رخت خواب شدہ ہے۔ است۔ مماثل باغ رخ کہ گذشت یعنی تشبیہ مؤلف عرض کند کہ سبزہ خط و چاہ رخسار یار بہ باغ (نوری ۵) کہ اور باغ و پیب ذقن و غیر ذلک ثبوت این است رخسارت بود راہ ہ از ان دلہا کہ در زلف</p>	<p>باغ رخ استعمال مرکب اضافی است (ارو) باغ رخ کہہ سکتے ہیں۔ یعنی رخ فارسیان رخ محبوب را باغ تشبیہ و ادراک تشبیہ باغ کے ساتھ۔ مذکور۔ (نہجوری ۵) بہار بستر بالین بخت باغ رخسار استعمال (۱) مرکب اضافی ہے کہ از فسانہ باغ رخت خواب شدہ ہے۔ است۔ مماثل باغ رخ کہ گذشت یعنی تشبیہ مؤلف عرض کند کہ سبزہ خط و چاہ رخسار یار بہ باغ (نوری ۵) کہ اور باغ و پیب ذقن و غیر ذلک ثبوت این است رخسارت بود راہ ہ از ان دلہا کہ در زلف</p>
---	---

(۱۱)

تو بستند (ارو) باغ رخسار کہہ سکتے۔ اسے قرشت بمعنی باغ بدیع است کہ
 بین یعنی رخسار کی تشبیہ باغ کے ساتھ۔ مذکر کنایہ از بہشت عنبر بہشت باشد صاحب
 (۱۲) باغ رخسار۔ در استعمال عجم۔ بدون (جہانگیری و زمزمیہ کتاب) و صاحبان جامع
 اصناف۔ اسم فاعل ترکیبی است کہ کنایہ و بحر و مؤید ذکر این کردہ اند مؤلف عنبر
 باشد از محبوب (ظہوری ۵) نحو اہم شہم کند کہ مرکب توصیفی است بمعنی باغی کہ قرشت
 افسانہ ہای باغ رخسار ان ہا کہ می ترسم قدم وارہ و مخنی مباد کہ آنچه صاحب برہان عنبر بہشت
 پر چشم بیدارم گل خوابی ہا (ارو) باغ را بصف بہشت آورہ حکم فضولی وارہ
 رخسار۔ مذکر۔ محبوب کہہ سکتے ہیں۔ کہ در تعریف (باغ رفیع) و غلی نزار و محققین
باغ رضوان اصطلاح مرکب از لغت را باید کہ در تعریف اصطلاحات از لفظ
 کنایہ باشد از بہشت کہ رضوان بالکسر نام اصلی کار گیرند حیث است کہ کسی از محققین
 فرشتہ است کہ موکل و در بان بہشت است بالاسند استعمال مشن نکر و قول جامع بنزلہ
 (ظہوری ۵) دلکشانیہای کوئی سیر خاطر سناست کہ از اہل زبانت (ارو)
 میکند ہا گاہی ارگوشی بحرف باغ رضوان و کھو باغ بدیع۔
 داوہیم (ارو) باغ رضوان کہہ سکتے ہیں۔ مذکر صاحب **باغ رنگین** اصطلاح بقول ضمیرہ
 آصفیہ نے فرمایا کہ رضوان عربی اسم مذکر۔ ایک فرشتہ بر بان و مؤید و شمس و بحر کنایہ از دنیا است
 کا نام جو فردوس برین کا در بان اور موکل ہے۔ مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است
باغ رفیع اصطلاح بقول برہان بفتح بہ فتح رای مہملہ و سکون نون و کسر کاف فارغی

(۲۰۲۱)

نیزگی و زنگارنگی دنیا مشهور است دارو و چاه زرخندان و سیب ذقن و غیر ذلک
 باغ زنگین بنکر و دنیا کو که سکتے ہیں۔ (ظہوری ۵) باغ رویان بہ بہار
باغ رویان اصطلاح۔ اسم فاعل محتاج اندک سببی ہست کہ باہجونی سکتے
 ترکیبی۔ از قبیل باغ رخسار چنانکہ گذشت اندک (ارو) یار کو باغ رو کہ سکتے
 گنا یہ باشد از محبوبان منظر بر سبزہ خط ہین بلحاظ سبزہ خط اور چاہ زرخندان وغیرہ۔

بانگرہ بقول جہانگیری بانغین موقوف و فتح رای مہملہ گری را گویند کہ در اعضا و بند
 مردم بسبب درو مندی پیدا شود مثلاً از پای کسی و نیلی برآمدہ باشد بواسطہ درو من
 در پیچولہ ران گرہ ہا ہم رسد یا سر بالین بدنہا وہ باشد و بدان جهت در گردن
 گرہ ہا پیدا شود و ہر گری کہ مثل این ہمہ رسد آنرا بانگرہ خوانند صاحب برہان مذکور معنی
 بالا فرماید کہ بقول بعض رحمتی است کہ بسبب رحمت دیگر پیدا شود و مال ہر دو یکی است
 صاحب سروری فرماید کہ بکاف فارسی عوض خین معجم ہم آمدہ معنی رحمت کہ از رحمت
 دیگر تولد کند صاحب رشیدی ہم زبان تعریف جہانگیری و فرماید کہ باگرہ مرادف این
 صاحبان جامع و ناصری ہم ذکر این کرده اند۔ صاحب مؤید صراحت مزید کند کہ چون
 این گرہ پنچہ گرہ دریم بیرون آید۔ خان آرزو در سراج مذکور اقوال جہانگیری و رشیدی
 و برہان فرماید کہ آنچه برہان بعد بیان آخر الذکر گوید کہ مال ہر دو یکی است درین بحث
 است چہ تفاوت عموماً و خصوصاً کہ تفاوتی نیست و بقول قوسی گوید کہ شوری کہ در بدن
 پیدا شود۔ مؤلف عرض کند کہ محقق ہندو اور در تقسیم و تخصیص معنی بیان کرده برہان

بجہی وارو کہ ضرورت نہ داشت، بمعنی آخر الذکر را کہ عام است حقیقہً گریہم و بمعنی خاص اول الذکر میآز آن و باغزہ تبدیل باگرہ کہ کاف فارسی بعین بدل شو و چنانکہ گلولہ و غلولہ و خیال ما این است کہ ترکان استعمال این بعین معجزہ کرده باشند ضعیف است کہ لغات ترکی ازین ساکت باقی حال اصل این باگرہ بہ کاف عربی مرکب از با کہ بمعنی خوف و بیم می آید و رہ مختلف راہ بمعنی طریق پس بمعنی نعلی بین راہ خوف باشد و شک نیست کہ باگرہ بسیار خوف ناک است یعنی اگر دیر بماند خود او بصورت و نبلی ریہم پیدا کند و نوبت بہ فصحاء و رسد و این بمصداق است بہ (یک نہ شد و و شد) با بجا فی رسیان کاف عربی را بہ فارسی بدل کردند چنانکہ کند و گند و استعمال این مجازاً مخصوص است برای معنی اول الذکر و جا دارو کہ فارسیان بر لغت باغر کہ گذشت پائی بہت زیادہ کرده منسوب بہ باغر کردند بمعنی منسوب بہ ورم یا منسوب بنمایند پس از ان باغرہ را باگرہ کردند و الاخر اولی من الاول - (ارو و) گلشی - بقول آصفیہ - ہندی - اسم مؤنث - غدو گانٹہ - گرہ - دکن میں باگرہ ہی مستعمل ہے - و وہ خاص گلشی جو کسی ہرج سے پیدا ہو جیے ہاتھ میں و نبل ہونے سے اسکے ہرج سے نعل میں باگرہ ظاہر ہوتا ہے اسی طرح پاؤں میں و نبل یا زخم ہونے سے چٹے میں باگرہ ہوتا ہے۔

باغ زراغان اصطلاح بقول جہانگیری احوال جامی حاکم نشین ہرات ہمان باغی است	
و بہان و رشیدی دگر نام باغی است از و در چراغ ہدایت ہم ذکر این کردہ - بہار	
باغہای ہرات خان آرزو در سراج گوید کہ از محقق علی سلیم سندی آورده (س) ذوق	

<p>گلگشت خراسان رفته است از یاد ما دور (ار دو) باغ زاغان - هرات میں ایک سواو ہندسیر باغ زاغان می کہیم ہر موقوف باغ کا نام ہے - مذکر -</p>	<p>عرض کند کہ مرکب اصنافی است و از معانی باغ زمستانی اصطلاحات - صاحب ہنما</p>
<p>متعدوہ زراغ یکی را در وجه تسمیہ این دخل بجز نہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار گویند</p>	<p>باشد یعنی زراغ بمعنی غراب و قسمی از کپورتیہ کہ باغی را گویند کہ بالای و رختاش سایہ</p>
<p>وقتہ و گوشہ کمان آمد و پس غیبی نیست کہ کثرت خپوش کہ بود باشند تا از سد مہ برف</p>	<p>ز اشہا یا کپورتی ہا ہی سیاہ و درین باغ باشد باقی محمودیہ مانند صاحب بول چال</p>
<p>از مومرہ شد باغ زاغان و نظیرین کہ ہم ذکر این کردہ موقوف عرض کند کہ مرکب</p>	<p>ستقر حاکم ہرات است - یعنی قندہ ہا را تویستی است معاصرین ششم بر زبان دار</p>
<p>درین دیشی باشد و جاوار و کہ باغی را باغ و گویند کہ درین قسم باغ امر اہم نسبت</p>	<p>زاغان گندہ باشند کہ از کثرت و رختان تیرہ مقیم باشند (ار دو) فارسیوں نے</p>
<p>و تا - باشد و ہمین قسم باغ را زاغان می گویند باغ زمستانی (مذکر) اس باغ کو کہا ہے</p>	<p>و مسکن خود کنند مقابل باغ سپید کہی آید جس سے درختوں پر ٹٹیوں کا سایہ قائم</p>
<p>با بخلہ باغ مخصوص را بدین نام موسوم کروں کہ تہ میں تاکہ و نہت برف باری سے محفوظ</p>	<p>خبری و پادارین کہ باغ تیرہ باشد (عبداللہ) باغ زندگی استعمال - فارسیان زمین</p>
<p>باتنی سے اپس آنگاہ کرو آن سرفراز سرو را با باغ تشبہ وادہ اند - مرکب اصنافی</p>	<p>پہ سوی باغ زاغان خراسان تدر و ہے - است (صائب سے) گریہ تلخ است</p>

(۱۰۰)

<p>وعدہ دروغ می کند یا فریب می دهد استعمال الف گفتند (ار و و) (الف) سبز باغ دکھانا ہے (ب) سبز باغ دکھانا بقول ہسفیہ فریب دینا۔ دھوکا دینا۔ بتا دینا۔</p>	<p>صہبای ایام زندگی با آہ باشد سرو با برجا باغ زندگی پڑ (ار و و) باغ زندگی۔ مذکر۔ یعنی باغ کی تشبیہ زندگی کے ساتھ۔</p>
<p>پھوٹے وعدے سے پھسلانا۔ اصل میں ا عملی باغ سے مراد ہے جو بازگیر ایک آن واحد</p>	<p>الف) باغ سبزی شاید مقولہ صاحبان ب) باغ سبز نمودن تخریۃ الاشیا</p>
<p>میں پردے کے نیچے سے غیر موسم میں سبز پیراگا کر دکھا دیتے ہیں۔ چونکہ اسکی کچھ اصل نہیں ہوتی اس وجہ سے وعدہ ہا دروغ پر استعمال ہونے لگا (سیرتھی)</p>	<p>وامثال فارسی ذکر الف) کروہ از معنی ساکت و (ب) بقول (خان آرتو و و چراغ) وعدہ ہانی دروغ نمودن از راہ فریب و فریاد کہ از اہل زبان تحقیق</p>
<p>تیرا ہی منہ تکے ہے کیا جاننے کہ نوخط ہا کیا باغ سبز تو نے آئینہ کو دکھایا ہے (ناظم سبز باغ اب تو دکھانے کے ماشا اللہ</p>	<p>پیوستہ و صاحبان بحر و بہار گویند کہ فریب واون و آرتہ نسبت (ب) از محسن تاثیر کیا سند اور وہ (س) غمیرین خطی بدام وعدہ خام کشید ہا باغ سبزی ہر طرف نمود و در</p>
<p>ساحب رہنما بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار باغی کہ در ان کاشت بقول ساحب بول چال ہم ذکر این کرد</p>	<p>وامم کشید ہا مؤلف عرض کند کہ (الف) مقولہ ایست شتوب از مصدر مرکب (ب) یعنی حالش۔ فارسیان چون کسی را بیند کہ</p>

و معاصرین عجم ہم بر زبان دارند مرکب (ارو) (۱) وہ باغ جو روشن ہوا اور
توصیفی است و موافق قیاس (ارو) گنجان نہ ہو جس میں درختوں کی کثرت
ترکاری کا باغ نہ کر۔
باغ سپید اصطلاح بقول بجر نام نام فارسی میں باغ سپید ہے جس کو نوشتہ
باغی صاحب انڈین نکل نگار ش صاحب نے برقع کے سرحد پر بنایا تھا۔ مذکر۔
بہفت گوید کہ (۱) باغ روشن را گویند باغستان اصطلاح بقول بہار و اند
و نیز باغی کہ سخن و دیوار آن سپید باشد۔ باغستان و داغستان (۱) نام جالی و عراق
و (۲) نیز نام باغی کہ نوشتہ بہ کبار برقع دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این کرد
ساختہ بود مولف عرض کند کہ مرکب مؤلف عرض کند کہ داغستان و رای
توصیفی است و معنی حقیقی این باغی کہ اکثریت باغستان است معاصرین عجم گویند کہ در عراق
درختان تیرہ و تار نباشد۔ مقابل باغ عجم بلوکی است کہ کثرت درختان سیوہ دار
زاغان و معنی دوم مجازان کہ باغ مخصوص دارو آن را باغستان گویند و ناحیہ کہ کثرت
را بدین نام موسوم کردند معنی سباد کہ بر سجا جبال دارو بہ داغستان معروف صاحب
بالفتح و بفتح وال مہملہ ملکیت از توابع ایراکتہ فرماید کہ ترکان این لغت را از فارسی
در آذربایجان باقلیم عجم (شیخ نظامی در گرفتہ اند و معنی باغ انگور استعمال کردہ اند
شیرین خسرو) سپیدہ دم زلشکر ہای و ہم او بر باغ فرماید کہ لغت فارسی است
خسرو پاسوی باغ سپید آمدروار و ہا۔ و در ترکی معنی انگور مستعمل (ارو) باغستان

<p>عراق عجم میں ایک ملک کا نام ہے جس میں (ارو) باغ سخن کہہ سکتے ہیں۔ یعنی سخن میوہ دار اشجار کی کثرت ہے۔ مذکر۔ کی تشبیہ باغ کے ساتھ اسلئے کہ کلام میں بھی</p> <p>باغ سخن اصطلاح۔ بقول جہانگیری و زنگینی ہے۔ مذکر۔</p>	<p>عراق عجم میں ایک ملک کا نام ہے جس میں (ارو) باغ سخن کہہ سکتے ہیں۔ یعنی سخن میوہ دار اشجار کی کثرت ہے۔ مذکر۔ کی تشبیہ باغ کے ساتھ اسلئے کہ کلام میں بھی</p> <p>باغ سخن اصطلاح۔ بقول جہانگیری و زنگینی ہے۔ مذکر۔</p>
<p>غمیمہ کتاب کنایہ از سخن بود و بقول ربیع صاحب</p> <p>و جامع و مؤید (۱) کنایہ از مردم صاحب روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ</p> <p>ہمت و سخاوت و (۲) کنایہ از دنیا موی قاجار گوید کہ باغی را گویند کہ سرش پوشیدہ</p>	<p>غمیمہ کتاب کنایہ از سخن بود و بقول ربیع صاحب</p> <p>و جامع و مؤید (۱) کنایہ از مردم صاحب روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ</p> <p>ہمت و سخاوت و (۲) کنایہ از دنیا موی قاجار گوید کہ باغی را گویند کہ سرش پوشیدہ</p>
<p>عرض کند کہ حیف است کہ سندا استعمال باشد صاحب بول چال گوید کہ بر اکثر درختما</p> <p>پیش نشد۔ ظاہر مرکب اضافی است و معنی سقف زجاجی گذارند تا درختان از برودت</p> <p>اول الذکر موافق قیاس و برای معنی دوم برف محفوظ مانند و این قسم باغ را باغ پست</p>	<p>عرض کند کہ حیف است کہ سندا استعمال باشد صاحب بول چال گوید کہ بر اکثر درختما</p> <p>پیش نشد۔ ظاہر مرکب اضافی است و معنی سقف زجاجی گذارند تا درختان از برودت</p> <p>اول الذکر موافق قیاس و برای معنی دوم برف محفوظ مانند و این قسم باغ را باغ پست</p>
<p>مشاق سندا استعمال باشیم۔ زیر کہ دنیا ہم سخن باشد و ہم نخل (ارو) (۱) سخن۔</p> <p>سماح سخاوت (۲) دنیا۔ مؤنث۔ بہمین معنی آورده (ارو) وہ باغ یا</p> <p>باغ سخن استعمال۔ مرکب اضافی است چمن جس پر شیشے کی چھت قائم ہوتا کہ درخت</p>	<p>مشاق سندا استعمال باشیم۔ زیر کہ دنیا ہم سخن باشد و ہم نخل (ارو) (۱) سخن۔</p> <p>سماح سخاوت (۲) دنیا۔ مؤنث۔ بہمین معنی آورده (ارو) وہ باغ یا</p> <p>باغ سخن استعمال۔ مرکب اضافی است چمن جس پر شیشے کی چھت قائم ہوتا کہ درخت</p>
<p>فارسیان سخن را باغ تشبیہ داده اند کہ برف سے محفوظ رہیں۔ مذکر۔</p> <p>سخن ہم چون باغ زنگینی وارد (انوری)</p> <p>(۵) ہرچہ در شاخ ہنر باغ سخن طوطی داشت</p>	<p>فارسیان سخن را باغ تشبیہ داده اند کہ برف سے محفوظ رہیں۔ مذکر۔</p> <p>سخن ہم چون باغ زنگینی وارد (انوری)</p> <p>(۵) ہرچہ در شاخ ہنر باغ سخن طوطی داشت</p>
<p>با ہمہ را داعیہ بر تویں وام گرفت</p> <p>باغ سپاوشان اصطلاح۔ بقول</p>	<p>با ہمہ را داعیہ بر تویں وام گرفت</p> <p>باغ سپاوشان اصطلاح۔ بقول</p>

<p>سروری و چھاگیری نام نوائی و لحنی و از منوچھری سند آرد (ست) طیلان راہ گل نوش ولینا و اندہ صمدان باغ سیاوش با سر و سیاہ پو فرماید کہ لینا نام لحنی و نوائی و متصل بضم صا وین مہلتین عبری نام</p>	<p>وزینجا استعارہ از لحن و نوائی نظر بر لفظ سحری کہ ازین لحن حاصل می شد (ار دو) باغ سیاوشان فارسی مین ایکے تھی آگ کا نام ہستے جس کا موجد غالباً سیاوش ہے یا اسکو یہ راگ پسند تھا۔ مڈر۔</p>
<p>مرغی تشبیہ بہ فاختہ صاحب رشیدی گوید کہ نام نوائیست از موسیقی صاحب جامع بر صوتی قانع۔ خان آرزو در سراج گوید کہ باغ شیرین و باغ سیاوشان ہر یک نام نوائی از موسیقی۔ صاحبان بحر و بہار وانند و ہفت ہم ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ سیاوش نام پیر کیکاوس کہ بول</p>	<p>باغ سینہ استعمال۔ مرکب اضافی فاختہ سینہ۔ اسباب تشبیہ داوہ اند کہ گل و اغما در دست (ظہوری سے) فارغ از اند ہزار و ہزار اندہ نخل تمانا ز باغ سینہ پر (ار دو) باغ سینہ کہہ سکتے مین بند سینہ کی تشبیہ باغ کے ساتھ ہو سکتی ہے اصطلاح۔ صاحب و</p>
<p>غیاث بغایت خوش منش و عیاش بود الخ پس عجبی نیست کہ این لحن و نوائی مرغوب خاطر یا از اختراع او باشد کہ موسوم شد بہ باغ سیاوش والف و نون آخر برای نسبت است چنانکہ توران کہ مغرب بہ تور است و لفظ باغ</p>	<p>بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار این کہ وہ گوید کہ یعنی باغ شجر و راست مؤلف عرض کند کہ مقصودش بجز نباشد کہ تکلفات چمن بندی در وقت و مخدوم است باور خسان مٹھرا (ار دو)</p>

۱۷۱۰

<p>وہ باغ جس میں چین بندی نہ ہو اور صرف شکر بار پک شدی باغ از زمین بوسش شکل میوے کے درخت ہوں۔ مذکر۔</p>	<p>خوار پک (ارو) بار بد کے تیس رگون</p>
<p>باغ شکوفہ فشان اصطلاح بقول بحر و مہفت کنایہ از چشم گریان است</p>	<p>سے چوتھے راگ کا نام فارسیوں نے باغ شیرین رکھا ہے۔ مذکر۔</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است و موافق قیاس کہ اشک شکوفہ را ماند۔</p>	<p>باغ طرب استعمال۔ مرکب اضافی</p>
<p>(ارو) چشم گریان۔ مؤنث۔ وہ آنکہ دادہ اند کہ تقریحی حی بخشد (ظہوری سے) جس سے اشک جاری ہوں۔</p>	<p>است۔ فارسیان طرب را باغ تشبیہ</p>
<p>باغ شیرین اصطلاح بقول نوالی و لحنی از جملہ سی لحن بار بد و نام نوالی و لحنی از جملہ سی لحن بار بد و</p>	<p>گر ز آہ من گل باغ طرب پڑم وہ شد</p>
<p>بقول صاحبان برہان و بحر لحن چهارم است و بقول (خان آرزو در سراج) و مؤید و رشیدی و جامع و بہار نام</p>	<p>سچ پوز بس در غمش بہا ہی و موکر وہ ہم</p>
<p>نوالی از موسیقی مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است بہنی باغ حلاوت بخش کہ</p>	<p>پک (ارو) باغ طرب کہہ سکتے ہیں</p>
<p>رنگینی آمینک ہا و اروا میں کنایہ باشد مخفی مباد کہ طرہ باصنم و تشدید را بمعنی لطف</p>	<p>طرب کی تشبیہ باغ کے ساتھ۔ مذکر۔</p>
<p>(نظامی سے) چو کردی باغ شیرین را و موی پشانی است و تشبیہ این با باغ حسین</p>	<p>باغ طرہ استعمال۔ مرکب اضافی است</p>

نباشد کہ فارسیان طرہ را بہ سبیل تشبیہ می بینند این را مرکب اصنافی گیریم ماحی گوئیم کہ نمی آید
 کہ خیر و باغ است (ظہوری ۵) ز باغ کہ فارسیان بسیاری از الفاظ غیر فارسی را
 طرہ فراق تو خلق چون نکشد پد کہ ام روز بقاعدہ فارسی مرکب کرده اند پس و چہ نیست
 نمی ترسی از خدای کہ چہ پد (ارو ۹) باغ کہ عامہ را بہ ہامی نسبت منسوب بہ عام نگیریم
 طرہ کہہ سکتے ہیں یعنی طرہ کی کی تشبیہ باغ (ارو ۹) باغ عامہ مذکر۔ دکن میں اس
 کے ساتھ۔ مذکر۔

باغ کا نام ہے جو حکومت نے اس شخص
 باغ عامہ استعمال۔ صاحب روزنامہ سے بنایا ہے کہ عام و خاص رعایا اس کی

بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار گوید سیر کرین۔ پبلک گارڈن۔

کہ باغ عام را گویند مؤلف عرض کند باغ قدس اصطلاح۔ بقول ضمیمہ

کہ معاصرین عجم باغی را بدین نام موسوم جہانگیری و برہان و جامع و ضمیمہ نامہ
 کردند کہ برای تفریح عامہ رعایا درست مرادف باغ بدیع و باغ رفیع۔ کہ گذشت
 کرده میشود۔ مرکب توصیفی است و معنی مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است

لفظی این باغی کہ منسوب بہ عوام و خواص کہ قدس را بمعنی مقدس گرفته اند خلاف قیاس

است یعنی از معاصرین برانند کہ ما بر لغت نیست (خاقانی ۵) چو جان کار از مایت

عربی عام ہامی نسبت نتوانیم زیادہ کنیم باغ قدس خواہد شد پد حواس کار کن از

تر و شان عامہ و حقیقت عامہ لغت جس تن گذار بر ہانش پد (ارو ۹)

عربی است پس اندرین صورت باید کہ ویکھو باغ بدیع۔

<p>باغندہ لقبول سے دوری و سراج بر وزن کے واسطے پون سلائی کے ذریعہ سے بناتے ہیں</p> <p>انگندہ پنی زیدہ و گرہ کر وہ۔ باشد برای</p> <p>بایغ نسیم اصطلاح بقول خان آرتو</p> <p>ریسیدن و بقول بیہان و جامع و ناصر و در چراغ۔ نام باغیت و کشمیر (طغرا</p> <p>بر وزن باغندہ۔ پنبہ حلاجی کر وہ را گویند) ہر کہ گر ویدر نسیم برہ باغ نسیم ہر کہ</p> <p>کہ بخت بشتن گلو کہ وہ باشد صاحب گزشتہ مرا ہچو صبا و کشمیر پو صاحبان ہر</p> <p>غیاث صراحت کند کہ این را بند پونی گویند و بہار و اندیم ذکر این کر وہ اند مؤلف</p> <p>مؤلف عرض کند کہ معنی بیا کر وہ تحقیق عرض کند کہ ظاہر ام کب اضافی است و خبر</p> <p>بالا متقاضی نسبت کہ این را اسم جامع فارسی می و ہ ازین کہ با و نرم کہ بوی خوش دار و</p> <p>ربان گیریم و لیکن صورت لغوی لغت نامی و ان باغ ہمیشہ می وز دو ہمین باشد و جب</p> <p>ان می کند کہ این را بدل باغندہ گوئیم کہ فاسد پیہ این باغ و سبب این کثرت گلبا و</p> <p>بغین ہجہ بدل شور پشا کہ فلیو و غلیو و معنی کسی درختان بلند و با است کہ بالغ ہوانیا</p> <p>نقطی این ہروف کہ اسم فاعل است از (ار و و) باغ نسیم کشمیر میں ایک خاص</p> <p>مصدر یا متن و باشدین پس چیز ہی کہ در باغ کا نام ہے۔ مذکر۔</p> <p>یا فیدن است ہین گلو کہ پنیہ کہ بوا بطہ چرخ باغ نصیر اصطلاح بقول بہار و</p> <p>رشت از و پیدا پیشہ و ہ بکار یافتن، راید۔ اندنا۔ باغی است برشت مؤلف</p> <p>(ار و و) پونی بقول آصفیہ ہندی عرض کند کہ مرکب انامی است و وجہ تصنیف</p> <p>اسم مؤلف۔ وہ پولی ہی جو رولی کا تے خبرین نسبت کہ نصیر نام کسی باشد کہ این باغ</p>	<p>باغندہ لقبول سے دوری و سراج بر وزن کے واسطے پون سلائی کے ذریعہ سے بناتے ہیں</p> <p>انگندہ پنی زیدہ و گرہ کر وہ۔ باشد برای</p> <p>بایغ نسیم اصطلاح بقول خان آرتو</p> <p>ریسیدن و بقول بیہان و جامع و ناصر و در چراغ۔ نام باغیت و کشمیر (طغرا</p> <p>بر وزن باغندہ۔ پنبہ حلاجی کر وہ را گویند) ہر کہ گر ویدر نسیم برہ باغ نسیم ہر کہ</p> <p>کہ بخت بشتن گلو کہ وہ باشد صاحب گزشتہ مرا ہچو صبا و کشمیر پو صاحبان ہر</p> <p>غیاث صراحت کند کہ این را بند پونی گویند و بہار و اندیم ذکر این کر وہ اند مؤلف</p> <p>مؤلف عرض کند کہ معنی بیا کر وہ تحقیق عرض کند کہ ظاہر ام کب اضافی است و خبر</p> <p>بالا متقاضی نسبت کہ این را اسم جامع فارسی می و ہ ازین کہ با و نرم کہ بوی خوش دار و</p> <p>ربان گیریم و لیکن صورت لغوی لغت نامی و ان باغ ہمیشہ می وز دو ہمین باشد و جب</p> <p>ان می کند کہ این را بدل باغندہ گوئیم کہ فاسد پیہ این باغ و سبب این کثرت گلبا و</p> <p>بغین ہجہ بدل شور پشا کہ فلیو و غلیو و معنی کسی درختان بلند و با است کہ بالغ ہوانیا</p> <p>نقطی این ہروف کہ اسم فاعل است از (ار و و) باغ نسیم کشمیر میں ایک خاص</p> <p>مصدر یا متن و باشدین پس چیز ہی کہ در باغ کا نام ہے۔ مذکر۔</p> <p>یا فیدن است ہین گلو کہ پنیہ کہ بوا بطہ چرخ باغ نصیر اصطلاح بقول بہار و</p> <p>رشت از و پیدا پیشہ و ہ بکار یافتن، راید۔ اندنا۔ باغی است برشت مؤلف</p> <p>(ار و و) پونی بقول آصفیہ ہندی عرض کند کہ مرکب انامی است و وجہ تصنیف</p> <p>اسم مؤلف۔ وہ پولی ہی جو رولی کا تے خبرین نسبت کہ نصیر نام کسی باشد کہ این باغ</p>
--	--

را درست کرو و سندان بر (باغ و لکشا) در کرمان مقاماتی بسیار است که منظر بر کشت
گذشت (ارو) باغ نصیر تفت و زرخشان شمر و دریاچه با از دور معلوم
مین ایک باغ کا نام ہے۔ مذکر۔ می شود کہ باغ است و فارسیان این مقام
باغ نظر اصطلاح۔ خان آرزو و چرخ را باغ منظر گویند کہ از دور باغ منظر می آید۔
گوید کہ باغیت مشہور در صفایان و این اصطلاح مخصوص با کرمان نیست بل
گوید کہ از اہل ایران تحقیق رسید کہ در صفایان و دیگر مقامات ہم این قسم منظر
باغ و کرمان است نہ صفایان و ایدامی شود آن را ہم باغ منظر گویند و در
(۵) تا عکس گل روی تو در چشم تر است گوید کہ ماقول معاصرین عجم را مستحضر تر از دیگر
بود امان پر از خون شدہ باغ نظر است محققین ہند ترا و دانیم و در سرد و اسناد
بہار با تفاق خان آرزو گوید کہ ہمین بلا ہم ہمین معنی بنظر می آید۔ فائق (ارو)
باغ و دریاچہ کلان دار و محسن تاثیر (۵) وہ مقام جو دور سے باغ نظر آئے یا وہ
دیدہ از سیل سر شکم رشک صد دریاچہ باغ جو پیش نظر ہو و نون کو باغ نظر کہہ سکتے
شد کہ تا بر خشار تو ای باغ نظر افتادہ است میں۔ اور بقول بعض باغ نظر ایک خاص باغ
بہ صاحب بحر و کر قول خان آرزو و وارث ہے کرمان میں اور بقول بعض اصغیان میں کہ
کرو و تحقیق خود را گذاشت۔ صاحب انند باغ نقش اصطلاح۔ بقول بہار معنی
مشفق با بہار و صاحب غیاث متفق با و باغ تصویر کہ بر پارچہ و کاغذ و مانند آن بنا
مؤلف عرض می کند کہ معاصرین عجم گویند۔ صاحب انند نقل نگارش مؤلف عرض کند

<p>اصطلاح - صاحب عرض کند کہ مرکب اضافی یعنی باغی کہ گلکاری رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار وارو یعنی چمن بندی (اردو) پھول باغی کہ گلکاری گوید کہ باغی را گویند کہ در ان گلبن ہای بسیار میں اوس باغ کو کہتے ہیں جس میں میوے کے درخت باشد و بقول بول چال گلشن و گلزار مؤلف اور صرف پھول کے درختوں سے بنا گیا ہو۔</p>	<p>باغ گلکاری اصطلاح - صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار وارو یعنی چمن بندی (اردو) پھول باغی کہ گلکاری گوید کہ باغی را گویند کہ در ان گلبن ہای بسیار میں اوس باغ کو کہتے ہیں جس میں میوے کے درخت باشد و بقول بول چال گلشن و گلزار مؤلف اور صرف پھول کے درختوں سے بنا گیا ہو۔</p>
<p>اصطلاح - معارفہ صاحب ناصر گوید کہ معنی آغل است یعنی جاسی گو سپندان و گاؤ خان آرزو در سراج بحوالہ برہان ذکر معنی بالا کردہ فرماید کہ این خطاست و صحیح آغل و آغول است چنانکہ گذشت مؤلف عرض کند کہ آغل و آغول و آغل و آغول بسمدودہ و مقصورہ بہ معنی گذشت و بحث کامل و صراحت ماخذ بر آغل و آغول کردہ ایم و با تعلق بقول کنز در ترکی زبان مصدری است یعنی ربط و تعلق و با تعلق بقولش مربوط و مقید و متعلق پس فارسیان اسم مصدر ترکی را کہ (باغل) است یعنی جاسی استعمال کردند کہ گاوان و گو سپندان و رانجا شب بسر بند خیر نیست کہ این را مفہم گیریم و تصدیق وجود این اسم جامد از صاحبان ناصر و جاسی کہ اہل زبانند می شود پس وجہی نیست کہ در غلط بودن این با محقق ہند نثر او اختلاف نہ کنیم کہ دخل بزبان غیر ماوری خود می و ہذا اعتبارش بیش از صاحبان جامع و ناصر نیست (اردو) و کھو آغل - آغول - آغل - آغول۔</p>	<p>باغل بقول برہان بروزن بابل جاسی گاؤ و گو سفند و امثال آن و بقول جامع پچو آغل - معارفہ صاحب ناصر گوید کہ معنی آغل است یعنی جاسی گو سپندان و گاؤ خان آرزو در سراج بحوالہ برہان ذکر معنی بالا کردہ فرماید کہ این خطاست و صحیح آغل و آغول است چنانکہ گذشت مؤلف عرض کند کہ آغل و آغول و آغل و آغول بسمدودہ و مقصورہ بہ معنی گذشت و بحث کامل و صراحت ماخذ بر آغل و آغول کردہ ایم و با تعلق بقول کنز در ترکی زبان مصدری است یعنی ربط و تعلق و با تعلق بقولش مربوط و مقید و متعلق پس فارسیان اسم مصدر ترکی را کہ (باغل) است یعنی جاسی استعمال کردند کہ گاوان و گو سپندان و رانجا شب بسر بند خیر نیست کہ این را مفہم گیریم و تصدیق وجود این اسم جامد از صاحبان ناصر و جاسی کہ اہل زبانند می شود پس وجہی نیست کہ در غلط بودن این با محقق ہند نثر او اختلاف نہ کنیم کہ دخل بزبان غیر ماوری خود می و ہذا اعتبارش بیش از صاحبان جامع و ناصر نیست (اردو) و کھو آغل - آغول - آغل - آغول۔</p>
<p>باغ لیل و نهار اصطلاح - بقول صاحب شمیمہ برہان (۱) اشارہ بہ باری</p>	<p>باغ لیل و نهار اصطلاح - بقول صاحب شمیمہ برہان (۱) اشارہ بہ باری</p>

<p>جل جلاله (۷۱) کنایه از آفتاب عالم تاب - (ارو) ہرات میں ایک باغ ہے جس کا مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین نامہ (باغ مراد) ہے - مذکر -</p>	<p>زبان فارسی ذکر این نگر دو معین و معنی</p>
<p>بر لغت مرکب (باعث لیل و نہار) گذشت</p>	<p>پاشا شجرہ اصطلاح - صاحب</p>
<p>خیال ما این است کہ صاحب ہمیشہ میدان کہ باغی - گویند کہ دران درختیان بزرگ</p>	<p>بہ تسامح این لغت را قائم کرد و بولجاواتی</p>
<p>بہ تسامح این لغت را قائم کرد و بولجاواتی</p>	<p>حقیقی این کنایہ از دنیا تو ان گرفت -</p>
<p>اشارہ بہ باری تعالی و کنایہ از آفتاب پس بدون شد استعمال این را تسلیم</p>	<p>توصیفی و مرادف باغ شجرہ - دیگر هیچ - (ارو) دیکھو و باغ شجرہ -</p>
<p>نہ کنیم (ارو) دیکھو (باعث لیل و نہار)</p>	<p>باغ مراد اصطلاح - بقول وارستہ و</p>
<p>بھرو غیاث و اندر باغی است در ہرات و بو تہ دار مؤلف عرض کند کہ مرکب</p>	<p>چنانکہ در ویش والہ ہروی در وصف اصنافی است تخصیص معنی بر سبیل مجاز -</p>
<p>ہرات گوید (۷۵) جنات کہ بہشت است (ارو) ترکا یون کا باغ - مذکر -</p>	<p>دو چندان شو از ذوق پور فال گر ای صفت باغ اصطلاح - صاحبان سروری و برہان و نام</p>
<p>باغ مرادش بہ مؤلف عرض کند کہ مرکب و سراج و جامع ذکر این کردہ اندر حقیقت</p>	<p>اصنافی است و وجہ تسمیہ از معنی لغوی پیدا اصطلاح - (باغ) گذشت (ارو) دیکھو باغ</p>

<p>فارسیان این مقولہ را بخیر طبعی و خصوصیت دوستان استعمال کنند و گویند (ارو) و کن میں کہتے ہیں بن کھنڈر و شمنوں کے مذہب اگرچہ یہ فارسی مثل کا خالص ترجمہ ہند ہے لیکن مقصد دونوں کا ایک ہے فارسیوں نے باغ کو دو ستون سے مخصوص کیا اور کھنڈیوں نے بن اور کھنڈر کو شمنوں کیا ہے یا مقصود یہی ہے کہ کھنڈر میں اور باغ میں دوست۔</p>	<p>کہ (۱) اگر مرکب اسمانی گیریم معنی آن ہر متقش کہ رنگارنگ است مثل باغ و (۲) اگر مقش را بمعنی منقوش گیریم اندرین صورت مرکب توضیحی است بمعنی نقش و تصویر چمن و درخت ہا می باغ (ارو) (۱) باغ منقش۔ ذکر۔ اس تصویر کو کہہ سکتے ہیں جس میں مختلف شکلیں ہوں مثلاً باغ (ارو) اس میں باغ کی تصویر نہ ہو (۲) باغ کی تصویر۔ مؤنث۔</p>
<p>اصطلاح صاحب رہنا باغ وحش سوانہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار گوید کہ بمعنی باغی کہ چمڑو پرند اور ان جمع کردہ صاحب بول چال گوید کہ باغی کہ درو جانور و طیور زندہ نگہدارند و بقول روزنامہ باغ</p>	<p>باجوان اصطلاح۔ بقول اتند بخوان فرنگ فرنگ یعنی باغبان مؤلف عمر کنڈ کہ سبڈل باغبان باشد کہ موجد بہ و او بدل شود چنانکہ آب و آو (ارو) دیکھو باغبان۔</p>
<p>مقولہ صاحب حسن معرض عرض کند کہ مرکب اضافی است معاصرین عجم باغی را نامند کہ جانور واقسام طیور را باہتمام خورد و نوش</p>	<p>مقولہ صاحب حسن معرض عرض کند کہ محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ</p>

بمعنی مطلق غوطہ ہم استعمال کردہ اندو (پاغوش خوردن) بہ بای فارسی بمعنی غوط خوردن آمدہ
 نمی دانیم کہ تحقیقین بالا اسم مصدر را چہ بمعنی مصدری بیان کردند و حیف است از
 صاحب نامہری و جامع سیمان از خان آرزو کہ بمعنی غوطہ دادن و خوردن را از مخدوم
 جامد پدید کرد (ارو) غوطہ بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر۔ ڈپکی چینی۔ پانی مین

<p>اوریدان چون معباہ مخفی نہاد کہ مصدر</p>	<p>استعمال۔ فارسیانہ</p>	<p>(۱) باغ وصل</p>
<p>(آہ در وزیدن آمدن) بجایش گذشت</p>	<p>وصل و وفا و ہجر را</p>	<p>(۲) باغ وفا</p>
<p>باغ وصل۔ باغ وفا۔ باغ ہجر۔</p>	<p>باغ تشبیہ دادہ اند</p>	<p>(۳) باغ ہجر</p>
<p>کہہ سکتے مین۔ مذکر یعنی وصل اور وفا اور</p>	<p>خود خواندہ چوبو لہوسان</p>	<p>(ظہوری ۱۵) را باغ وصل ہا دستی اگر بند بیستے فن ہجر کی تشبیہ باغ کے ساتھ۔</p>
<p>اصطلاح بقول</p>	<p>اندرین ایام در</p>	<p>مرنج ۶ (النوری ۱۵) باغ ہزار درخت</p>
<p>رشدی و شمس باغیست بغرین ساتھ</p>	<p>رویدگی خارجی کجاست</p>	<p>باغ وفا ہا گرنی رویدگی خارجی کجاست</p>
<p>محمود و کمال سفقود است خان</p>	<p>سلاطین محمود و کمال سفقود است خان</p>	<p>۶ (ظہوری ۱۵) باغ ہجر و طم را ہزار</p>
<p>(ہست) را (بود) کرد</p>	<p>آرزو در سراج (ہست) را (بود) کرد</p>	<p>جای ادب کن ہا بدست رشک و تلب</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>بہار ہمزبانش مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>گوشمال نزار و ہا مؤلف عرض کند کہ</p>
<p>توصیفی است (ارو) باغ ہزار درخت</p>	<p>توصیفی است (ارو) باغ ہزار درخت</p>	<p>تشبیہ (۳) را کلام ظہوری ثابت نمی کند</p>
<p>ہا گنہ ایم (۵) باغ ہجرت می دہد مذکر۔ ایک باغ کا نام ہے حکو سلطان</p>	<p>ہا گنہ ایم (۵) باغ ہجرت می دہد مذکر۔ ایک باغ کا نام ہے حکو سلطان</p>	<p>و ما گنہ ایم (۵) باغ ہجرت می دہد مذکر۔ ایک باغ کا نام ہے حکو سلطان</p>
<p>محمود نے غرین مین بنایا تھا۔</p>	<p>محمود نے غرین مین بنایا تھا۔</p>	<p>خنچہ بر آمدید گل ہا در ہوا بیت آہم آمد در محمود نے غرین مین بنایا تھا۔</p>

(۲۱۸۱)

(۲۱۸۲)

<p>باغ ہستی استعمال۔ فارسیان ہستی از قالب انسان جیف است کہ سند استعمال</p>	<p>باغ ہستی استعمال۔ فارسیان ہستی از قالب انسان جیف است کہ سند استعمال</p>
<p>را با باغ تشبیہ واوہ اند (ظہوری ۵) پیش نشد (ارو) بہشت بوٹش (۲)</p>	<p>سرخ روئی گل کند از باغ ہستی در شمارہ قالب انسان۔ مذکر۔</p>
<p>جام اگر بر قطرہ و امان داغ خود زیندہ۔ باغ ہوس اصطلاح۔ مرکب اضافی</p>	<p>جام اگر بر قطرہ و امان داغ خود زیندہ۔ باغ ہوس اصطلاح۔ مرکب اضافی</p>
<p>(ارو) باغ ہستی۔ مذکر۔ کہہ سکتے ہیں است۔ فارسیان ہوس را بہ باغ تشبیہ</p>	<p>یعنی ہستی کی تشبیہ باغ کے ساتھ۔</p>
<p>واوہ اند (ظہوری ۵) صد شاخ آازہ</p>	<p>باغ ہشت در اصطلاح۔ بقول بھراز بن ہر برگ برو مدیا بر کہنہ نخل باغ ہوس</p>
<p>وانند (۱) بہشت و (۲) قالب انسان</p>	<p>چون تبر ز نیمہ (ارو) باغ ہوس</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ محققین بر (بہشت</p>	<p>کہہ سکتے ہیں۔ مذکر۔ یعنی ہوس کی تشبیہ باغ کے</p>
<p>بہشت) گویند کہ یکی صلہ و دوم دار السلام</p>	<p>باغیچہ بندی اصطلاح۔ صاحب و زنا</p>
<p>سوم دار القرار چارم جنت عدن</p>	<p>بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار و گراہین</p>
<p>خیم جنت الماوی ششم جنت النعیم ہفتم</p>	<p>کر وہ گوید کہ معنی حدود و احاطہ بندی باشد</p>
<p>علیین شتم فردوس پس ہمین بہشت در</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ در تعریف لغت</p>
<p>را صفت باغ قرار داند و گناہ کرند</p>	<p>سکندری خوردہ است معاصرین عجبہ</p>
<p>از بہشت و ہمچنین دو چشم و بینی و دو گوش</p>	<p>(باغیچہ بندی) انتظامی را گویند کہ متعلق</p>
<p>و ہان و مقعد و مبول را بہشت در گفتند</p>	<p>بہ درستی روش ہا و چمن ہای باغ باشد</p>
<p>و بصفت باغی آوردند و این گناہ باشد</p>	<p>تعمیم صاحب روزنامہ غیر باغ را ہم در</p>

اصطلاح داخل می کند و وجود باغیچہ تقسیم را جو روشن اور کیا ریون کی درستی منع می کند۔ قائل (ارو) چمن بندی وغیرہ میں کیا جاتا ہے۔ مؤتلف حساب۔ دکن میں باغ کے اس اصطلاح کو کہتے ہیں آصف نیچاس کو ترک فرمایا ہے۔

باغیچہ گیری اصطلاح۔ بقول بحر و بہار عصیان و بیفرمانی۔ (ملا با تھی) گروہی ز عقل و گیاہت برتو در ہنجاز وہ کوس باغیچہ گیری پامؤتلف عرض کند کہ باغیچہ عرب است و بقول سند یعنی نافرمان و از اطاعت بیرون شونده و بقول منتخب تم کنند۔ اسم فاعل بغاوت و فارسیان بر آخر این کلمہ آراور و ندکہ بقول برہان وقتی کہ در آخر کلمہ آید افادہ معنی اسم فاعل و ہر چنانکہ کوزہ گر و کاسہ گر و بازی گر (الخ) پس از ان یا مصدری بہر زیادہ کر و نہ ہنچون بازی گیری پس معنی لفظی این نافرمانی و بغاوت۔ مابین را مفرس گوئیم کہ تصدیف استعمال فارسیان در لغات عرب بقاعدہ فارسی است۔ (ارو) بغاوت بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مؤنث۔ سرکشی۔ نافرمانی۔ خدر۔ بلوا۔ تزدی۔ سرتانی۔ انحراف۔

الف) بافت	الف) بقول انند بکوالہ فرنگ فرنگ بہ فامی معنص (ان) امرانہ
ب) بافانیدن	بافتن حریر و بوری یا و ترکیب معنی بافتند و (ب) بقول موارد حاصل لہجہ
ج) بافت	بافتن مؤتلف عرض کند کہ (س) اسم مصدر (د) استہ فریاد
د) بافتن	دب) کہ معنی افزار جلا ہکان (مثل شانہ) می آید خان آرزو
ه) بافتہ	در سراج (الف) را مرادف بقتری گوید و فرمایند کہ چون جاسہ بافتہ

آن را حرکت و ہند تا آتا رہا برابر افتد و وقتہ و وقتین ہم آمدہ (الخ) فارسیان زیادت
 الف باظہار فتح موقدہ بالف کردند و مخفف بافت ہم۔ و (ب) بقول بحر تعدی بافتن و
 بافیدن و (ج) بقول نو اور (۱) ماضی بافتن و بقول موار و (۲) حاصل بالمصدرش
 و فرماید کہ (بفت) کہ می آید مخفف آن چنانکہ (زربفت) و (د) بقول موار و معنی (۱)
 بافیدن و (۲) ساختن و (۳) آراستن و (۴) گفتن چون دروغ بافتن و حرف
 بافتن صاحب بحر گوید کہ شیخ کردن جامہ و خزان و (۵) در ہم کردن و (۶) تاب دادن
 و پچپیدن موی و ریمان و فرماید کہ کامل التصریف است و مضارع این بافد (ظہوری
 ۱۷) غزالی کرتنگہ دام دل و راستگان بافد پگر برگردنش روزی کند آہ ما پچپد
 (جامی ۵۴) بہر یک چندمی بافد و روغی پد ہدزان گوہر خود را فروغی پد (خواجہ شیراز
 ۵۴) یکی از عقل می لافد و کرطامات می بافد پد بیا کین و اور بہار اہ پیش و اور اندازم
 پد (ظہوری ۵۴) نفسم صرف طرہ می بافد پد و انہا خال مشک بیزمرا پد مؤلف عرض
 کند کہ معنی اول حقیقی است بلحاظ ماخذ کہ اسم مصدر این افزار جلاہگان است چنانکہ
 بر (الف) مذکور شد و دیگر مہ معانی مجاز آن و این مصدر اصلی است کہ از اسم جایی
 فارسی زبان ساختہ شد و بافیدن کہ می آید تصحیف و جعلی خیال کنیم کہ محققین اہل زبان
 ذکرش نکرده اند و مقتنین سند ترا و وہی خیر از ماخذ حقیقت بالف را نہ فہمیدہ بقاعدہ
 مصداق جعلی زیادت تحتانی کسور و زیادت (ون) کہ علامت مصدر راست مصدری
 ساختند و گیر پیچ و (۷) بقول صاحب بحر (۱) نوعی از قماش ابریشمی و بقول صاحبانند

بحوالہ فرنگ فرنگ (۲) تکمہ ہای ششم گو سپند و (۳) رسن و (۴) رنگی است کہ بوترا
 را مؤلف عرض کند کہ (۵) بمعنی حقیقی خود اسم مفعول بافتن یعنی نسوج و گیرمہ معانی
 مجازین و نسبت بمعنی چہارم عرض می شود کہ ما این قسم کبوتران را دیده ایم کہ پر ہای سیاہ
 و سپید ہم آمیختہ ظاہر اچنان مفہوم می شود کہ از تار و پود بافتہ اند و این قسم کبوتر رنگین
 و گرہ بازیافتہ می شود (ار و و) (الف) (۱) بن۔ بنا کا امر حاضر (۲) و کچھو جیم کے
 دوسرے معنی (۳) جلاہون کے ایک اوزار کا نام فارسی میں (لف) ہے اور اسی کا قریب
 (باف) اسی کو اردو میں (بٹا) کہتے ہیں۔ کنگلی کی شکل کا۔ (ب) بنوانا۔ بنا کا متعدی۔
 (ج) (۱) بنا۔ بنا کا ماضی مطلق (۲) بافت۔ فارسی بسم نوٹ۔ دکن میں نوٹ اور اردو میں
 بناوٹ جو بنا کا حاصل بالمصدر ہے۔ (۳) (۱) بنا (۲) بنا (۳) آراستہ کرنا۔ سجانا۔
 (۴) کہنا (۵) درجہ پریم کرنا (۶) بل دینا۔ بقول آصفیہ۔ بنا۔ مروٹنا۔ (۷) (۱)
 بافتہ۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کا ریشمی کپڑا۔ مذکر (۲) پشم کی گنڈی۔
 موٹٹ (۳) رسی۔ موٹٹ (۴) کبوترون کے ایک رنگ کو فارسیوں نے بافتہ کہا
 ہے جو سیاہ و سپید پرون کے ملنے سے بظاہر ایسا معلوم ہوتا ہے کہ گویا تانے اور بانے
 سے پر بنے ہوئے ہیں۔ یہ رنگ اکثر گرہ باز کبوترون میں پایا جاتا ہے۔ مذکر (۵) بنا ہوا
 بنا کا اسم مفعول۔ بافیدہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ صاحب آصفیہ نے ترک فرمایا ہے۔

باقدم بقول سروری سکون فاونمہ وال۔ (۱) عاقبت کار ہا باشد و فرماید کہ
 و نسخہ وفائی و ادات الفصلا بہ قاف عوض فا۔ باقدم آوروہ (الوشکورہ) چہ ہا

گردن کون با قدم و مگر خانه ر و بی چور و بیدم و (ر و دکی س) گر چه هر روز
 اندکی بر دوش و با قدم روزی بی پایان آردش و صاحب برهان گوید که بسکون
 فایده و ال بجد و میم ساکن انجام و پایان کارها و بضم و ال هم آمده صاحب رشیدی
 بذكر معنی مذکور گوید که در کلام ابو شکور بضم و ال و بقول شمس فخری هم که بر با قدم
 به قاف می آید، ولیکن آسدی بفتح و ال آورده (س) بر اسپ گمان از ره راست
 خم و قرارت بدونخ بود با قدم و و فرماید که شاید که قافیه کم باشد نه خم صاحبان
 جامع و ناصری و سراج ذکر این کرده اند و صاحب مؤید گوید که آنچه ادوات به قاف
 آورده شاید که خطای کاتب باشد مؤلف عرض کند که باق بمعنی افزایان همگان
 گذشت که بشکل شانه باشد چون پورا در تار قائم کنند آخر کار بوسیده باق آن را
 مستحکم سازند پس با قدم قلب اصناف دم باق باشد و مجازاً بمعنی آخر کار مستعمل شد
 اندرین صورت بفتح و ال جمله صحیح باشد صاحب قانون و شکیبزی فرماید که در لغات
 فارسی زبان هر کجا قافینظر آید باید دانست که اصلش باقی فارسی است پس قدم را
 مبدل پدم گیریم و پدم در سنکرت بر وزن عدم آخر اعداد است که از روی شاکر
 ده صد و ر را گویند و حسب دستور العمل اکبر پادشاه هزار صد و ر و ز اندازین
 تعداد را اسمی در اعداد نیست و این را آخر اسماء اعداد گویند پس عجیب نیست که فارسیان
 همین لغت سنکرت را مرکب کردند با کلمه با که بمعنی هفتم است چنانکه بجایش گذشت
 و معنی لغتی این - پدم دارند یعنی اسم آخر اعداد دارند و مجازاً بمعنی آخر کار مستعمل شد

اندوین صورت هم پدید که دل همدیگر در فتنه گریه پدید آید تا آنکه بضم و ال استعمال کرده
 غوز بر ماخذ کرده اسم جامد باشد تا آنکه در اسرار بیتی و غنچه و ال آمد و الله اعلم
 بحقیقه اجمال بعضی از سبب صریح و واقعین جدا شده حیوانات گویند که رو باه مقام خود را
 به وهم صاف می کنند بگونه نفس بدم شود و این عادت در و انما از برای آن است که
 جانوران هوای از هوای نفس گویند و مقام او نفوذ می شود و گویند که در تسمیه رو با
 بهم همین است که در سلسله در رو با هم با الفصاحه و در بعضی روی آید و از نده یعنی و انما آید
 و گویند که در نقل و حرکت هم نفس تند تند و حشرات الارض موذی از راه شن گنج
 و کنار ه کند با بجه از این قدر صراحت که ما کرده ایم قافیه شعر ابوشکور به فتح باشد
 به بضم و همه محققین نازک خیال با ستنا و همین یک شعر با قدم را بضم و ال جمله گرفته اند
 و خلاف ما خذنی برده اند آفرین بر صاحب رشیدی که برای تصدیق نموده و ال اسلاحی
 در کلام اسدی پسندید و تخم را کم خیال کرد و با بجه آنا که فارقا فارقا گرفته اند ما خذشان
 قول آوات است و صاحب نوید خوش فیصله کرده که خطای آوات بدست کاتب
 که زیادت یک نقطه پریشان کرد و کمال بحث این بر با قدم کنیم این است حقیقت
 با قدم و نتیجه بگر کاوی ما (ار و و) آخر کار بقول امیر انجام کار - آخر کو -
 بافق بقول بهار و انشد قصبه ایست از مصنفات یزدی از انجاست مولانا وحشی
 بافق المشهور یزدی مؤلف عرض کند که وجه تسمیه این متحقق نشد ظاهراً لغت ترکی
 یافته می شود ولیکن محققین ترکی زبان ازین ساکت (ار و و) بافق مصنفات

یزد سے ایک قصبہ کا نام ہے مولانا وحشی بافقی کا وطن۔ نگر۔

یاوکار اصطلاح۔ بقول سرورقی یہ قاف باشد بہر دو صورت کنایہ از جولاہہ۔ آفرین و کاف آزاری بروزن رازدار جولاہہ را بر محقق صاحب زبان کہ این را مخفف بافند گویند (حکیم لیبی سے) بافکاری بود در کار نوشتن اینست طرز تحقیق ماخذ کہ صدر بہ شہر سہری پڑداشت زیبا روی و رعنا و شیرینی از طبع آزمائی اہل زبانست (ارو) و بقول برہان و جامع و بحر بافندہ و جولاہہ و کھیوا ہو حشی۔

صاحب نامہ می فرماید کہ مخفف بافندہ کار بافندان چہ داری **مقولہ** بقول وارستہ صاحب مؤید این را بہ کاف فارسی لغتہ و بحر یعنی با او چہ نمودت داری مؤلف مؤلف عرض کند کہ باف یعنی افزا **جولاہہ** عرض کند کہ حقیقت این بر (با او چہ داری) بجایش گذشت و کار یعنی خودش پس اسم فاعل ترکیبی است یعنی کار باف دارندہ یا باف را حاصل بالمصدر بافتن گیریم و مرکب کنیم با کار یعنی کار بافت کتندہ و بافندہ بفتح ثالث و سکون نون شاج و جولاہہ۔ و اگر کاف فارسی گیریم کار بقول برہان (شیخ شیراز سے) بوری باف گرچہ بافندہ است لفظی است کہ افادہ فاعلیت کند و قیام پذیرندش بکار گاہ صریحہ مؤلف عرض کند بلفظ دیگر مرکب شود همچو آموزگار و سازگار کہ بکثر ثالث اسم فاعل بافتن و بافیدن اندرین صورت معنی لفظی این صاحب باف است ضرورت نداشت کہ بعد ذکر صما

<p>از شدت آتش بخت کفیم نید نیم که محقق معاصر (ارو) بیٹے والا۔ جلاہا۔ جامہ ہاف۔ چراؤ کر این کرد و چسان فارا مفتوح گرفت نور ہاف۔ ہومن۔ پارچہ ہاف۔ کولی۔</p>	<p>بافتن</p>
<p>قبول اتذبحواہ فرنگ فرنگ بر وزن آہنگ۔ لغت فارسی زبان است نوعی از سمور و سنجاہ محققین فارسی بر سمور و سنجاہ گویند کہ نام دو جانور است کہ از پوستش پوستین سازند و بقول غیاث پوست حیوان مذکور ہم۔ صاحب برہان بر فنگ گوید کہ بہ فتح اول و ثانی نام جانوری بسیار سوی کہ از پوستش پوستین سازند و بعضی گویند کہ نوعی از پوست باشد کہ آن از سنجاہ گرم تر و از سمور سرد تر مؤلف من کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر بافتن نکر و خیال ما مرکب است از کلمہ با بمعنی ہفتدہش و فنگ بمعنی دو م بیان کردہ برہان و غیاث و معنی لفظی این فنگ دارندہ یعنی پوستی دارندہ و کنایہ از جانوری کہ نوعی است از سمور و سنجاہ جیف است کہ صاحب محیط ہم ازین ساکت و بذیل سمور و سنجاہ ہم ذکر این نکر دو ما از تحقیق مزید قاصریم و لجاظ ماخذ بالا تو انیم عرض کرد کہ لفتح سوم و چہارم باشد (ارو) بافتن ایک جانور کا نام ہے جو سمور اور سنجاہ کے اقسام سے ہے۔ مذکر۔</p>	<p>بافتن</p>
<p>بافتن</p>	<p>بافتن</p>

است مؤلف گوید که کلمه باورینجا یعنی	اسدی اصح باشد مؤلف عرض کند که
سین و هم اوست یعنی استعانت پس معنی	مقصودش جزین نباشد که فتح وال مہملہ
لفظی این باستعانت قالب ریختن باشد	اصح و اندحیف است از محققین فارسی
و جا دار و کہ بمعنی چهار و ہمیش گیریم یعنی	زبان چه مایہ بی اعتنائی کرده اند کہ یکی در
در کہ ترجمہ فی باشد (ار و و) ڈہالت	کلام اسدی با قدم را بہ فائوشتہ سند خود
بقول آصفیہ۔ وہاں کو پگھلا کر قالب میں	گیر و دیگری بہ نقل با قدم بہ قاف از ہما
ڈالنا۔ سانچے کے ذریعہ سے بنا کر سانچے میں	یک شعر سنا پذیر و حقیقت انیت کہ شعر
ڈہالنا۔ بقول آصفیہ۔ قالب میں ڈال کر بنا کر	زبان وان استعمال این بہ فاق و قاف سوم
یا قدم بقول جہانگیری با قاف سو قوف	ہر دو کردہ اند و ماخذ این بہ قافی سوم
و فتح وال عاقبت کار و از حکیم اسدی سند	بجای خودش بیان کرده ایم و درینجا عرض
آوردہ کہ بر (با قدم بہ قاف) گذشت و درینجا	می شود کہ (با قدم) مرگب باشد با کلمہ یا
در ہما کلام اسدی با قدم را بہ قاف	بمعنی ہمیش و قدم بفتح تین بمعنی خودش
نقل کردہ۔ نیز فرماید کہ شمس فخری بضم و	یعنی پای و معنی لفظی این قدم دارندہ و صحت
بتہ (س) درینجا بر آن خورد و کو دالما	قدم و کنایہ از آخر کار کہ قدم ہم عنوان آخر
در دم ایشان قدم چون پارو ہم پڑا گر کند	انسان است مخفی مباد کہ در صرع آخر
دارای دوران تربیت پکار و از شنکیہ	کلام شمس فخری اگر قدم را بفتح اول گیریم
گر دو با قدم پکار فرماید کہ درین مادہ قول	وزن شعر درست نمی شود۔ مدعی در ادعا

اعراب لغت سست است و گواہ او تصدیق	(باقدم) را با (دوم) بالضم قافیہ کرده اند
قول ماچست با بجد (باقدم) بہ سکون قاف	پی باخذ و صحت اعراب لغت نبرده اند قاف
نیست و نباشد و بفتح وال صحیح باشد آنانکہ	(ار و و) و یکجو با قدم۔

باقرخانی اصطلاح۔ صاحب اندکجوالہ فرہنگ فرنگ گوید کہ نوعی از زمان کہ از سکہ و شیر و آرد می سازند مؤلف عرض کند کہ بعض معاصرین تخم گویند کہ این ایجا و باقرخان باشد کہ در زمانہ پاستان گذشتہ یکی از معاصرین ترک گوید کہ این لغت ترکی زبان است و کتابت این بواو بعد خای مجمره (باقرخوانی) مخفی میباد کہ باقر در ترکی زبان نخاس یعنی مس باشد و خوان لغت فارسی است کہ در ترکی معنی طعام و سفرہ مستعمل (کافی الکثر) پس بای نسبت در آخرش زیادہ کردند معنی نقلی این مس مسوب بہ طعام یا مس مسوب بہ سفرہ و کنایہ از گردہ نان کہ سرخ رنگ باشد و (دو چنانکہ سفرہ عرب) (ار و و) باقرخانی بقول آصفیہ۔ ترکی۔ اسم مؤنث۔ ایک قسم کی روغنی او خستہ میدے کی روٹی جو شکر اور دودہ ملا کر تھورین پکائی جاتی ہے۔

باقرقرہ بفتح ہر دو قاف و سکون راے مہلہ اول و فتح ثانی بقول صاحب رہنما جو اول سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار (۱) ابگیر و غدیر و بہندی جمیل نام است و بقول بول چال (۲) مادہ خروس جبگی مؤلف عرض کند کہ غرغره بقول برہان بفتح اول بر وزن پخیرہ یعنی غرغراست یعنی غلطک آب کشی و در عربی آب کہ در گلوکتند و حرکتی دہند و بریزند و کبر اول و ثالث نام نوعی از مرغ کہ بقول بعض خانگی است و بقول

بعضی صحرائی (الخ) پس بخیاں ماقرقرہ مسبدل غرغره باشد کہ عنین مجبہ بہ قاف بدل شود چنانکہ
 آروغ و آروق و کلہ بامعنی ہفتدیش کہ افادہ معنی فاعل کند اندرین صورت معنی نقلی
 این غرغره وارندہ و کنایہ از آگیری و غدیری کہ از آب مجتمعه آن موجش بزور ہوا بر
 پشتہ آن زند و آوازی دید چون غرغره و نسبت معنی دوم عرض می شود کہ شنیدہ ایم کہ
 از گلوئی ماوہ ضروس ہم آواز غرغره بر آید (اردو) (۱) جھیل بقول آصفیہ - ہندی
 اسم ٹوٹ - مال - تالاب - ڈل - غدیر - آگیری - پانی کا وہ قطعہ جو چاروں طرف خشکی
 سے محیط ہو (۲) ایک جنگلی مرغی جو مثل غرارے کے آواز دیتی ہے - ٹوٹ -

باقل بقول وارستہ و بہار کہ سرفاف (۱) کو دک نشان ریش برآمدہ و (۲) نام
 شخصی کہ کجوق شہرت دار و (۳) سخن کہ بجاہلی و در ماندگی بیان شود (فقہ جلالا
 طباطبای) من باقل سخن کہ کاروانش ریزان ساختہ ام الخ) صاحب شمس این را معنی
 اول و دوم بنت عرب گوید - صاحب اسد فرماید کہ باقل - صاحب - عربی - نام مردی
 از قیس بن ثعلبہ کہ در شعر بیان بہ وی مثل زند گویند کہ آہولی خریدہ بود بہ یازدہ درم چون
 از قیمت آن پرسیدند بہ دو کف دست خود کیشا و زبان بر آورد پس آہو گر بخت ہم
 ہو ذکر معانی بیان کردہ بہار کردہ و بحوالہ غیاث (۴) معنی ترہ فروش آوردہ صاحب
 منتخب گوید کہ نام مردیست ضرب المثل بناوانی و بی زبانی مؤلف عرض کند کہ فارسیان
 لغت عرب را بہر معنی اول الذکر استعمال کردہ باشند بجز مقصود از معنی اول کووکی کہ عقل
 کامل ندارد و مراد از معنی دوم ہر شخص احمق حیف است کہ سدا استعمال معنی اول و سوم

پیش نشد نسبت معنی سوم عرض می شود که شخصی باشد که سخن به کاپلی و عجز او نکند و به اشاره کار گیرد و نقصان برود و چنانکه باقل عرب بجای آنکه قیمت آمو بیان کند و آستان در دست کشا و وزیران بر آورد تا سائل از یازده درم واقف شود و ندانست که ازین حرکت آمو از دست می رود و محققین بالادرت تعریف معنی سوم غور نکرده اند فیماثل محققین میا و که اگر نسبت معنی چهارم سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که مفرس است که فارسیان از لعل بقاعده عربی باقل بر وزن فاعل استعمال کرده اند و فی الحقیقت باقل بدین معنی در عربی یافته نمی شود (ار و) (۱) و در کاحیکه سبزه آغاز موار و عقل کامل حرکت آمو مذکور (۲) و در شخص جس کی حماقت کا شہرہ ہو۔ احمق۔ (۳) عاجز بیان۔ کاپل کلام جیسے (کاپل وجود) بات کرنے میں سست جو زبان نہ کھولے اور اکثر اشاروں سے مطلب او اکرے۔ اگرچہ۔ اس کا نقصان ہو جائے۔ (۴) ترکاری فروش۔

(الف) باقل | بقول فتح لغت عرب است بہمزہ و تشدید لام و بی ہمزہ بمعروف صاحب روزنامہ بجوال سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این کردہ و فرماید کہ معاصرین عجم غلہ معروف را گویند کہ ترجمہ آن بہندی بلبر است یا سیم صاحب سرور می این را بہامی ہمزہ عوض الف و آخر۔

(ب) باقلہ | الفہم و ہم او بہ ستانی آخرہ۔

(ج) باقلی | آور وہ گوید کہ شگوفہ اولیغایت خوشبو و چشم احوال شبیہ (شاعر) نرگس شوخ و گل باقلی امروز بیابغ ہا چون دو چشمند یکی اشہل و دیگر احوال کو صاحب برہان

نسبت (ج) گوید که این همان غلّه معروف باشد که عبری با قلا گویند و صاحب جامع هم ذکر این گروه و صاحب کتر (الف) و (ب) را لغت ترکی گفته مؤلف عرض کند که بحث این بر با سمر گذشت و در اینجا همین قدر کافیت که با قلی هم لغت عرب است و فارسیان الف آخر را به پای هوز بدل کرده اند چنانکه یاسا و یاسه پس (ب) مفرس باشد (ار و و) و کیو با سمر -

یا قوا بقول اسد جواد فرنگ فرنگ لغت فارسی است (۱) مرغ را گویند و (۲) نام مردی که قوی باشد دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که اگر سزا استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که (لقمق) بقول کتر بمعنی دیدن و حذر کردن و مائل شدن آمده و چون علامت مصدر (مق) را دور کنند اسم مصدر یا حاصل مصدر (باقی) باقی ماند بمعنی نظر و حذر و میلان پس فارسیان زیادت و اول نسبت برین با قو کردند و معنی این منسوب بجزر و کنایه از مرغی که فارسیان این ستاره را بسیارین و خشناک دانند و جلا و فلک هم نامند و معنی دوم مجاز باشد (ار و و) (۱) جلا و فلک بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - مرغ - ایک آتشی ستاره کا نام - و کیو اختر پنجم (۲) با قو - فارس میں ایک پہلوان کا نام تھا - مذکر -

باقی بقول غنیمت لغت عرب است بمعنی جاوید باشند و نامی از نامهای حق تعالی بود **لف** عرض کند که اسم فاعل از مصدر بقا باشد فارسیان (۱) بمعنی هر چیز باقی مانده استعمال کنند که در مطبوعات می آید و (۲) اصطلاحی است در سیاق محکم یعنی زری را گویند که بعد وضع

مصارف و رسلک باشد یعنی زر موجود و این مجاز معنی اول است متقابل فاضل کہ عام
را خاص کرده اند (نہوری ۱۵) گر ویدہ ثبت نام نہوری بگلک عشق پد در دفتر کی
باقی و فاضل برابر است پ (ولہ ۱۵) شکیب یک دمہ ام را کہ بار صد سال است پ
مجوی باقی عاشق کہ فاضل افتادست پ (ولہ ۱۵) خرچ بسیار و شکیبائی کہ کم چکن
پ باقی آورده ام و می طلبم فاضل خویش پ (ارو و) باقی بقول اصفیہ عربی۔ احم
مؤنث۔ (ا) بچی ہوئی چیز۔ مابقی۔ بچت۔ بقایا۔ بقیہ۔ (۲) اصطلاح سیاق میں بچی
ہوئی رقم کو اعم ازینکہ لینے کے قابل ہو یا دینے کے قابل۔ باقی کہتے ہیں اور یہ متقابل قابل

باقی برون استعمال بمعنی حقیقی است موقوف بر آئندہ وار نہ و این در اشعار سلیم
و متعلق بمعنی اول لفظ باقی (الوری ۱۵) و محاورہ اہل عبارتت و ارواست بنا
مرا بگوی چہ باقی بود ز رونق شغل پ چو در بحر ہم ذکر این کرده و بہار رب را آورده
معاملت از اصل بگذر و توفیر پ (ارو و) معنی مشتق باخان آرزو و صاحب اند نقل
باقی رہنا بچنا۔
نکارش ہر دوار محمد قلبی سلیم سدا آرزو (۱۵)

(الف) باقی داستان بفرود است	مثل۔ اشبم در دول تمام نشد پ باقی داستان
(ب) باقی داستان بفرود شب	خان آرزو بفرود شب پ و صاحبان خزینه و امثال
(ج) باقی داستان شب فرود	در چرخ فارسی و احسن ذکر (ج) کرده از معنی و محل

و ذکر (الف) کرده فرماید کہ مثل است و در استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ احدی
مقامی استعمال کنند کہ کاری کنند و تمہ را مطلق (الف و ب و ج) چیزی نیست معایر

(۱۱۱۱)

<p>بجھ رہا، رابر زبان دارند چون کاری در روزی ختم نشود و باقی ماندہ آن رابر آئندہ گذارند فارسیان استعمال این مثل کنند و معنی حقیقی این متعلق است چکایات ایف لیلکہ کہ حاکی آن ہر شب حصہ باقیہ را بہ شب آئندہ می گذاشت۔ فارسیان ہمین بطور مثل می زنند یعنی عام کہ باشد ہمیشہ در او (ارو) باقی کل۔ باقی بچہ بھی۔ باقی دیگر شمارا است قول یقول وارستہ و بہار و بحر یعنی این قدر گفتم دیگر اختیار شماسست بفہمید و بمعنی حرف وار رسید (محسن تاثیر) زبان دلربای جانی باصلہ حضور تاثیر بجز حرفی بر من گفتم باقی دیگر شمارا مؤلف عرض کند کہ فارسیان این مقولہ برای مخاطب استعمال کنند بعد از آنکہ سخن خود تمام کنند مقصود از استعمال این است کہ ہرچہ از سخن ما باقی ماند فہمیدن آن بدست شماسست (ارو) آئندہ تم سمجھو گویند کہ من جب دو شخصون میں گفتگو ہوتی ہے تو ایک شخص اپنے مخاطب کو کہتا ہے، مجھ کو جو کہنا تھا کہ چکا آئندہ تم سمجھ لو، اس کا یہ مطلب ہے کہ میری تقریر کے مقصد کو تم پا چکے ہو آئندہ کیا ہونا چاہتا ہے تم اس پر غور کر لو باقی ماندہ استعمال۔ بقول انڈیجو ال فرنگ فرنگ تہمہ و پس ماندہ۔ مؤلف عرض کند کہ متعلق بہ معنی اول لفظ باقی۔ ہای مقدار و اندازہ و آخر ماضی مطلق (باقی ماندن) زیادہ کردہ یعنی اندازہ کہ باقی ماند و جاو ارد کہ ہای نسبت گیریم معنی چیزی کہ منسوب بہ باقی است (ارو) باقی ماندہ۔ باقی رہی ہوئی چیز۔</p>	<p>بجھ رہا، رابر زبان دارند چون کاری در روزی ختم نشود و باقی ماندہ آن رابر آئندہ گذارند فارسیان استعمال این مثل کنند و معنی حقیقی این متعلق است چکایات ایف لیلکہ کہ حاکی آن ہر شب حصہ باقیہ را بہ شب آئندہ می گذاشت۔ فارسیان ہمین بطور مثل می زنند یعنی عام کہ باشد ہمیشہ در او (ارو) باقی کل۔ باقی بچہ بھی۔ باقی دیگر شمارا است قول یقول وارستہ و بہار و بحر یعنی این قدر گفتم دیگر اختیار شماسست بفہمید و بمعنی حرف وار رسید (محسن تاثیر) زبان دلربای جانی باصلہ حضور تاثیر بجز حرفی بر من گفتم باقی دیگر شمارا مؤلف عرض کند کہ فارسیان این مقولہ برای مخاطب استعمال کنند بعد از آنکہ سخن خود تمام کنند مقصود از استعمال این است کہ ہرچہ از سخن ما باقی ماند فہمیدن آن بدست شماسست (ارو) آئندہ تم سمجھو گویند کہ من جب دو شخصون میں گفتگو ہوتی ہے تو ایک شخص اپنے مخاطب کو کہتا ہے، مجھ کو جو کہنا تھا کہ چکا آئندہ تم سمجھ لو، اس کا یہ مطلب ہے کہ میری تقریر کے مقصد کو تم پا چکے ہو آئندہ کیا ہونا چاہتا ہے تم اس پر غور کر لو باقی ماندہ استعمال۔ بقول انڈیجو ال فرنگ فرنگ تہمہ و پس ماندہ۔ مؤلف عرض کند کہ متعلق بہ معنی اول لفظ باقی۔ ہای مقدار و اندازہ و آخر ماضی مطلق (باقی ماندن) زیادہ کردہ یعنی اندازہ کہ باقی ماند و جاو ارد کہ ہای نسبت گیریم معنی چیزی کہ منسوب بہ باقی است (ارو) باقی ماندہ۔ باقی رہی ہوئی چیز۔</p>
--	--

باک بحاف عربی بقول سروری و بہانگیری و بہان و رشیدی و مؤید و ناصر
 و سراج یعنی (ا) ترس و بیم۔ بہار گوید کہ بالفاظ و اشتقاق مستقل مؤلف عرض کند کہ

به تلاش ما با سواد آمدن و بودن هم و حق آنست که انحصار درست نیست صاحب
 کتوز نماید که لغت ترکی است بمعنی نخب و بکا و صراخ و بمعنی خوف و رعب لغت فارسی
 است مؤلف عرض کند که عجیبی نیست که فارسیان از ترکی گرفته باشند یا بالعکس این
 بصورت اول مفرس باشد که فارسیان تصریفی در معنی کردند که نخب و بکا و صراخ
 هم علامت ترس و بیم است و بصورت ثانی اسم جامد فارسی زبان باشد و بس و عجیبی
 نیست که اصل این از بکار باشد که لغت عرب است و ترکان از عربی گرفته باشند (انوری
 ۵) قوت دادن اگر نیست مگر باکی نیست با قوت ما شدن هست و لهذا محمد (وله ۵)
 لیک چون حکم شهنشه در میان آمد چه باک بخورد و چنان پندار جرم بگیران آورده آمد
 (فردوسی ۵) من این باک در خواب دیدم نخست چو چنین است و من خواب من شد
 درست بخوار و باک بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - خوف - فکر - اندیشه
 خطر - ذر - دشت -

(۲) باک - بقول جهانگیری و برهان یعنی اللغات نمودن و بقول مؤید و سراج اللغات
 مؤلف عرض کند که اگر سبب استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که اسم جامد فارسی زبان
 است و بمعنی بیان کرده مؤید و سراج اتفاق داریم حیف است که صاحبان جهانگیری
 و برهان اسم جامد را مصدر قرار دادند و غور بر لفظ نکردند مخفی مباد که باقی در ترکی باقی
 بقول صاحب لغات ترکی بمعنی بپین و بنگر امر حاضر است از مصدر با قتمق که بمعنی اللغات
 کردن بچپ و راست و صاحب کتوز ذکر این مصدر کرده پس باقی حاصل بالمصدر است

بمعنی التفات و تبدلش پاک باشد که قاف بدل شد به کاف و چا و ا و که ترکیان مصدر به آن
 را از اسم جامد پاک فارسی به تبدیل کاف با قاف ساخته باشند. و الله اعلم (ار و و)
 التفات - بقول آصفیه عربی - اسم مؤنث - میل - توجه - رغبت - مهربانی -
 (۳) پاک - بقول جهانگیری و برهان یعنی از پس نگرستن و بقول خان آرزو و در سراج
 و در پس نگرستن و بقول مؤید باز پس نگرستن مؤلف عرض کند که اگر سند استعمال پس شود
 توانیم عرض کرد که معنی این مشاهده در پس حاصل بالمصدر پس نگرستن و این هم از قسم التفات
 است و متعلق به بیم و ترس هم که در پس نگرستن علامت خوف و اندیشه باشد و التفات کسی
 هم که در پس باشد بابتی حال این را مجاز معنی اول و دوم و انیم (ار و و) پھر کر و کینا
 پیچھے نظر کرنا پٹ کر و کینا حاصل بالمصدر -

(۴) پاک - بقول برهان ترجمه نوع - خان آرزو و در سراج ذکر این بحواله برهان کرده
 محققین اهل زبان ازین ساکت مشتاق سند استعمال باشیم اگر بدست آید توانیم عرض کرد
 که اسم جامد فارسی قدیم باشد (ار و و) نوع بقول آصفیه عربی - اسم مؤنث قدیم جنس
 (۵) پاک - بقول ناصری معنی همه و سندی که از نامه خسرو پیش کرده برای (پاک - بی بای فارسی)
 است مؤلف عرض کند که تسامح محقق عجم است که بای فارسی را عربی دانست طرز
 بیانش خبر سید پداز سکندری خوردنش که در روایف موحده ذکر این کرده و معنی اول را
 هم ذکر کرده اگر این را تبدیل پاک می گفت عیبی نداشت محققین فارسی بر لغت (پاک
 بی بای فارسی) هم گفته اند که بای عربی می آید (ار و و) و کیهو پاک -

باک آمدن استعمال . صاحب آصفی و کن من کتبه من یا صلح کل پر رحمت

ذکر این گروه از معنی ساکت مؤلف عن دل آزار بر لعنت

کند که خوفناک شدن باشد (فردوسی) **باکاف و شکوفشان** اصطلاح ببول

فریدون چو بشنید شد خشمناک پوزان ز سر مؤید بجواله قنیه . ای چشم گریبان مؤلف

در بیان مدش باک پار انوری (کشتی عرض کند که کاو بقول منتخب به تشدید فاعلی

نوح است در کتابت چه باک آید مراد گرز همه و صاحب غیاث فرماید که در فارسی

پیدا می بر این فضل طوفان آمده است بی تنوین آید پس بنیال مامصدر (شکوفه

(ارو) در هونا خوفناک هونا . فشاندن) کنایه از اشک فشاندن و گزین

باکاف و مسلمان مقوله . صاحبان قابل بیان بود و ضرورت نداشت که این

بشین و صلح کل کن خزینه و امثال فارسی را بطور اصطلاح ذکر کنیم (ارو) و شکوفشان

واحسن ذکر این گروه از معنی و محل استعمال **باک بودن** استعمال . یعنی خوف و

ساکت و در کتابت خزینه و او عطف بعد بیم بودن است . صاحب آصفی ذکر این

لفظ کافر تروک و معاصرین عجم بر زبان گروه از معنی ساکت (خروس) عاشق

دارند فارسیان این مقوله را بطور عظمت که می سوزد دلش از طعن که باکش بود که

استعمال کنند مقصود انیت که صلح کل باشد شمعیکه آتش می خورد راحت شمار و گاز را

و با همه مذاهیب و ملل در امور و نبوی (ارو) در هونا خوف هونا .

و تپسی دل آزاری کسی کن (ارو) **باک داشتن** استعمال . صاحب آصفی

ذکر این گروه از معنی ساکت مؤلف گوید که بر سنگ (صائب س) چه پاک و آینه خال	معنی خوف و شستن و خوفناک بودن است
ارگرتدی دارد و باز چشم زخم چه پروا سینه	(سعدی س) تو پاک باش برادر مدار
میدارد و (النوری س) بندگش بود چرخ تند مساک	از کس پاک پوزند جامه ناپاک گازران
راه نبودت پاک مدار (ارو) خوف رکعنا خوفناک	

پاکران بهشت اصطلاح بقول مؤید و بحر و هفت و آنست معنی خوران بهشت مؤلف
 عرض کند که مرکب اضافی است و با کره بقول محیط محیط لغت عربست معنی دوشیزه
 و جمع آن بوکر (الخ) پس فارسیان که جمع این را خلاف قیاس با کران آورده اند
 مفترس باشد (ارو) خوران بهشت که سکتے من صاحب اصغیه نے خور بر کجا
 که عربی اسم مؤنث خوراکی جمع خوبورت لڑکیان جو بهشت میں نیک آدمیوں کی بیوگی

پاکر زمان اصطلاح بقول شمس بفتح	نه شود اعتبار را شاید معاصرین عجم بر زمان
سوم و چهارم یعنی (۱) عرش و (۲) آسمان	ندارند و ماخذ هم غیر مستحق و کر زمان بفتح اول
اما از کلام دقیقی معلوم می شود که لفظ کر زمان	و سکون ثانی یعنی آسمان و عرش اعظم یکایش
است باور و داخل نیت لهذا در باب کاف	می آید (ارو) و کیهو کر زمان

نیز آورند (الخ) دیگر کسی از محققین فارسی **پاکسی آتش شدن** اسصدر اصطلاحی
 زبان ذکر این نکر و مؤلف عرض کند که می بقول وارسته و بحر و آنست معنی با او در مقام خشم
 پرسیم از صاحب شمس که این اصطلاح را بودن چه آتش معنی خشم است (ظهوری س)
 آخر از کجا قائم گرد تا آنکه سزا استعمال پیش بیم است که بر باور و خاک ظهوری با ساقی

بمن آتش چه شوی عالم آب است **پموتف** کی برآیم من که مورم مرکب است **پموتف**
 عرض کند که (آتش شدن) کنایه از غضب عرض کند که این کنایه باشد مخفی مباد که (برآید)
 کردن بجایش گذشت محققین نازک خیال **با چیزی و کسی** بجای خودش می آید و از
 (با کسی) را که یعنی با او آورده اند سندی **سند اول** (با چیزی برآمدن) پیدا است
 خورده اند زیرا که با من و با تو آتش شدن **هم (ارزو)** (۱) کسی کام کو حسب دلخواه
 داخل تقسیم همین مصدر باشد. قاتل و سندر انجام دینا - و **دکھو** (از عهده برآمدن) (۲)
 شان هم متعلق ازین مصدر اصطلاحی نباشد برابری کرنا -

که از ان مصدر یکی آتش شدن) پیدا است **با کسی برابر بودن** مصدر اصطلاحی
 نه با کسی (ارزو) **دکھو** آتش شدن - **بمعنی همسری کردن** است با کسی (انوری)
با کسی برآمدن مصدر اصطلاحی **بقول** (۳) از فلک تا که صبح روی نمود **پانوری**

اندکجوانه بهار یعنی (۱) از عهده اش برآمدن **بافلک برابر بودن** (ارزو) همسری کرنا
 و (۲) برابری کردن (صائب) **کی صائب** **با کسی برابر بودن** مصدر اصطلاحی
 می تواند ساخت طوفان را تنور **پانیت** مکن **بقول** اند و بهار مزوف با کسی برآمدن که

برآید با می پزور ما **پا** (حافظ شیرازی) **گذشت** ما این را در نسخه بهار **عجم** **سلبه** **عجم**
 ماه اگر با تو برآید **پانیش** سازند **پا** دولت **یا قسیم** **امیر شاهی** **سنواری** (۳) **گزور**
 احمدی و معجزه سبحانی **پا** (وله) **اندران** شاهی ز اقران **سفر** **چو با** **اوستادان** برابر

موکب که بر پشت صبا بند زمین **پا** **بسیلین** زوه **پا** (ارزو) **دکھو** با کسی برآمدن -

اصطلاحی

<p>(۱) با کسی بزرگی زدن (نوری ۵) صبر با عشق پس نمی آید بیار</p>	<p>مصدر اصطلاحی</p>
<p>بقول اندکجو الہ بہار خود را بہتر از خود دانست</p>	<p>بقول اندکجو الہ بہار خود را بہتر از خود دانست</p>
<p>(سلیم ۵) بر خاک آبروی خود ای آسمان</p>	<p>بافتح بمعنی حسب و پسندیدہ آمدہ پس معنی اصطلاحی</p>
<p>میرزا پور گزنگردہ است بزرگی با کسی نہ</p>	<p>بالا موافق قیاس است (ار و و) کسی کے</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ بہار این سند را بر</p>	<p>موافق طبیعت ہونا۔ کسی کا کام حسب الخواہ</p>
<p>(۲) با کسی بزرگی کروں</p>	<p>آوردہ خبرین</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>
<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>	<p>نہ با کسی۔ با سجدہ عاصرین عجم (۱) را بر زبان</p>

(۱۲۱۲۱)

<p>با بکجه تحقیق ماین هر دو مصدر اصطلاحی کتا باشد از زندگانی بسر بردن با کسی و معنی موافقت کردن هم پیدای شود (ار و و) کسی که ساتھ بسر کرنا صاحب آصفیه نے ابر کرنا یہ فرمایا ہے کہ کرا... یا بھوکنا اوقات گرامی کرنا زندگانی کو پورا کرنا۔</p>	<p>مولانا لسانی سے خوشم من باہ جو صنف پیری پا کہ با من آن سپر خوش دار و امروز از محمد مجذوب تخلص سے عشق با آہ و ناله خوش دار و ہست با ہم پیالہ خوش دار و موافقت خویش کند کہ از سند اول استعمال مائیزی خوش افتادون پیداست و در سند</p>
<p>و دوم ہم استعمال مصدر ۱۱ نیست بلکه</p>	<p>(۱) با کسی خوش افتادون</p>
<p>مصدر (خوش افتادون چیزی) استعمال</p>	<p>(۲) با کسی خوش بودن</p>
<p>و سوم متعلق نیست با مصدر (۲) و سند</p>	<p>(۳) با کسی خوش داشتن</p>
<p>چهارم شاید مصدر ۱۲ باشد و از سند پنجم استعمال مصدر سوم و (با چیزی خوش داشتن) پیداست باقی حال ہر یہ مصداق بالافہ قیاس و استعمال در محاورہ و ہر زبان معاصرین عجم است صاحب یر بان بز خوش گوید کہ ثانی معدولہ خوب و نغزرا گویند پس (خوش افتادون) یعنی خوش واقع شدن است یعنی واقع شدن خوش حالی و در مصداق</p>	<p>و بہار و شمال این مواقع لفظ خوش بخذف موصوف لفظ حال است (میر خسرو سے) مرابا شکل رسوائی خوش افتادو پانچدیدی رقیبان برگران ہا پو (کمال خجند سے) زلف معشوق سرکش افتادست پو عاشقان را بان خوش افتادست پو (جلال الدین عسقلانی سے) از لب گوہر فشانست نیست چشم را شکیب پو چشم گریان مرابا لعل خندانست خوش است</p>

<p>دوم خوش معنی حقیقی است و در مصدر سوم هم ما اشاره این بر (با او چه داری و با او خوش معنی خوشی و خوشحالی باشد و همین معنی با (وارو) کرد و ایم دیگر پیچ (ارو و) و کجی و رسد پنجم (ارو و) کسی کے ساتھ اچھی با او چه داری و با او وارو۔</p>	<p>گزرنا۔ خوش حالی کے ساتھ گزرنا۔ (۲) با کسی در آویختن</p>
<p>کسی کے ساتھ خوش ہونا خوش رہنا (۳) کسی (۲) با کسی در او پر کردن</p>	<p>اصطلاحی</p>
<p>کے ساتھ خوشحال رہنا خوش حالی رکھنا۔ (۳) با کسی در افتادن</p>	<p>بجول بہار</p>
<p>دیکھو پہلے معنی۔ (۴) با کسی در افکندن</p>	<p>واندکنا یہ</p>
<p>باج کسی و اشتن</p>	<p>اصطلاحی</p>
<p>انندکنا یہ کردن (طالب ۵) باتو دارم گرفتن باز بردستان بد بود با خاک و اٹم کہ</p>	<p>باج پچین (صائب ۵) نزار و صرفہ کشتی</p>
<p>باتو ای گردون تجاہل بر طرف دیدہ خورد یا گردون در آویز و پد (کلیم ۱۰) دیوانہ آ</p>	<p>گرفتن باز بردستان بد بود با خاک و اٹم کہ</p>
<p>و مہ بکشا و بر عالم بہ بین پد (سجرا کاشی ۵) زلفم و از غایت سودا پکا با با دور آویزم و</p>	<p>آتیجہ سرمی زنداز یار با اندر بزم پانچو داغیا با شانہ در اقمم پد (میر حسن دہلوی ۱۰) شا</p>
<p>نگیرند کہ با من وارو پد (جلال اسیر ۵) کہ گر با سر زلفت در آویزی کند پد آری آ</p>	<p>ز تاراج غمش را ہی پد لها کردہ ام پیدا پد کر با باشد و دوسر خورشانہ را پد (ظہوری ۱۰)</p>
<p>نگاہش سرگران با ہر کہ می گرد و بدن وارو پد خاقان من بر تہ ز شعری گذشتہ است پد</p>	<p>خود را چہ ایشاع خاقان و را فکنم پد تلف</p>
<p>(ولہ ۵) ز سپر پانہ می گرد و بزنگی پانمید اٹم</p>	<p>چہ وارو با من امروز مؤلف عرض کند کہ</p>
<p>عرض کند کہ صاحب بھر (۱) (در آویختن با کسی)</p>	<p>عرض کند کہ صاحب بھر (۱) (در آویختن با کسی)</p>

را در مصداق و مرگه یعنی آویش نمودن بای می کشاید که (۲) کنایه باشد از مماثلت پیدا
 کسی آوره و (۳) (در افتادون) را در مصداق گردون و هم تبه شدن یعنی شاعر گوید که اگر
 سفره یعنی خصومت و جنگ گردون با کسی تو شتم می خواهی که بدرجه یوسف رسی و امن فرست
 نسبت (۴) غیر از او عامی بهارتائیدی از را سجد امکان از دست مده و سعی کن و
 اهل زبان نیست و معاصرین عجم بر زبان وقت خود را صنایع مکن قاتل (ارو و)
 نذارند و از سدی حسن و بلوی هم (در آویز) (۱) قرب کامل یونا (۲) مماثلت پیدا کرنا
 گردون) پیدا است طالب سند و گیر باشیم - هم تبه یونا -
 از اهل زبان مخفی میاد که هر دو مشتقین میند (الف) با کسی در جوال بودن مصداق
 تر از او فرق (با کسی) او یا چیزی) نگرده اند (ب) با کسی در جوال رفتن اصطلا
 قاتل - (ارو و) (د) تا (۴) پست جانان (ج) با کسی در جوال کردن (الف)
 بهتر تا گتتا جتنا - (ب) بقول و ارسته و بحر و انشد (۱) همچا
 با کسی در تبه یک پیرین بودن مصداق او بودن و (۲) با او معارضه اتفاق
 اصطلاحی - بقول انشد و بهار کنایه از (۱) افتادون و نسبت (ج) فرماید که متعدی -
 کمال قرب (صائب ۵) اگر خواهی به الف و ب (امیر خسرو ۵) خواج که با
 یوسف در تبه یک پیرین باشی بومه تا نوش زبان آوراست با با سنگ وحشی
 ممکن است از دست و امن فرصت خود بجوال اند راست (۲) سعید اشرف ب
 و مؤلف عرض کند که از کلام صائب (۵) با چنین خرسی بفرمان تو فرستم در جوال

<p>ورنہ سو وایم دماغ این تماشا ہاذاشت بی دل بنیا فراید پرودہ بر غفلتت ہا بامہ کنعان</p> <p>تواند ہا کہ گردن با نفس خود در جوابش ہا کند کہ ہر دو محققین بالابا بعض پیراہن بدون</p> <p>مؤلف عرض کند کہ معنی اول و دوم مؤلف پیراہن نوشتہ اند و ما موافق سدا الف</p> <p>قیاس است و کنایہ باشد ولیکن از سندا در پیراہن زیادہ کردہ ایم پیراہن و پیراہن</p> <p>میر خسرو (باسگ در جواب است) پیدہست ہر دو یکی است عیبی ندارد و این کنایہ ہا</p> <p>و این مقولہ است کہ تعریفش بجای خودش گذار و اصل بودن و وصل حاصل کردن و</p> <p>و مخصوص باسگ باشد نہ با کسی و اب و از شعر صائب معنی اول پیدا است کہ بر با کسی</p> <p>ج) ہم کنایہ باشد (ار و و) (الف و ب) در تہ یک پیراہن بودن) گذشت (ار و و)</p> <p>ہمخانہ ہوتا کسی کے ساتھ ایک گھر میں ہونا و کیہو (با کسی در تہ یک پیراہن بودن) کے پہلے</p> <p>(۲) کسی کے ساتھ معارضہ کرنا ہم کلام با کسی در ساختن مصدر اصطلاحی</p> <p>ہونا بحث کرنا (ج) (ا) کسی کو کسی کے ساتھ بقول اندو بہا رکنایہ از سازش و موافقت</p> <p>ایک گھر میں بند کرنا (ا) کسی کو کسی کے ساتھ بحث کر دن (کلمہ ۷) بسان شعلہ و شمع است</p> <p>اور معارضہ میں متبلا کرنا۔ الفت من و تو ہا ہن کی شدہ لیک در نی ساز</p> <p>با کسی در زیر یک پیراہن بودن مصدر ہا (شیخ شیراز ۷) و رائیز در ساز با ظاہر</p> <p>اصطلاحی بقول اندو بہا مراد (با کسی ہا ز شرف عمل بر کن و ناظرش ہا مؤلف</p> <p>در تہ یک پیراہن بودن) کہ گذشت (صائب عرض کند کہ از سندا اول مصدر (کسی در ساختن</p>	<p>ورنہ سو وایم دماغ این تماشا ہاذاشت</p> <p>تواند ہا کہ گردن با نفس خود در جوابش ہا</p> <p>مؤلف عرض کند کہ معنی اول و دوم مؤلف</p> <p>قیاس است و کنایہ باشد ولیکن از سندا</p> <p>میر خسرو (باسگ در جواب است) پیدہست</p> <p>و این مقولہ است کہ تعریفش بجای خودش گذار</p> <p>و مخصوص باسگ باشد نہ با کسی و اب و</p> <p>ج) ہم کنایہ باشد (ار و و) (الف و ب)</p> <p>(۲) کسی کے ساتھ معارضہ کرنا ہم کلام</p> <p>ہونا بحث کرنا (ج) (ا) کسی کو کسی کے ساتھ</p> <p>ایک گھر میں بند کرنا (ا) کسی کو کسی کے ساتھ</p> <p>اور معارضہ میں متبلا کرنا۔</p> <p>با کسی در زیر یک پیراہن بودن مصدر</p> <p>اصطلاحی بقول اندو بہا مراد (با کسی ہا</p> <p>در تہ یک پیراہن بودن) کہ گذشت (صائب</p>
---	--

پیدا است البته نزد و دم بکار تحقیقین می خورد	با خدای تو چه ز شیخ شیراز دست (د) گفت
و ما با معنی سازش کردن اختلاف داریم	از نهی با حسن اندر میان در چو یاران یکدل
چنانکه بر با کسی بر برون) ذکرش کردیم	کیوشم بجان در از سینه شالی (د) من
(ار دو) و کیهو با کسی بر برون	از نظاره بخیره و تپش ششم در بادل هزار
الف) پاکسی در میان داشتن	صد آینه سخن در با در نهاد با صائب و
ب) پاکسی در میان دون	کار می نماید که از فکر سوز و غم را
ج) پاکسی در میان لرون	با هر چه صراحت در میان نهیم بکار
د) پاکسی در میان نهادن	شاهای سبزواری (د) هر شب بدل
و بهار کنایه از آشکارا کردن و فعل آوردن	حکایت خود در میان نهیم در دل رازها
و فرماید که تخصیص آن با لفظ از چنانکه صفت	عشق تو و اعجب بنیان نهیم موافق عرض
اصطلاحات نوشته محض حکم است (میر)	کنند که طلب مند استعمال الف) باقیم
خروب (د) ملک هر چند می زد بادل	بجز و ادعای مستحقین بند ترا و اعتبار را
ریش در که در صحرانهد سوز دل خویش بود	نشاید معاصرین پنجم بر زبان نزارند و
(میر عزمی ج) یارب چه بود آتش	از سندان (ب) استقامتش پیدافیت ملک
کان ماه روی من در با من بجلوت اندر ما	استعمال (باول زدن) بمعنی در دل خیال کردن
راز کرد که (باقر کاشی ج) برین شبی	و گفتن ظاهر است که بجای خودش پوشیده
می گذرد و گزنجای تو چه تا روز راز دل کن	همین سده گذشت و بدون سده استعمال

<p>(ب) را تسلیم کنیم و از معاصرین عجم شنیدیم و امثال آن کسی (بمعنی بیان کردن حکایت) و سنده (ج) هم بکارش نمی خورد و از آن سنده با کسی قائم کنیم و ما این مصداق را در ردیف (با کسی را از کردن) پیدا است و بجای خودش و ال مهمله به (در میان نهادن) بیان کنیم می آید و از سنده شیخ شیراز (مصدر با کسی) از آن است تحقیق محققین هندو اندر میان نهادن) ثابت می شود و در میان آنکه بالا گذشت و جگر کاوی ما قاتل (ارو) و (اندر میان) یکی است و این سنده را آشکارا کرنا ظاهر کرنا و جووین لانا من وجه موافق (د) خیال می کنیم و سنده با کسی در یک پیرن خوابیدن</p>	<p>حسین شانی واضح تر است برای (د) لیکن اصطلاحی بقول اندر و بهار (ا) مراد ف از کلام صائب تصدیق (د) نمی شود (با کسی در ته یک پیرن بودن) (کلمه) زیرا که (با مرهم ننگ در میان نهادن) کلمه بیشتر تانیف شانی نمی خوابی و من باشم بمعنی خود است و این را با تعمیم مصدر باشد و در یک پیرن خوابیده ام (صائب) (با کسی در میان نهادن) بمعنی بیان کردن (با خیال یا در یک پیرن خوابیده ام) محققین هندو ترا و تعلقی نیست و از کلام پیرن سوز بالین هر که بیدارم کند امیر شاهی سوزاری مصدر (کسی در میان) مولف عرض کند که ازین هر دو سنده نهادن چیزی) بمعنی ظاهر کردن آنچه پیرن (با چیزی در یک پیرن خوابیدن) می شود و حق آنست که تعمیم چیزی در شیء کنایه از قبلا ی آن شدن است که کمال پسندمانیست باید که در میان نهادن چیزی قرب از آن چیزی باشد محققین بالاد چیزی</p>
---	---

<p>بسر زلفت با با او به میچ حیلہ مراد است</p>	<p>و کسی فرق نکرده اند ما می گوئیم که از تعمیم چیزی</p>
<p>در زلفت با صاحبان اند و بہارین</p>	<p>بہتر است کہ (باشعلہ و ریک پیرین خوابین)</p>
<p>سند را مال خواجہ شیراز گویند و بہار بہ</p>	<p>را بمعنی مبتدای سوز و کداز شدن و آتش</p>
<p>و شقیہ ہمین سند (با کسی دست ز رفتن) را</p>	<p>گرفتند گیریم و (با خیال و ریک پیرین خوابین)</p>
<p>قائم کرده مقصودش خبرین نباشد کہ کلمہ</p>	<p>را منہک شدن و خیال و این ہر دو کنا</p>
<p>در راز اند گیر و مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>باشد بائی حال اسناد مطابق ادعای محققین</p>
<p>ذوق زبان نذار و کہ معنی مطلوب از حد</p>	<p>بالانیت ولیکن (با کسی و ریک پیرین)</p>
<p>کلمہ در پیدائی شود و قائل (ارو)</p>	<p>خواہیدن) بہ معنی (س) با او اتفاق کلی و شاق</p>
<p>عہدہ بر آئے ہونا صاحب آصفیہ نے</p>	<p>استعمال توان کرد کہ بہتر است از (قر کامل)</p>
<p>پر لکھا ہے کہ فرض ادا</p>	<p>کہ اتفاق کلی کنایہ است و قرب کامل معنی نقلی</p>
<p>کسی کی خدمت جیسی چاہئے اور</p>	<p>آن معاصرین عجم با ما اتفاق دارند و قائل</p>
<p>دست زون اسعد اصطلاحی</p>	<p>(ارو) (۱) و یکھو (با کسی و رتیک پیرین)</p>
<p>بمقبول اند و بہار مرادف (با کسی بر آمدن)</p>	<p>بودن) (۲) کسی چیزین مبتلا ہونا (۳)</p>
<p>بر آمدن و برابری</p>	<p>کامل اتفاق کرنا و کن میں اتفاق کلی رکھنا کہ بعضی از عہدہ اش بر آمدن و برابری</p>
<p>کردن گذشت (فردوسی ۵) بد او</p>	<p>با کسی دست در رفتن اسعد</p>
<p>آن پادشہ دست زد و چنان کر رہ</p>	<p>اصطلاحی) بقبول وارستہ و بجز عہدہ او برینا</p>
<p>پادشاہی سوز و مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>(سلطان ۵) سردر ریش ہنادوم و کار</p>

<p>(دست زدن) بقول بجز مرادف کف زدن</p>	<p>فوقی یزوی سے) از در آسمان چینی بی</p>
<p>و دستک زدن و بمعنی خوشحالی کردن</p>	<p>پاک خورش با وفاست دست و بغل</p>
<p>بهم پس بخیاں ما دست زدن با کسی و</p>	<p>شاعر آنست که اختر آسمان با وفاست</p>
<p>بکسی) مصافحه کردن که طریقه ملاقات</p>	<p>و مخالف اوست - بهار و انند مذکر</p>
<p>و عجم است و کنایه از موافقت کردن با</p>	<p>(ب) گویند که (۱) بمعنی دست در بغل</p>
<p>او توان گرفت و سز فروسی بهم همین</p>	<p>در آوردن بقصد بر زمین زدن حرف</p>
<p>معنی را اتفاقا کند و معاصرین عجم بهم با</p>	<p>خود را و با او کشتی کردن و بحواله سراج</p>
<p>اتفاق دارند بهار بمعنی بیان کرده خود</p>	<p>(۲) برابری و مسامتت بهم و بقول شان</p>
<p>با سز غوز نکر و (ار و و) و کیهو با کسی</p>	<p>(ج) مرادف (ب) و بقول وارسته و بحر (ج)</p>
<p>بر آمدن) اور بلحاظ ہماری تحقیق کسی</p>	<p>(۱) بمعنی کشتی کردن و (۲) مسامتت بهم</p>
<p>سے ہاتھ ملانا موافقت کرنا۔</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ محققین اول الذکر</p>
<p>الف) با کسی دست و بغل است</p>	<p>مقولہ (ب) را بوثیقہ کلام ملا فوقی یزوی قائم</p>
<p>ب) با کسی دست و بغل بودن</p>	<p>فارسیا کرده اند چنانکہ امین او شان است کہ کلمہ</p>
<p>ج) با کسی دست و بغل فلان</p>	<p>چون است را متعلق دانند با مصدر بودن</p>
<p>کسی را با کسی در ستیز و مقابله بینند استعمال</p>	<p>و ما بدون سند ہم (ب) را تسلیم کنیم بمعنی</p>
<p>الف) گفتند و گویند کہ فلان با فلان دست</p>	<p>اول و معاصرین عجم ہم با اتفاق دارند</p>
<p>و بغل است یعنی با ہم چپیده است (ملا</p>	<p>و نسبت (ج) عرض می شود کہ ہمہ محققین</p>

<p>بالا نسبت معنی اولش در غلط افتادہ اندو مساوات کے ساتھ زندگی بسر کرنا گزارنا</p>	<p>معنی دوم از ہمین پیدا کردہ اند صاحب پاکسی راز کروان اصطلاحی</p>
<p>سراج منیر معنی دوم راج (ج) مخصوص شہرت بقول وارستہ و بجز ظاہر کردن راز</p>	<p>است و محققین اول الذکر باب ہم متعلق با او مولف عرض کند کہ مقصود محققین</p>
<p>کردہ اند و تحقیق یا معنی (ج) بہ برابری از (با او) پاکسی باشد و بس (باقرا کاشی</p>	<p>و موافقت بسر کردن است و بس حیفاست (ع) بر من شبی نمی گذرد و کز جہای تو پد تا</p>
<p>کہ ہمہ محققین بالا نسبت (ج) غور کامل کردہ روز راز دل نکم با خدای تو پختی میاد</p>	<p>اند و در معنی دوم (ب) سکندری خوردہ کہ کردن معنی گشتن آمدہ (ارو) کسی کے ساتھ</p>
<p>فقاتل۔ (حکیم رکنائی کاشی ع) با ملک پاکسی زبان داشتند اصطلاحی</p>	<p>دست و بغل می روم ای خواجہ بہ بین و بقول بر بان و بجز و ہفت کنایہ از آنست</p>
<p>کہ تماشاست تلاش دوز بردست بہم کہ خود را بہ آنکس از آن کس و انما یدو</p>	<p>(ارو) (الف) وہ اسکے ساتھ دست عرض کند کہ حیفاست کہ سند استعمال</p>
<p>گریبان ہے۔ گتھ گیا ہے۔ پٹ گیا ہے پیش نشد مقصود محققین بالا جزین نباشد</p>	<p>چمٹ گیا ہے (ب) (ا) کسی کے ساتھ کہ کسی راز تعلق ہو کہ بہ خاطر است خبر دادن</p>
<p>دست و گریبان ہونا چمٹ جانا پٹ جانا معاصرین عجم بر زبان نذرند (ارو)</p>	<p>گتھ جانا۔ و ہینگا مٹی کرنا۔ لٹنا گتھی کرنا کسی کو اپنی شناخت کرانا۔</p>
<p>(۲) برابری کرنا۔ (ج) موافقت اور پاکسی سر کردن اصطلاحی</p>	<p></p>

بقول ائند و بہار مرادف با کسی و رستن کسی کو کسی کے ساتھ ہمسر اور برابر قرار
 و ہسردون و ہسردون کہ گذشت (ملاطفا وینا مساوی سمجھنا۔
 در صفت پیرغان سے) بخون گرمی کرو با کسی گرفتن کسی را (مصدر اصطلاحی)
 باشیشہ سر پہ کہ دل سر و شد ز آتش شیشہ گرفت بقول بحر و وارستہ کسی را در عین فعل شنیع
 مؤلف عرض کند کہ (سرگردون) بمعنی گرفتن۔ سندین از ملاطفا برابر (باز گردون عقدا
 آغاز گردون و ہسردون و با ہم سلوک کر گذشت مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس
 و معاش نمودن می آید (گذافی البحر و البہار است (ارو) کسی کو کسی کے ساتھ
 بہار و در کلام ملاطفا معنی دو مگیر و و ما پڑنا۔ گرفتار کرنا۔ کھہ سکتے ہیں و کن بین
 معنی اول را پسند کنیم یعنی آغاز کرد و بخون مستعمل ہے بمعنی۔ افعال شنیعہ کی حالت
 گرمی یا بجلد و جہی نباشد کہ ہمہ معانی سرگردون میں گرفتار کرنا۔
 درین مصدر مرکب گیریم (ارو) یا کسی مخالف یا موافق شدن استعمال
 (با کسی ہسردون) و با کسی سرگردون) بمعنی حقیقی خود است (نوری سے) اگر
 یا کسی سنجیدن (مصدر اصطلاحی) سخت یا من مخالف شد است یا تو باوی
 کتایہ باشد از برابر گردون با کسی و باہی موافق مشورہ بہار ہو (ارو) کسی کے
 ہمسر قرار داون و مساوی دانستن۔ ساتھ مخالف یا موافق ہونا۔
 (ظہوری سے) می توان با ہم سنجید یا کفایت و وسیلوات اصطلاح
 نیست کہ تز کفر اسلام ہو (ارو) بقول صاحب روزنامہ بچوالہ سفر نامہ

ناصرالدین شاه قاجار یعنی در مقابل و (۲) پاکلا صاحب محیط گوید که اسم باقلا است	اجاره دار و مقابل آن در انگلیسی زبان و بذیل باقلا فرماید که باکلا اسم فارسی زبان
اشتیخت نوشته که ترجمه آن چالاک فهمیم (ارجح) حقیقت این بر باسمر گذشت و عجیبی	و پوشیار و قابل است مخفی مساو که (دو پوم) نیست که باقلا که گذشت معرب این باشد
به وال مهندی مکسور و ضم لام و فتح میم	مانند این جزین نباشد که کله در زبان فارسی
انگلیسی است بمعنی سندی لیاقت معاصرین	بضم اول و ثانی غیر شد و به خفای پاهر حشر
عجم این را بقاعده عربی جمع کرده مفرس کوتاه را عموماً و آدم کوتاه را خصوصاً گویند	کرده اند و کلمه باورینجا بمعنی مفید هم است (کافی البرهان) پس فارسیان بای مخفی آخر
پس معنی لفظی این کسی که محتاط است و سندر بالف بدل کرده باشند چنانکه یاسه و	بای لیاقت دار و کنایه از قابل و چالاک
و فهمیم و پوشیار و نسبت معنی دو معنی شود کوتاه قدر دارنده که درخت باقلا کوتاه	که اجاره داران و مستاجران هم سندهای است و اختلاف اعراب متعلق بمجاور
حسن خدمات و کفایت شعاری با خود داران زبان (ار دو) و کیو باسمر	و بدین معنی هم کنایه باشد (ار دو)
پاکله یا پاین آمدن (اصدر اصطلاح)	(۱) قابل - بقول آصفیه پوشیار - وانا
صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین	لائق (۲) اجاره دار - بقول آصفیه - هم
شاه قاجار ذکر این کرده گوید که از لایق	مذکر - شیکه دار -
افتادند چنانکه روی بر زمین باشد	

<p>مؤلف عرض کند کہ کلمہ باورینجا بمعنی ہم اوست کہ طرف و جانب باشد و کلمہ باورینجا بمعنی ہم اوست کہ طرف و جانب باشد و کلمہ باورینجا بمعنی ہم اوست کہ طرف و جانب باشد و کلمہ باورینجا بمعنی ہم اوست کہ طرف و جانب باشد</p> <p>بمعنی رخسارہ و روی (ار و و) منہ کے بل گرنا بقول آصفیہ۔ اوندھے منہ گرنا۔ ہم توان گرفت (ار و و) (الف) قوی بقول آصفیہ منہ کے بل آنا۔ (ور و و) شہزور اپنے زور میں کرتا ہے منہ کے بل ہے وہ طفل کیا کرے گی جو گھٹنوں کے بل چلے گا</p> <p>اصطلاح (الف) باکمال نسبت</p>	<p>بمعنی بنیاد و بنیاد و آفرینش و سرشت و بقول منتخب بنا کر وہ شدہ و کلمہ باورینجا بمعنی ہم اوست و در (ب) بمعنی معیت ہم توان گرفت (ار و و) (الف) قوی بقول آصفیہ عربی۔ توانا۔ و کجراشکرف (ب) قوی ہونا۔</p> <p>اصطلاح (الف) باکمال تعخیر اصطلاح۔ بقول صاحب</p> <p>بہما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار بحالت خشنا کی سخت مؤلف گوید کہ کلمہ با</p>
<p>بقول بول حال درینجا بمعنی معیت است و لغت عربی باشد بمعنی قوی و (ب) بقول رہما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار قوی القوی بون کہ خشناک تعخیری وار و (ار و و) کمال مؤلف عرض کند کہ بنیہ لغت عربیت بقول غیاث بکر و بضم اول و سکون بون لال ہو کر۔</p>	<p>بقول بول حال درینجا بمعنی معیت است و لغت عربی باشد بمعنی قوی و (ب) بقول رہما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار قوی القوی بون کہ خشناک تعخیری وار و (ار و و) کمال مؤلف عرض کند کہ بنیہ لغت عربیت بقول غیاث بکر و بضم اول و سکون بون لال ہو کر۔</p>
<p>الف یا کسد (الف) بقول برہان بروزن پازند (۱) یا قوت را گویند و آن جو بہرست معروف و بابای فارسی ہم آمدہ و فرماید کہ درجای دیگر</p> <p>(۲) بمعنی باز و روقوت نوشتہ بودند پیکر ام شاپنداشتہ صاحب جامع عربی اول قانع و صاحب ناصر مذکور معنی اول گوید کہ ظن مؤلف این است کہ بی</p>	<p>الف یا کسد (الف) بقول برہان بروزن پازند (۱) یا قوت را گویند و آن جو بہرست معروف و بابای فارسی ہم آمدہ و فرماید کہ درجای دیگر</p> <p>(۲) بمعنی باز و روقوت نوشتہ بودند پیکر ام شاپنداشتہ صاحب جامع عربی اول قانع و صاحب ناصر مذکور معنی اول گوید کہ ظن مؤلف این است کہ بی</p>

حظی باشند نہ بہ باو درین حرف برہان پہو کردہ صاحب رشیدی نسبت (الف) رب گوئی
 کہ بمعنی یا قوت بیای حظی است نہ بہ با۔ خان آرزو در سراج نسبت (الف) بذکر قول
 برہان قول صاحب رشیدی را نقل کند و فرماید کہ بمعنی اول بیای حظی است نہ بہ با
 موحده و بای فارسی و نسبت معنی دوم گوید کہ بہ بای موحده مرکب از با و کند کہ کند
 بمعنی قوت و لہذا کند آور بمعنی پہلوان و با قوت می آید کہ مرادف زور آور باشد و فرماید
 کہ بسبب اشتباہ لفظی اکثری در غلط افتا وہ اند مؤلف عرض کند کہ ما با خان آرزو
 اتفاق واریم کہ (الف) بمعنی دوم صحیح باشد بضم کاف و در (ب) ہای ہوز آخرہ زا
 و نسبت معنی اول خیال ما اینست کہ یک نقطہ زائد محققین اول الذکر را در غلط انداخت
 یعنی یا کند را کہ بہ تختانی اول بمعنی اول می آید موحده نوشتند یا در معنی دوم کہ (با قوت)
 است بر موحده اول یک نقطہ زیادہ کردہ یا قوت کردند و گیر پیچ (ار دو) (الف)
 و (ب) (۱) یا قوت۔ بقول اصغیر۔ عربی۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کا جبری جو ہر جو اکثر سرخ
 نیلا۔ زرد اور سفید ہوتا ہے۔ صاحب قاموس نے اسے یا کند کا معرب فرمایا ہے
 (۲) قوت مند زور دار۔

یا کو بقول خان آرزو در سراج (۱) شہری و (۲) قلعہ از شروان و فرماید کہ (۳)
 لقب بی از امرای صاحب قران امیر تیمور است و بدین معنی غالباً ترکی است صاحب
 ضمیرہ برہان ذکر معنی اول کردہ نسبت معنی دوم گوید کہ بغابت بلند است صاحب
 مؤید بذکر معنی اول فرماید کہ فرزندان حمزہ رضی اللہ عنہم عم رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

درین شهر بادشاہ بودند و نسبت معنی دوم صراحت کند کہ بالای کوبی واقع است بغایت مرتفع و بلند بہار بر معنی اول قانع (استاد) آمد آن خسرو خوبان جهان از باکو بہ می خورد خون چہانی کہ نذر و پاک او بہ (سلیم) متوران یافت ولی خوش بہان اسے کا کو بہ روی گاہ سوی کخبہ و گاہی باکو بہ مؤلف غرض کند کہ ما بحوالہ قول ناصری بر باکو بہ ذکر کردہ ایم کہ این معنی اول محقق است و عجمی نسبت کہ قلعہ ہمین مقام موسوم شد بہ این مقام و جاوارو کہ این قلعہ بلند را منظر خوبانی او باکو گفتند کہ مرگب است از پاک و او نسبت حیف است کہ محققین ترکی زبان این لغت را بمعنی سوم ذکر کردہ اند و محققین فارسی ہم ازین ساکت عجمی نسبت کہ وجہ تسمیہ این ہم بہان باشد کہ برای معنی دوم گذشت (ارو) (۱) باکو ایک شہر کا نام ہے و کیو باکو بہ۔ مذکر (۲) سروان کے ایک قلعہ کا نام بھی باکو ہے۔ مذکر۔ (۳) باکو امرای صاحبقران امیر تیمور کے ایک امیر کا لقب۔ مذکر

(۱) باکو شہر	(۱) بقول شمس نام وضعی بر (باکو بہ) کر وہ ایم خیال ما نیست کہ کاتب
(۲) باکو بہ	است و (۲) محقق بہان صاحب شمس بہ تصرف خلیفہ کردہ (۲)
باکو بہ کہ بجایش گذشت۔ دیگر محققین فارسی را شکل (۱) نوشتہ دیگر پہچ (ارو)	
زبان ذکر (۱) کر وہ اندو ما اشارہ (۲) و کیو باکو بہ۔	

باکو رہ بقول شمس بضم کاف و فتح زای ہوز بمعنی میوہ کہ اول رسد و بحوالہ حل اللغات گوید کہ زودتر رسد و نوباوہ و صراحت کند کہ لغت فارسی است و دیگر ہمہ محققین فارسی زبان ازین ساکت خیال ما نیست کہ باکو رہ لغت عرب است بمعنی نوباوہ و محقق

بی تحقیق بر برای جمله نقطه نیاورده کرده لغت فارسی نام نیاورد و گریه (ارو) نوباره ذکر و آورده
 با کوبه بقول اندک جواله فرنگ بضم ثالث و فتح تحتانی لغت فارسی است نام شهر
 است در ایران مؤلف عرض کند که قیاس ما این است که همان (با کوبه) را که به مؤلف
 پنجم گذشت با صافه یک نقطه بدین صورت آورده اند و اصل این (با کوبه) (ارو)
 ایران کے ایک شہر کا نام با کوبہ ہے۔ مذکور۔ دیکھو با کوبہ۔

با کبیرہ بقول برهان و جامع بہ تحتانی چهارم بر وزن بالیدہ (۱) بمعنی با کند است کہ
 یا قوت باشد و (۲) حریر منقش یا نیز گویند صاحب سروری جواله نسخہ وفالی بذکر معنی
 دوم نسبت معنی اول گوید کہ یا قوت سرخ را ہم گویند و صاحب ہفت بذکر ہر دو معنی
 بالا فرماید کہ (۳) بمعنی باز و روقوت ہم مؤلف عرض کند کہ اصل این بمعنی اول و
 سوم همان با کندہ کہ گذشت و ما حقیقت ماخذش پدید را بجا عرض کردہ ایم و ظاہر ادب
 نون بدل شد بہ تحتانی چنانکہ اوچ و اوچ و بلحاظ معنی دوم باعتبار صاحب سروری کہ
 از اہل زبانست تو انیم عرض کرد کہ اسم جامد است و بدین وجہ کہ صاحب سروری
 ذکر معنی اول ہم کردہ و ما بر با کندہ مؤلف اول را بیچ نہ انیم عرض می شود کہ بدین معنی ہم اسم جامد فارسی بان گریہ نیاورد
 کہ معنی سوم را غیر از صاحب ہفت دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر نکرد و طالب پسند
 استعمال باسیم (ارو) (۱) و (۲) دیکھو با کند (۲) حریر منقش یا نیز گویند صاحب سروری کہ گذشت

با کربنکی قوت بر سرماندا مثل صاحب	مؤلف عرض کند کہ مال شیخ شیراز است
گذشتہ ذکر این کردہ از معنی و محل استعمال	فارسیان با طہار غلبہ چیری استعمال این کنند

بجائی کہ احتیاج و ضرورت چنبری انسان سورا حلال ہے بھو کون مرے تو کیا نگرے کیا
 را مجبور کند بر ارتکاب فعل ناجائز۔ باکرہ اس صاحبان برہان و جامع و (خان آرزو
 (ارو) مر تا کیا نگر تا یہ بقول آصفیہ (در سراج) ذکر این کرده اند و ما حقیقت این بر
 کی جان نہ کہ بنے وہ سب کچھ کر گزرتا ہے باغزہ عرض کرده ایم و مرحمت ماخذ ہم مہدر انجا
 دکن میں کہتے ہیں تین دن کے فاقہ میں مذکور (ارو) دیکھو باغزہ۔

یا کل بقول جہانگیری و برہان و جامع و ناصری و رشیدی و سراج با کاف عجمی مفتوح
 آب نیم گرم باشد مؤلف عرض کند کہ مرکب است با کلمہ با بمعنی مفدش و کل بالتص
 بقول برہان یعنی اخگر آتش پس معنی لفظی این اخگر آتش دار مذہ و کنایہ از آب نیم گرم۔
 فارسیان در استعمال خود لفظ کاف فارسی خوانند (ارو) آب نیم گرم۔ کنگن پانی
 مذکر نیم گرم بقول آصفیہ بہتا ہوا۔ وہ پانی جو بہت گرم نہ ہو۔ کنگن۔

یا گوشہ کمان آوردن مصدر اصطلاحی بیارگاہ تو با گوشہ کمان آرد و مؤلف عرض
 بقول جہانگیری کمان آسانی سر انجام داند کند کہ این کنایہ باشد (ارو) دکن میں
 و مخالف را بی جنگ گرفتار کردن (ساطع کہتے ہیں) کتھے تا گے پر کھینچ لانا شکل کام کو
 (س) چو چیدہ کا ہکشان را کشان کشان مراد آسانی کے ساتھ انجام دینا۔

بال بقول سروری (ا) از آدمی بازو و بقول جہانگیری و ناصری از آدمی و حیوانا
 چرندہ دست بود از کتف تا سرناخن دست صاحب برہان باتفاق جہانگیری گوید کہ
 بعضی گفتہ اند کہ از شانہ تا آرنج کہ مرفق باشد۔ صاحب رشیدی فرماید کہ از آدمی بازو

و بقول بعض از کتف تا سر ناخان و از حیوانات تا سم۔ نان آرزو در سراج با
 سروری متفق و ذکر قول جہانگیری ہم کرده بہار گوید کہ بالفظ آہستہ سخن و دادن
 و رسیدن و زدن و کشادن و کشیدن مستعمل و بال و پروادون و بال و پر کشیدن
 نیز آمدہ و صاحب سخندان گوید کہ در سنسکرت موی انسان و پرنده را بال گویند
 مؤلف عرض کند کہ صاحب ساطع کہ محقق لغات سنسکرت است بر موی بدن
 انسان قانع و ہم بقولش در رسانی ریشہ را گویند کہ بر خوشہ دانہ ہا بر آید و موی چینی یعنی
 موی کاسہ و ریشہ کہ بر آن شکر سنجہ سازند (انج) پس خیال ما معنی اول بیان کردہ ساطع
 حقیقی است و دیگر معانی مجاز آن۔ فارسیان این لغت را از سنسکرت گرفته باشند و مجازاً
 برای بازوی انسان و دست آدمی و حیوانات چہرند از کتف تا سر ناخن دست یا از
 شانہ تا آرنج بای حال معنی دوم این کہ می آید مجاز لغت سنسکرت باشد و معنی اول۔
 مجاز مجاز کہ دست و بازوی انسان ہم مثل جناح پرنده است۔ منحنی مباد کہ صاحب
 کثر گوید کہ بال لغت فارسی است و ترکیان بمعنی ذراع الانسان استعمال گفتند و در
 (۵) بوسید مادر و بال و برش کہ ہمین آفرین خواند بر پیکرش (۶) (ارو) و کیو
 بازو۔ اول حیوانات چہرند (۷) شانہ سے ستم تک۔

(۲) بال۔ بقول سروری از مرغ پر باشد و بقول جہانگیری از جانوران پرنده جناح
 (حکیم التوری قطعہ) صاحبنا شمع و تا پروانہ ہست ہا این غرور انگیز و آن صاحب
 خیال ہا بر بنجیز گفت و گوی و جبت و جوی ہا گر چہ سوز و خوشیدن را پر و بال ہا و بقول

برہان از جانوران پر وبال کہ عربی آن جناح است و بقول رشیدی و ناصری جامی
 بر آمدن پر صاحب رشیدی بقول بعض گوید کہ از پرندگان تا پائین پر خان آرزو و
 سراج بر ذکر اقوال بالاقانع و ہم او در چراغ فرماید کہ گاہی بمعنی پر آید مجاز کہ بحربی ریش
 گویند چنانکہ بال کس وبال پروانہ (سلیم رباعی) برخواجہ حسین و قاست رقارش کہ آن
 صغورہ کہ شد بطنی او ستارش بالاپوشی است و تحقیقت اورا چون بال کس علائقہ دستار
 کہ مؤلف عرض کند کہ مجازاً بمعنی موسی ہم آمدہ فارسیان این را از سکر ت گرفتہ اند
 سندان بر بال سمنگمی آید بمعنی جناح ہم مجازان و بمعنی اول یعنی (بازوی انسان و ارتکف
 تا سم حیوان چرند) مجاز مجاز باشد (ارو) بال بقول آسفیہ فارسی۔ اسم مذکر پرند
 کے بازو کا پھیلا جو جس کے زور سے پرواز کرتا ہے۔ بازو۔ پر۔ مو۔ شعر۔ پشم۔ روان۔
 (۳۳) بال۔ بقول سروری و جہانگیری و برہان و رشیدی و ناصری و سراج امر از بالیدن
 یعنی سیال مؤلف عرض کند کہ بالیدن بمعنی افزودن و منو کردن و بزرگ شدن و برآمدن
 می آید (ناصر الدین بچہ) امی سر و باغ سینہ ام بال کہ تاول شودت چو سبزہ پامال کہ
 (ارو) بالیدن کا امر حاضر۔ منو کر۔ بالیدہ ہو۔ بڑھ۔
 (۳۴) بال۔ بقول سروری و رشیدی و (خان آرزو و سراج) بمعنی بالیدہ و منو کنندہ
 (لامعی صر جانی) کشت و رختی ز پی عزا و بسعد فلک ویرکش و زو وبال کہ مؤلف
 عرض کند کہ حیف از سروری کہ اہل زبانست و وامی بر سر و محققین منہ تراو کہ ہر کہ از
 قواعد فارسی چشم می پوشند بال بمعنی بالندہ اصلانست و این بمعنی پیدامی شود و بجالت

ترکیب کہ اسم فاعل ترکیبی است و سندشان ہم برای (زود بال) است نہ بال (ارو و) بالیدہ ہونے والا۔ بالیدگی پیدا کرنے والا۔

(۵) بال۔ بقول سروری قسمی ازماہی باشد بغایت عظیم اسجثہ و بقول جہانگیری و بہان نوعی ازماہی بغایت بزرگ و در دریای زنگ بہم رسد و فساد بسیار کند و گوشتش خوش مزہ بود صاحبان ناصری و رشیدی گویند کہ این را و آل ہم گویند بس عظیم اسجثہ۔ خان آرزو در سراج ذکر این کرده گوید کہ فارسی نبود و فرماید کہ لفظ آل بدہ نیز گذشتہ خوب واضح نہ شد کہ تصحیف است یا مرادف مؤلف عرض کند کہ بال بہ معنی لغت عرب است صاحب محیط محیط ذکر این کرده و صاحب فہمی الارب گوید کہ ماہی است بزرگ حیف است کہ محققین عرب صراحت فرید نکرند پس فارسیان این لغت را از زبان عرب گرفتہ اند و آل کہ معنی قسمی ازماہی گذشت یا اینکه قسم دیگر باشد یا اسم جامد فارسی زبان برای بال بائی حال و جہی نیست کہ بال را تصحیف گیریم کہ وجود این و لغات عرب موجود (شیخ آذری ۵) ماہی ہست نام آن قسطا بال ہم مثل او است و بالاب (فردوسی ۵) بسیار است خوان و خورش کبیرہ ہاستہ و گیر مرغ و بال و برہ کہ حیف است کہ صاحب محیط کہ محقق مفردات طب است بہ بال ذکر این نکر و معین قدر نوشت کہ بہ ترکی اسم عمل و بیداست و بہندی نام موی و تخم کربخی و صاحب مخزن ہم ازین ساکت۔ ما از تحقیق فرید قاصریم کہ نام این قسم ماہی در اللہ غیر معلوم نہ شد۔ (ارو و) بال۔ عربی اور فارسی میں ایک بڑی مچھلی کا نام ہے جو دریای زنگ

میں پیدا ہوتی ہے جس کا گوشت بہت مزہ دار ہوتا ہے۔ مؤنث۔

(۶) بال۔ بقول جہانگیری و برہان و ناصری معنی منو کردن و بالیدن مؤلف عرض کند کہ شیخ است از محققین فارسی زبان و سیما از صاحب ناصری کہ از اہل زبان است کہ معنی مصدری از اسم جاہد پیدا کردہ اگر مقصودشان از حاصل بالمصدر بالیدن باشد برای آن لفظ بالش موجود کہ می آید حقیقت اینست کہ غوز کردہ اند و سکندری خوردہ اند بال اسم مصدر بالیدن است بمعنی فرہی نشونما خود است از بال عربی کہ بمعنی بزرگی آمدہ یا مجاز معنی اول و دوم این یعنی باز و جناح ہم کہ صاحب باز و جناح را بالیدہ ظاہری کند باقی حال مفرس باشد۔ فارسیان از ہمین اسم مصدر مصدر بالیدن وضع کردہ اند کہ بجای خودش می آید (ارو) بالیدگی۔ بقول آصفیہ۔ مؤنث۔ بڑھاؤ۔

(۷) بال۔ بقول جہانگیری و برہان بالا را خوانند بمعنی قامت و بقول رشیدی مخفف بالا خان آرزو در سراج بذکر این گوید کہ صاحب جہانگیری شاہدی پیش نکر و مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس نیست ولیکن معاصرین عجم بر زبان ندارند ما ہم شاق سند استعمال باشیم نظر بر محققین بالا (ارو) بالا۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ قد و قامت۔ مذکر۔

(۸) بال۔ بقول جہانگیری و برہان بمعنی فوق و بالا مؤلف عرض کند کہ معاصرین عجم بر زبان ندارند اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ مخفف بالاست (ارو) بالا۔ و کمیو باشجر۔

(۹) بال۔ بقول بول چال رقص را گویند و بالہ مرادف این و صاحب رہنما سجادہ سحر نامہ

ناصرالدین شاه قاجار ذکر این معنی کرده مؤلف عرض کند که لغت انگلیسی زبان است که معاصرین عجم استعمالش کرده اند (ارو) ناچ بقول آصفیه اسم مذکر هندی بر

بال آراستن (مصدر اصطلاحی) بنا کر تا آماده پرواز مویزها - دکن مین گذر آصفی بزرگ این از معنی ساکت مؤلف عرض آونما کتبه مین -

کنند که آراستن پروبال و آماده پرواز شد **بال آراستن** (مصدر اصطلاحی) صاحب آصفی پرند (قاسمی گونا بادی) هماسی خضر پیا ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که فرخنده فال پز فرمان ترکش بر آراست سندش (بال بر آراستن تیره) رسید کند و ما و کوش بخا بال پ (ارو) پروبال آراسته کنیم (ارو) دمیو بال بر آراستن تیره -

بالا صاحب سر و زنی جوانه اسدی فرماید که (ا) اسپ جنیبت باشد و فرماید که در فرنگ بدین معنی به بای فارسی آمده و غالباً که این اصح باشد صاحب برهان صراحت کند که اسپ جنیبت اسپ کوتل را گویند صاحب جامع فرماید که اسپ جنیبت وید و کتل - خان آرزو در سراج گوید که این خطاست و صحیح به بای فارسی است چنان می آید مؤلف عرض کند که بالا به بای فارسی به همین معنی می آید ولیکن به تحقیق ما بالا به بای عربی اصل است و به بای فارسی مبتدش چنانکه تب و تب و اسب و اسپ و اگر بالعکس این خیال کنیم چنانکه خیال خان آرزوست اندر انصورت باید که بالا به بای فارسی را بدین معنی اسم جامد گیریم و قیاس ما مبنی بر ماخذ است یعنی اصل این به معنی فوق باشد که بر معنی پنجم می آید و ماخذش هم در اینجا ذکر شود فارسیان در محاوره

خود مجازاً بمعنی برہم استعمال کرده اند کہ ترجمہ علی است و بمعنی زائد ہم چنانکہ
 (سہ و پا و بالا) بمعنی سہ و پا و بران و ازین استعمال من وجہ معنی و رای و علاوہ پیدا
 می شود پس (اسپ بالا) اسپ را نام کردند کہ دائماً و رای اسپ سواری باشد۔
 یعنی علاوہ اسپ سواری و کنایہ از اسپ کوتل و در محاورہ فارسی صفت بجای
 موصوف مستعمل می شود پس محجرباً را برای اسپ کوتل استعمال کردند و همچنین است
 کوتل ہم کہ اصلش اسپ کوتل بود مرکب اصنافی بمعنی اسپ سواری کہ کوتل و ترکی
 زبان بقول صاحب لغات ترکی بمعنی مرکب و سواری است۔ فارسیان اسپ کوتل
 را بجزف موصوف کوتل کردند و پس از ان بجزف و اوکتل بضم اول بمعنی اسپ مستعمل
 شد کہ اسپ جنسیت باشد (حکیم اسدی ۵) ہزار اسپ بالا پیش درون پادشہ
 زرہ گونہ گونہ پاد (حکیم فردوسی ۵) بیالای رزم اندر آورد پای پادشہ و نشان
 و جوشان در آمد ز جای پاد (ار و و) کوتل بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔
 بن سوار کا گھوڑا۔ خالی گھوڑا۔ زائد گھوڑا جو ضرورت کے موقع کے واسطے رکھا جاتا
 خاص گھوڑا۔ وہ گھوڑا جو امیرون کی سواری کے آگے آگے سار سے آ رہتا ہے پیرا
 محض زینت کے لئے چلتا ہے (آتش ۵) عرش ہے اس بادشاہ حسن کا تخت روہن
 وہ صنم کوتل کو دو چرخ کو دوڑائے گا پاد
 (۲) بالا۔ بقول سروری (الف) نام گلی کہ در ہندوستان باشد (امیر خسرو ۵)
 ہر گل بالا کہ دہلیوستان پادشہ ہست بہ ہندوستان پاد صاحب رشیدی باستان و ہن

بالا را بمعنی سمت ایران و خراسان گیر و گوید کہ اہل ہند سمت ایران و خراسان را بالا
گویند و خان آرزو در سراج فرماید کہ ما در ہندوستان بدین معنی نہ شنیدیم مگر این
اصطلاح مردم پای دامن کوہ کابل وغیرہ باشد و شعر امیر خسرو را توجیہ تو ان نمود
مؤلف عنین کند کہ گل بالا یا مجر و بالا اسم گلی در ہندوستان نیست و ما از معاصرین
بجمہم نشنیدیم کہ خراسان و ایران را در ہندوستان بالا کہتہ باشند۔ البتہ بالا گھاٹ
و تل گھاٹ مروج است در دکن کہ طرف رود کرشنا را کہ بسوی حیدرآباد کنارہ
بلند دار و بہ تہای ہندی بالا گھاٹ گویند و طرف دیگرش را کہ متعلق از صوبہ مدراس
باشد تل گھاٹ نامند و بالا درین اصطلاح بمعنی بلند و فوق است و بس و توجیہ
کہ خان آرزو پیش کردہ اسرہ قرین قیاس و معنی شعر امیر خسرو را ہم درست می کند
و جا و ارد کہ فارسیان (ب بالا) گل آفتاب پرست را نام نہادہ باشند کہ در ہندوستان
بکثرت است و در ایران و جزیرہ آن کم چنانکہ از اہل انیان یہ تحقیق می رسد۔ محققین
فارسی (ز دل بالا) ساکت و لیکن بت ترکیب توصیفی گل آفتاب پرست را گل بالا
گفتن خلاف قیاس نیست کہ بالا را درینجا بمعنی فوق گیریم بابتی حال مجر و بالا بمعنی
گل از کلام امیر خسرو ثابت نیست و لیکن منظر باعتبار قول سرورسی کہ از اہل زبان است
کنایہ از گل آفتاب پرست توان گرفت (ار و و) (الف) گل بالا۔ مذکور۔ ایک پھول
کا نام جو بقول فارسیان ہندوستان میں زیادہ ہوتا ہے اور بلاد فارس میں کم (ب) سورج
کھی۔ و کجیو آفتاب پرست کے دوسرے معنی۔

(۳۳) بالا۔ بقول سروری و بہان و وارستہ و جامع و ناصر و رشیدی
 بمعنی قد و قامت (خواجہ حافظ ۵) بروز واقعہ تا بوت ماز سر و کنید پد کہ می پد
 بداع بلند بالائی پد (والہ ہروی ۵) سر و از چہ بر عنائی قامت چمن آراست پد
 بالای تو از عالم بالاست پد خان آرزو در سراج و چراغ ذکر این کردہ مؤلف
 عرض کند کہ این ہم مجاز معنی تخم است کہ بمعنی فوق و بلندی می آید۔ فارسیان
 را بلحاظ بلندی بالائی گفتند (ارو ۱۰) بالا۔ مذکر۔ و کھو بال کے ساتوین معنی۔

(۳۴) بالا۔ بقول سروری و بہان و جامع و رشیدی و سراج و ناصر معنی دراز
 کہ ضد پہناست (مسعود سعد ۵) ای شاہ بہ پیو زمین را و فلک را پد جاہ تو و قدر
 بہ بالا و پہنا پد صاحب جہانگیری فرماید کہ ترجمہ این در عربی طول است (استاد در عالم)
 آن شب کہ مرا وصلت ای مہ رنگت پد بالای فلک کوتہ و پہنا تنگ است پد وان
 شب کہ ترا با من بسکین جنگ است پد شب کور و خروس گنگ و پروین لنگ است پد
 مؤلف عرض کند کہ در ہر دو سند بالا لفظ بالا بمعنی بلندی و رفعت است کہ بمعنی
 پد نیم می آید نید انیم کہ محققین فارسی زبان سیم جامع و ناصر پد استناد این دو شعر
 معنی و رازی پد کردہ اند و ضد پہنا نوشتہ اند ما باعتبار قول صاحبان زبان این
 معنی تسلیم کنیم ولیکن استنادشان صحیح نباشد و شاق باشیم برای سند و گیر حقیقت
 معنی بلندی بجای خودش می آید مخفی مباد کہ از مصدر (بالا رفتن سال و عمر) طوالت
 عمر من وجہ پیداست کہ بجای خودش می آید (ارو ۱۰) درازی بقول آصفیہ فارسی

اسم نوشت - لبائی - طوالت -

(ه) بالا - بقول سروری و جهانگیر و برهان و جامع و ناصری و رشیدی یعنی ضد زیر یعنی زیر و ارسته فرماید که از اینجا است که ملار اعلی را (عالم بالا) گویند و سندش از واله هروی بر معنی سوم مذکور - صاحب رشیدی بحواله سامانی گوید که بالا یعنی رفیع معنی و آلاست و لغت و گیزیت - خان آرزو در سراج گوید که اصل معنی فوق است بعد از آن یعنی دراز استعمال یافته بمراعات همان نسبت و بعد از آن معنی قدر و ارباب فرستگان ازین فعل مانده همه معانی را حقیقت پنداشتند و گوید که بعضی این را معنی و آلا گفته اند و حقیقتاً بر عکس انیت مؤلف عرض کند که ترکان هم همین لغت فارسی را معنی فوق استعمال کرده اند و خیال ما انیت که فارسیان از لغت بال که در عربی زبان معنی شرف و بزرگی آمده زیادت (الف) در آخر فرید علییه و مفرس کرده اند (الف) معنی تفوق و برتری و بلندی و (ب) مجازاً معنی زیر هم که ترجمه آن در عربی فوق باشد چنانکه بالا مذکور شد - (حکیم خاقانی) چگونه گفت عیسی بر سر وارچا که آهنگ سفر دارم به بالا یا (حکیم انوری الف) زهی صدی که از روی بزرگی با فلک را انیت با قدر تو بالا با حال نظر باید کرد و بر مدارج بیان کرده خان آرزو و سبحان الله چه خوش ترتیب است مقصودش بجزین نباشد که بعد بلندی - و رازی است و ما حقیقت معنی و رازی را بر معنی چهارم بیان کرده ایم و اگر تسلیم کنیم می پرسیم از و که این را درجه دوم چه اصول عطا شد و هم او گوید که پس از آن درجه قد و خیال ما حقیقت همین قدر است که بطیاط معنی اصل التفوق

و بلندی است و کیر معانی مجاز است بہ تعلقی کہ با اصل وارد دیگر میچ خود او تحقیق
لفظ غافل است و از باب فرشتگان را لقب غافل می باشد. قائل (ار و و) الف
بلندی - نوشت - (ب) فوق بقول اصفیہ - عربی - بالا - او پر - بند - تحت کا تقیض -
(۶) بالا - بقول وارثہ بمعنی پیش (مخلص کاشی ۵) پوشیدم از بالای سخن ہر چند شرفی
پہمان از لب گریبان میدرد شوق شاخانی (شبیخ اثر ۵) غرت از بالای زر
و از نابل روزگار بہ عبرت از من گیر و پاس غرت نہ در ایدار کہ مؤلف عرض کند
کہ نمیدانیم کہ وارثہ ازین ہر دو سند بالا بالا را بمعنی پیش یا پندہ نوشت سخنوران و سند
کہ در اینجا بمعنی بلندی و برتری است کہ بر معنی تخم گذشت فاقہم - منی سباد کہ بر (بالا برو
کار) و (بالا رفتن کار) کہ می آید بعضی محققین معنی پیش بردن کار می آید و ما در اینجا بمعنی
پنجم را متعلق کنیم (ار و و) پیش بقول اصفیہ - فارسی - تقیض پس - آگے سامنے اور
بلحاظ ہمارے خیال کے دیکھو بالا کے پانچویں معنی -

(۷) بالا - بہ تحقیق ما بمعنی بعد و پس چنانکہ بالای سال یعنی پس از سال (فردوسی ۵)
برقند چو مان و برگشت ز ال پاشی دید باز آن بالای سال پہ مؤلف عرض کند کہ این
معنی ہم متعلق بمعنی پنجم است کہ از معنی فوق و بر گرفتہ اند و موقدہ بر وزائد است پس
(بالای سال) بمعنی برسالی و بعد از سالی است (ار و و) پر بقول اصفیہ - ہندی - بعد چھ
(۸) بالا - بہ تحقیق ما بمعنی زائد و فائق و این من وجہ متعلق بمعنی پنجم است چنانکہ بالای صد
معنی زائد از صد (فردوسی ۵) چورتم پہیو بالای ہشت پہ لبان کی سرو آزاد گشت

(۱۸۸۶۱)

(۱۸۸۶۱)

جیف است کہ صاحب ناصری بالارا بمعنی سال عمر آورده از عین شعر فردوسی سنگیر
 و بر معنی شعر غورنی کند و بر مقصود خود معنی اصلی گیرد و مقصود شاعر اینست کہ چون رتھ
 سال عمر را بالای ہشت پیو یعنی زائد از ہشت یافت مثل سرو آزاد شد۔ فتا تل
 (ارو) پر بقول آصفیہ۔ او پر کا محفف اور او پر پر فرمایا کہ بالا۔ فوق۔
 (۹) بالا۔ بقول خان آرزو در چرخ بمعنی مقدار چنانکہ پیل بالا و نیزہ بالا (کلمہ ۵)
 کچا نیزہ فوارہ آسا بخت بد کہ خون نیزہ بالا از انجا بخت بد مولف عرض کند کہ
 راجع دخل نیست نیزہ بالا قلب اصافت بالای نیزہ باشد یعنی زائد از نیزہ و مراد
 زائد بلندی نیزہ متعلق بمعنی ہستم و جا دارد کہ بالای نیزہ را بمعنی بلندی نیزہ گیر
 اندرین صورت متعلق بمعنی پنجم باشد پس مقدار حاصل معنی باشد نہ معنی لغظی۔
 (ارو) و کھو بانا کے آٹھویں معنی۔

(۱۰) بالا۔ بہ تحقیق یا بمعنی برابری و ہمپسری ہم آمده و سندان بر (بالا داوان) می آید
 و جزین نیست کہ سن و چیز مجاز معنی سوم باشد (ارو) برابری بقول آصفیہ فارسی
 اسم کوئت ہمپسری مساوات۔

(۱۱) بالا۔ بہ تحقیق یا بمعنی فریب و حیلہ۔ استعمال این در (بالا گرفتن چیزی از کسی) می آید
 و جزین نیست کہ اسم جامد فارسی زبانت۔ صاحب کتر گوید کہ لغت فارسی است
 و در ترکی بمعنی سام مستعمل و سام بہ تشدید در لغت عرب بقول منتخب بمعنی زیر و
 و زیر و طعام کنندہ پس این متصرف ترکان باشد و معنی و معنی حقیقی این در فارسی

ہمان حیلہ و فریب۔ یکی از معاصرین پیرانہ سال عجم بابا گفت کہ چون طفل نادان کنجشکی را بدست می گیرد و سخت گیرد و نمی گذارد و اعتنائی کند کہ کنجشک بپیرد پس می خواهد بند کہ کنجشک را از دست او حاصل کنند و می گویند کہ بابا۔ بالابین کہ چہ تا شاہ است او نظر بالامی کند و اینان کنجشک را بزور از دستش می گیرند و چون طفل نادان بسوی آن متوجه می شود می گویند کہ بالارفت بسین کہ می پردازیمین طرز عمل فارسیان بالارا بمعنی حیلہ و فریب استعمال کردند و ہمین حکایت ماخذ این لفظ است کہ صورت اسم جامع گرفته (ارو) بالابال بقول آصفیہ اسم مذکر فریب۔ حیلہ۔ بہانہ (صرف اردو میں) اور مؤلف عرض کرتا ہے کہ فارسی میں بھی اور بالابالنا یعنی فریب دینا و ہوکا دینا اسی سے مرکب ہے۔

بالابال اصطلاح۔ معاصرین عجم بزبان دارند و بمعنی بی اطلاع و توسط دیگر استعمال میں می کنند چنانکہ "او بالابال این کار کرو" یعنی بدون اطلاع و توسط غیر نجیال باللفظ بالادریغی بمعنی پیچہ اوست مجازاً یعنی فوق اطلاع و توسط چنانکہ فوقی بالابال بمعنی خارج از ادب می آید و بالاز شمار یعنی خارج از شمار (ارو) بالابال بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اوپری اوپر۔ الگ۔ الگ۔ بی اطلاع چکے ہی چکے۔ پے ہی پے

بالابان اصطلاح۔ بقول رہنما جو از سنہ ۱۰۰۰ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است ناصر الدین شاہ قاجار و دف کلان و بقول مرکب از کلمہ بالابال بمعنی ہمیشہ و بان بقول بہانہ صاحب بول چال طنبور و دف باشد مختلف بانگ بمعنی آواز بلند و فریاد و معنی

(۱۰۰۰)

بالا بلند اصطلاح بقول بہار وائند بالا بند گویند کہ نوعی از سندیل و بالاسے
 در از قامت مؤلف عرض کند کہ اسم دستار بستہ می شود و نسبت معنی موسم عزم نشو
 فاعل ترکیبی است (خواجہ شبیر از ۵) رتہ کہ طوسی از لحاف و لبادہ ساختہ میشود کہ
 کوتہ خود زیر بارم ہڈ کہ از بالا بلند ان موسم سرما استعمالش می کنند همچون قبا و بند
 شتر مسارم ہڈ (ظہوری ۵) ساز شدہ بر ہائش بالای سینہ باشد چنانکہ بند قبا۔ بای
 گوشمال زہد کوتاہی نگرد و پغالبا از کاکل حال برای بر سہ معنی اول الذکر طالب سند
 بالا بلند ان تار داشت ہڈ (ارو و) استعمال ہاشیم (ارو و) (۱) قصابہ بچول
 در از قد بقول آصفیہ۔ فارسی۔ طویل آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ دیکھو احکامہ (۲)
 القامت۔ لمبے قد کا۔ قد آور۔ دستار۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ پگڑی عمامہ
بالا بند اصطلاح بقول اندجوائے (۳) وہ قبا جو لحاف یا لبادہ سے بنا کر موسم
 فرہنگ فرنگ بمعنی (۱) سر بند و (۲) سر مین پہنتے مین۔ مذکر (۴) سرچ۔ بقول
 دستار و (۳) نوعی از لحاف و لبادہ آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ پگڑی کے اوپر کا
 مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی چھوٹا کپڑا۔ ایک قسم کا زیو جو پگڑی مین باندھتے
 است بمعنی چیزیکہ بالای چیزیں بر بندند و مین مؤلف عرض کرتا ہڈ کہ پگڑی کے اوپر
 کنایہ باشد از سر بند و دستار و نسبت معنی جو کپڑا سرچ کہلاتا ہے اوس پر پیش او زرد
 اول خیال ما اغیبت و معاصرین عجم ہما و وزی کا کام کیا جاتا ہے۔
 اتفاق دارند کہ فارسیان (۴) سرچ را بالا بند کہہ لیا معاصرین عجم کنایہ گیرند از غرقہ

و در یحیہ قلب انصاف پنجره بالا و پنجره بقول انداخت نکر و و شاد یحیہ را صاحب برهان
لغت فارسی است پرچه مشکب باشد و آنچه مرادف بالا پوش گوید بای حالی بالا پوش
و در بعضی عمارت جالی سازند و (پنجره لاجورد) اسم فاعل ترکیبی است یعنی لباسی که بالا
(۲) بقول برهان کنایه از آسمان است با بجامه لباس پوشند و معنی اول استعمال قدیم است
استعمال این در مقوله (ازین بالا پنجره چشم و معاصرین عجم هم لحاف را گفته اند و معنی
انداز به پائین وارو گذشت (ارو) دوم بیان کرده صاحب روزنامه لباسی
(۱) در یحیہ - مذکر (۲) آسمان - مذکر - کلفت که از لباده و غیر ذلک بشکل جویند
بالا پوش اصطلاح بقول اند بخواله نقاس بنعمتیا رکند و در موسم سرما بالای لباس بنوشند
بای فارسی (۱) پوششی که در وقت دراز و لغو بالا درینجا معنی نخیم باشد معنی بر
کشیدن بر سر کشند و عبری لحاف و بفارسی (ارو) (۱) لحاف بقول آصفیہ عبری
شاد یحیہ بر وزن بازیچه و جامه خواب و زیر پوش اسم مذکر - رات کے سونے کا روٹی دار
و بالا کش گویند و صاحب روزنامه بخواله کپڑا سوڑ - بالا پوش - رضائی جس میں
سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار گوید کہ (۲) بہت سی روٹی ہو قراگند (۲) اوور کوٹ
لباس بالائی و ترجمہ آن در انگلیسی (اوور کوٹ) انگریزی - مذکر - بقول امیر پاون تک لباس
نوشتہ و بقول صاحب رہنما و بولچال لحاف کوٹ جو اکثر جاڑون میں انگریزی پوشاک
مؤلف عرض کند کہ زیر پوش و بالا کش پہننے والے پہنتے میں -
راشتنیم و خود صاحب انڈیم ذکر این پہر بالا ترازیہی رنگی و گرناش مثل

صاحبان خزینه و امثال فارسی ذکر این کرده اند **بالا درین مثل** متعلق بمعنی هشتم اوست (ارو) و از معنی و محل استعمال ساکت بهار گوید که هرگاه و کن مین کتبه مین **اسکے سوا علاج ہی کیا تھا** کسی را در امری نجات حاصل شود و تن ببرد **بالا چاق** اصطلاح خان آرزو در ویدی گوید که از مردن امری دیگر تیز نیست چرخ گوید که مقابل زیر چاق بمعنی بالا اوست و آن را بر خود گوارا می کند **مؤلف** عرض کند باشد و بقول بهار غالب و صاحب بحر فرماید که موقع استعمال مثل از بقدر بیان بهار و فرمان روا و حاکم و زیادتی گفته (میر نجات) منی شود و این مثل در حقیقت مرادف (آخره) همدان تو همه چاکب و رند و چاقی (الدواد الکی) باشد و بعضی همین مثل عربی همه چون سرو به گلهای چین **بالا چاق** **مؤلف** فارسیان این مثل فارسی را از نند یعنی چون عرض کند که چاق بقول بهان بمعنی متحنان کسی بصیبتی بتا شده خود را بکشد یا قتل دیگری مخفی مباد که معاصرین عجم گویند که **این خیلی کند و ریچو مواقع و مماثل آن** - استعمال این چاق است **یعنی بسیار تندرست** - پس مثل می شود مقصود آنست که همین بود علاج (بالا چاق) اسم فاعل ترکیبی است بمعنی بلند آخر که غیر از آن چاره نبود یعنی سپید را سبز و صحت و کلمه بالا در اینجا بمعنی بلند مجاز معنی سبز را زرد یا زرد را سیاه کردن ممکن است که گذشت فارسیان (بالا چاق) را مجازاً بمعنی ولیکن سیاهی را برنگی دیگر بدل کردن می شود زبردست استعمال کردند که مراد از حاکم و ازین قدر متصرف که ما کرده ایم موقع استعمال فرمان روا توان گرفت و بالا دست هم به این راباقل توان دریافت مخفی مباد که لفظ بمعنی حاکم است آنچه صاحب بحر زیادتی گفته

<p>را در تعریف این داخل کرده است حکم او که زیاد از حد آنست و انمود مؤلف عن وزاند از ضرورت (ارو) حاکم زبرد کند که مقصودش جزین نباشد که ماضی مطلق بالا دست - مذکر - (ب) باشد - صاحب آصفی ذکر (ب) کرده</p>	<p>را در تعریف این داخل کرده است حکم او که زیاد از حد آنست و انمود مؤلف عن وزاند از ضرورت (ارو) حاکم زبرد کند که مقصودش جزین نباشد که ماضی مطلق بالا دست - مذکر - (ب) باشد - صاحب آصفی ذکر (ب) کرده</p>
<p>بالا خانه اصطلاح بقول بهار و بجزوند از معنی ساکت و باسناد و (الف) توانیم عن</p>	<p>بالا خانه اصطلاح بقول بهار و بجزوند از معنی ساکت و باسناد و (الف) توانیم عن</p>
<p>خانه که بر پشت بام سازند (میرزا عبد الفنی) که در کهنی را از حد آن زیاد خواندن است قبول (س) از هوای قاتمش تا پر شده است (ج) بقول جهانگیری (در ضمیمه کتاب) کنایه از</p>	<p>خانه که بر پشت بام سازند (میرزا عبد الفنی) که در کهنی را از حد آن زیاد خواندن است قبول (س) از هوای قاتمش تا پر شده است (ج) بقول جهانگیری (در ضمیمه کتاب) کنایه از</p>
<p>پسینه صد چاک بالا خانه است (محسن) آنست که خود را زیاد از آنچه هست و انماید</p>	<p>پسینه صد چاک بالا خانه است (محسن) آنست که خود را زیاد از آنچه هست و انماید</p>
<p>تأثیر (س) از بلندی های فطرت و رغب (ظهوری س) یک خود را بعد سازد ظهوری</p>	<p>تأثیر (س) از بلندی های فطرت و رغب (ظهوری س) یک خود را بعد سازد ظهوری</p>
<p>افتاده ام پوچوزیم خانه گرم است بالا خانه فرج در مجلس پو کند تا مدعی رازیر بالا خوانی</p>	<p>افتاده ام پوچوزیم خانه گرم است بالا خانه فرج در مجلس پو کند تا مدعی رازیر بالا خوانی</p>
<p>است پو مؤلف عرض کند که قلب افتاد و ارد پو صاحب برهان گوید که کنایه از آنست</p>	<p>است پو مؤلف عرض کند که قلب افتاد و ارد پو صاحب برهان گوید که کنایه از آنست</p>
<p>خانه بالا و مراد از خانه که بالای خانه تعمیر کسی چیزی را زیاد از آنچه هست و انماید</p>	<p>خانه بالا و مراد از خانه که بالای خانه تعمیر کسی چیزی را زیاد از آنچه هست و انماید</p>
<p>کنند و لفظ بالا در اینجا متعلق به معنی بخشش و بقول رشیدی زیاد از آنچه هست خود را</p>	<p>کنند و لفظ بالا در اینجا متعلق به معنی بخشش و بقول رشیدی زیاد از آنچه هست خود را</p>
<p>(ارو) بالا خانه بقول آصفیه فارسی و انمودن خان آرزو در چراغ گوید که معنی</p>	<p>(ارو) بالا خانه بقول آصفیه فارسی و انمودن خان آرزو در چراغ گوید که معنی</p>
<p>اسم مذکر - اوپر کا کمره - اناری - کوٹھا - زیاد نمودن خود است و بقول وارسته</p>	<p>اسم مذکر - اوپر کا کمره - اناری - کوٹھا - زیاد نمودن خود است و بقول وارسته</p>
<p>(الف) بالا خواند (مصدر اصطلاحی) و بجز زیاد از حالت و استعداد خود را افزون</p>	<p>(الف) بالا خواند (مصدر اصطلاحی) و بجز زیاد از حالت و استعداد خود را افزون</p>
<p>(ب) بالا خواندن صاحب برهان جامع نسبت (محسن تأثیر س) چو دید از قامت او سرو</p>	<p>(ب) بالا خواندن صاحب برهان جامع نسبت (محسن تأثیر س) چو دید از قامت او سرو</p>
<p>(ج) بالا خوانی الف گوید که چیزی را نرغ خویش را نازل پو بالا خوانی بی جای تکی</p>	<p>(ج) بالا خوانی الف گوید که چیزی را نرغ خویش را نازل پو بالا خوانی بی جای تکی</p>

<p>منفعل باشد پو بهار هم ذکر این کرده مؤلف بر معنی اول قانع و صاحب شمس مذکور معنی اول عرض کند که حاصل بالصدر رب (بمعنی مهابت) گوید که بقول بعضی مطلق اسپ و حق همین است و لفظ بالادریجا متعلق معنی پنجم و هشتم است مؤلف عرض کند که ما حقیقت بالآب معنی اول مخفی مباد که تخصیص جهانگیری با خود و طرز زیارت بجایش بیان کرده ایم و در اینجا همین قدر کافی است که در ال مهمله آخر زائد است چنانکه پیرین و پیر سید و تار و تون و تار و تون پس این مزید علییه بالآ است نه بالآ مخفف این آنچه خان آرزو وارسته و مسلمان بحر و رشیدی خورد و اندک خاک خان آرزو این است تصحیف گوید سراج مبالغه کیا (ب) مبالغه اوست که از قاعده زیاده یادت حروف کار بقول آصفیه عربی را اسم تکبیر و اختلافی که در لغت بالآ با او داریم مذکر زیاده گوئی حدیث زیاده تعریف یاند بجایش مذکور شد و معنی دوم را به بای عربی کرنا بڑا کریبان کرنا ترجمه با مرتجح بدون شد استعمال تسلیم نکنیم و خود خان آرزو سراج گوید که (۱) مراد هم بر خلافش رفته و آنچه صاحب شمس این اسپ چنیت را یعنی مطلق اسپ گوید بدون شد است اعتبار پالانی بارکش پس بالآ را شاید که درجه تحقیقش از مهرن الشمس - باشد که این تحقیق این باشد که تصحیف (ارو) (۱) و کیهو بالآ که پہلے معنی (۲) است صحیح به بای فارسی است مبالغه باربر واری کا گھوڑا مذکر -</p>	<p>منفعل باشد پو بهار هم ذکر این کرده مؤلف بر معنی اول قانع و صاحب شمس مذکور معنی اول عرض کند که حاصل بالصدر رب (بمعنی مهابت) گوید که بقول بعضی مطلق اسپ و حق همین است و لفظ بالادریجا متعلق معنی پنجم و هشتم است مؤلف عرض کند که ما حقیقت بالآب معنی اول مخفی مباد که تخصیص جهانگیری با خود و طرز زیارت بجایش بیان کرده ایم و در اینجا همین قدر کافی است که در ال مهمله آخر زائد است چنانکه پیرین و پیر سید و تار و تون و تار و تون پس این مزید علییه بالآ است نه بالآ مخفف این آنچه خان آرزو وارسته و مسلمان بحر و رشیدی خورد و اندک خاک خان آرزو این است تصحیف گوید سراج (ارو) (الف) مبالغه کیا (ب) مبالغه اوست که از قاعده زیاده یادت حروف کار کرنا ج مبالغه بقول آصفیه عربی را اسم تکبیر و اختلافی که در لغت بالآ با او داریم مذکر زیاده گوئی حدیث زیاده تعریف یاند بجایش مذکور شد و معنی دوم را به بای عربی کرنا بڑا کریبان کرنا ترجمه با مرتجح بدون شد استعمال تسلیم نکنیم و خود خان آرزو پالانی خان آرزو در سراج گوید که (۱) مراد هم بر خلافش رفته و آنچه صاحب شمس این بالاوه بوزن آباد و آباده معنی اسپ چنیت را یعنی مطلق اسپ گوید بدون شد است اعتبار و (۲) بقول بعضی اسپ پالانی بارکش پس بالآ را شاید که درجه تحقیقش از مهرن الشمس - که بدین معنی گذشته مخفف این باشد که تصحیف (ارو) (۱) و کیهو بالآ که پہلے معنی (۲) است صحیح به بای فارسی است مبالغه باربر واری کا گھوڑا مذکر -</p>
---	--

<p>و اعطش سهوده باللامی و بدیع یعنی آنچه واعط تقریف بلندی سدره می کند گویا فریب می و حیدر بازی می کند و ظاهر بی نماید که بالاسی محققین بالان زمین یک و معنی دوم پیدا کرده اند و ما می گوئیم که از معانی متعدده لغت آریا گذشت هیچ تعریف نداشتند ترقی بنا باندی خطا کرده اند تقریف آریا (۳۰) که آریا بالانمانا</p>	<p>بالا و اوان (مصدر اصطلاحی) وارسته لوید که (۱) ترقی و بلندی و اوان و (۲) بل بعضی تقریف کردن صاحبان بحر و اندوهها هم ذکر این کرده اند (میر معزی ۱۰۰) به رای بهر راهی دیداری با به رسم خوب خود بهی دید بالان (ظهوری ۱۰۰) قد طوبی را و و تا سازند و ترغیظیم خویش به خار و خس یکجه میت بالا و بند که (دوره ۱۰۰) بهر می خواهد از مسافتی در مان به و اغنای سینه</p>
<p>بالا و اوان اساس مصدر از نداقی بقول اندان نقیب بالان اوان اساس مؤلف سخن کند معنی بلند از اساس باشد متعلق یعنی اول (بالا و اوان) تفسیر فارسی (۱۰۰) بزگوار اسن بنده چون بنده طبع با و هم بحد تو بالا اساس آئین را (ار و و) بنیاد کو بلند کرنا</p>	<p>مؤلف عرض کند که معنی اول و معنی دوم مجاز بمعنی مقابل قرار و اوان و هم لفظ بالا (ظهوری) منفعل با پیش بمعنی قشر بالا (ظهوری) است از بالاسی او</p>

<p>عرض کند که معنی حقیقی بلند خیال کردن (ارو) و پیرایه معنی کنایه باشد (و حیدر) از سلیمان پروی (ه) زمان با پایه تختش بخواند خاک را ساکن و جهان با گوشه آتش نماند چرخ را بالا (ارو) بلند خیال کرنا - در تعریف شاه نواز خان (ه) لطف</p>	<p>بالا اور از اصطلاح - بقول بهار معنی در بالا دست شامش خوش نواخت و صدر قاست (ظهوری ه) بیالاورازی مشو تیز مجلس صاحب خود را شناخت (صائب چنگ و که زحمت کند کوتهی روز جنگ (ه) عشق بالا دست بر خاک از وجود ما مؤلف عرض کند که مستعلق است به معنی سوم شست و از گهر گریه می بر رخ در یانست لفظ بالا و اسم فاعل ترکیبی است (ارو) و (وله ه) حسن بالا دست را آرایشی چون و کیهو بالا بلند - عشق نیست و طوق تلمی سرور را بهتر خالی</p>
<p>بالا دست اصطلاح - بقول بهار و مؤید و بگرد (۱) صدر مجلس و (۲) کنایه از حریف غالب و (۳) پیر چتری که نفاست تمامی دارد و بهار گوید که مقابل فرودست و نیکو و بهتر و قوی و غالب مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است یعنی دست بلند وارنده و لفظ بالا و ریختن متعلق به معنی پنجم است</p>	<p>ز راست (ه) (ملا منقید بلخی ه) چون بفضل قدش آغو ششم رسد و حسن بالا دست دارد و قامتش (ه) روز بهان (ه) بانی نهم جلوه ز نخل قدش و گران فرو ششم و در متاع بالا دست (ارو) (ا) بالا دست - بقول آصفیه - فارسی - (۱) دست حاکم - پرا عهده دار - صدر مجلس -</p>